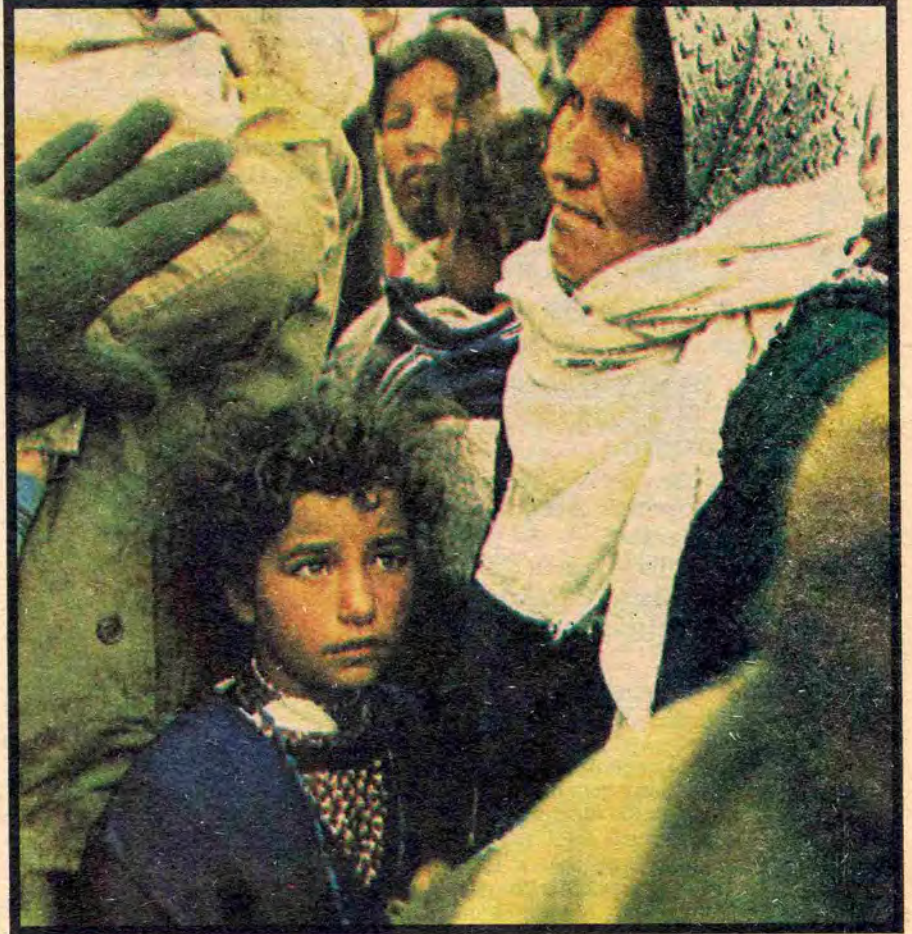
Birlik

AYLIK SİYASİ DERGİ ■ SAYI:9 ■ TEM-AĞUSTOS ■ 1991 ■ 5000 TL (KDV DAHİL)

KÜRTLER-TÜRKLER VE DEVLET(LER)

ÇAĞATAY ANADOL

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ, PARTİNİN ANAYASA MAHKEMESİ'NCE KAPATILMASI KARARI ÜZERİNE KAMUOYUNA AÇIKLAMASI

Birlik

Aylık siyasi dergi

Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü: Atilla Aytemur

Yönetim Yeri: Tünel/Galipdede Cad. Birlik Apt. 48/9 Beyoğlu/İstanbul

Dizgi ve baskıya hazırlık : Birlik Teknik Servisi

Baskı : ZAFER MATBAASI İstanbul - 1991

Posta çeki hesabı: M. Selim Talay 655048

Döviz ve Abone Hesabı: Atilla Aytemur İş Bankası Cağaloğlu Şb. Hesap No: 138895

Bu Sayıda

EDİTÖRDEN

Dergimizde farklı görüşler yanyana geliyorlar. Bu bile bir zenginlik oluşturuyor. Şüphesiz yeterli değil, daha geniş zihinsel katılımlara ihtiyacımız var. Ancak farklı görüşlerin karşılıklı kabulü konusunda özlediğimiz, kimilerince "yeni politik kültür" denilen, bana göre "normal politik kültür" olan hoşgörüyü henüz yeterince geliştirebilmiş değiliz. Bundan olmalı, kurul olarak, bazen yayınlanmaması yayınlanmasından daha yararlı olacak yazılarla da karşılaşıyoruz. Bu da gösteriyor ki, aynı zamanda gerçek bir polemik kültürüne ihtiyacımız olacak.

Dergimiz şüphesiz sosyalizmin sorunlarına teorik tahliller yoluyla yaklaşmaya öncelik veriyor. Ama bunu yeterince organize edebildiğimiz, solun entellektüel ilgisini çekebildiğimiz söylenemez. Daha çok ve aynı zamanda bakış zenginliğini getiren imzalarla çıkmak istiyoruz. Yapılanmamız bu yönde gelişmeye elverişlidir. Bunun hevesi içindeyiz. Ancak görüyorsunuz, gerek Türkiye'deki iç politik süraçler, gerekse bölgemizdeki kritik güncel gelişmeler, üstünden atlanması olanaksız aktüel sorunlara yol açıyorlar. Bu nedenle politika öneren ve günceli değerlendiren yazıların ağırlığı artıyor.

***

Olanakları bol dünya krizi içinde

***-Sovyetler Birliği arkası meçhul bir "vites boşluğunda" seyrediyor. * -"Yeni Avrupa" düşüncesi Yugoslavya gerçeğine takılıyor. * - İnsanlığın gelişkin vicdanı ve adalet duygusu ABD'nin kainata efendi olma pervasızlığıyla her yerde ve sürekli çatışma halindedir. * -Etkisini doğrudan aldığımız bölgemizde acı bir trajedi var. * - Türkiye kendi doğusunu, gene kendi devlet tercihi olarak manen yitirmiş bulunuyor; burada geleceği "çok ulus destekli" ABD askeri gücü belirliyor. * - Türkiye'nin her yanında, bir boyutu devlet terörü, tırmanan bir gerilim var. * - Tanıdık devlet yapısı içinde başlayıp biten "oligarşik liberalizm" ile ekonomide ve demokraside galiba buraya kadar. Mesut Yılmaz hükümeti olarak ANAP son rezervlerini de sahneye, üstelik işe yaramayacağını kendisi de bilerek sürdü. Anayasa Mahkemesi "yapacak başka şeyimiz yoktu" mealinden dehşet verici bir savunmayla TBKP'yi kapattığını açıkladı.**

Encamı Türkiya bu ay bu kadar.

Marksizmin berrak sınıf bakışına olan ihtiyaç kanımca artıyor.

HÜSEYİN HASANÇEBİ

ÇAĞATAY ANADOL

KÜRTLER-TÜRKLER VE DEVLET(LER)

12 Mart sorgularında bilinmeyen bir yerde gözleri bağlı kurbana "Burada kontrgerillanın elinde bulunuyorsun. Biz TC kanunlarına bağlı değiliz. Yaşamın sorularımıza vereceğin cevaplara bağlı" derlerdi. Böylesi sorgulardan geçmiş birçok kişi, yaşamını kontrgerillanın eline bırakmadan topluma geri dönebildiği için bu teşkilat afişe olmuştu.

Vedat Aydın ise öldürüldü. Dolayısıyla onun sorgucularının kendilerine ne ad verdiklerini şimdilik öğrenemeyeceğiz. Ta ki biri sağ kurtulmayı başarıncaya kadar.

Bir iç devletin varlığını bütün askeri darbelerde iliğimize kadar hissettiğimiz ve Gladio İtalya'da yeni deşifre edildiği için teşhis etmekte güçlük çekmiyoruz katili!

Adeta bu ülkede cumhurbaşkanı, meclis ve hükümet sınırlı bir egemenlik alanını benimsemiş gibidir ötedenberi. Bir yerlerden bir zemberek boşalmaya başlar, çeliğinden kanlar süzülür. Güya meşru platformlar bunu görmezden gelir, sorulursa inkar eder. Çok sıkışırsa 'vatanın ve milletin bölünmezliğinden' demvurur. Vatanı ve milleti 70 yıldır bölenin esas olarak devlet ve arkasındaki zemberek olduğunu bile, bilmeye böyle yapar. Ülkenin yönetiminden sözümona sorumlu olmaktan hiç rahatsız olmaz. Kendi iktidar alanından, ya da bir iktidar alanına sahip oluşundan o kadar keyiflidir ki ötesine karışmaz. Kendi görünür iktidarı, bu gizli iktidarın bir lütfudur belki de.

Bu yorumlayış tarzının doğruyu büyük ölçüde içerdiğine inanıyorum. Ama Vedat Aydın'ın katlinde belki de farklı bir boyut var. Özel sorunları çözmek için görevlendirilmiş özel güvenlik görevlileri öylesine özerkleşebilirler ki, iç devletin bir uzantısı olarak değil, bizzat kendileri olarak karar verip harekete geçebilirler. Cezayir Kurtuluş Savaşını bastırmak için görevlendirilmiş Fransız generallerini hatırlayın!

*Bu özel görevliler çözümü zor bir sorun için özel olarak seçilmişlerdir. Yani sıradan insanları benzemeyen bir iç dünyaları vardır.

*Görevlerini acımasızca, kararlılıkla yerine getirebilmeleri için bir ideolojik hazırlıktan geçmişlerdir. (Böyle olmasa İsrailli askerler taşla kol kemiği çatırdatabilirler mi?) Bu hazırlığın temel ögesi "düşmanın" bir şeytan, kafası ezilecek bir yılan olduğuna inandırılmalarıdır.

*Vatanın esinliğinin onlara bağlı olduğuna inandırılmışlardır. O kadar ki giderek kendilerini vatanın yerine koyabilirler.

*Ya daha önceki deneyleriyle kan görmeye alışmışlar, ya da 45'lik tabancayla katır beyni dağıtmışlardır.

Bu insanlar çözmeleri için görevlendirildikleri sorunu, çözmek şöyle dursun daha da azdırdıklarını farkettikçe büyük bir gerilim içine girerler. Formasyonları olayı tarihsel, sosyal boyutuyla görmeye yetmez (zaten böyle görevler bu tür "boyutlu" insanlara verilmez). Sorunun şiddetlenmesini kendilerine karşı bir meydan okuma olarak algılarlar. Sorunu çözebileceklerini ama kanunların, politikacıların ellerini ayaklarını bağladığını düşünmeye başlarlar. Ellerini bağlayan engellerin olmadığı bir durumda sorunu nasıl kökünden, nasıl da çabuk çözebileceklerini düşlerler. Bu düş zamanla pratiğe dönüşür. Politikacıların, hatta kendilerine görev vermiş olanların davaya ihanet ettiğine inandıklarında bu yeni hainleri de ortadan kaldırma hevesine sürüklenebilirler ve isyan edebilirler (bakınız Cezair Kurtuluş Savaşı; Gizli Ordu).

Vedat Aydını öldürenler Türkiye'nin bölünmesini engellemek için bunu yaptıklarına inanıyorlar. Oysa onlar Türkiye'yi belki de onulmaz bir biçimde bölmüşlerdir.

Türkiye'yi bölme süreci yeni başlamış bir süreç değildir. 23 Nisan 1920'de toplanan ilk Büyük Millet Meclisi'nde Kürdistan mebusları vardı. Bu uygulamaya, TBMM'nin ikinci döneminden itibaren son verildi. İşte o andan başlayarak Türkiye, yukarıdan aşağıya bir çabayla bölünme sürecine girmiştir.

Evet, Kürt varlığını inkar edenler bölücüdür!

Cumhuriyet, Türklerin ve Kürtlerin ve bu ülkede yaşayan bütün ulusal kimliklerin ortak cumhuriyeti yapmak yerine bir Türk Cumhuriyeti haline getirenler, bunun için tüm yurtta Türk şovenizmini estirenler bölücüdür! .

Kürt ulusal varlığını dile getirmek isteyen her barışçı girişimi en hunhar bir biçimde 70 yıldır ezenler bölücüdür.

Devlet 70 yılda zorla ve epeyce uğraşarak kendi anladığı dili yaratmıştır: şiddet. Kürtler şiddete başvurmamak için 1980'li yılların ilk

yarısına kadar inatla direnmişlerdir. Ta ki "vatan kurtaran" 12 Eylül generallerinin rejimi kuruluncaya kadar.

12 Eylül bölücüdür!

Şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nden küçücük bir mesken masuniyeti, küçücük bir yaşam dokunulmazlığı bekleme gafletindeki son Kürt de bu illüzyondan kurtulmuştur.

Vedat Aydın'ı öldürenler bölücüdür!

Katilleri görmezden gelenler, yuvarlak beyanatlarla işi geçiştirenler, bunun yerine salvo ateşlerini Kürt ulusal isteklerine çevirenler bölücüdür!

Sosyalist Birlik Partisi kısa bir süre önce bir Kürt raporu yayınladı. Bu rapor Türklerin ve Kürtlerin gönüllü, özgür birliğini savunuyor. Ama bunun için devletin bölücülüğe derhal son vermesi ve geçmişin bölücülük birikimini giderme tedbirlerini alması gerekiyor. Rapor önce bir rehabilitasyon dönemi, ardından da bir yeniden yapılanma dönemi öngörüyor.

Rehabilitasyon dönemi çok önemlidir, çünkü sorunun had safhada gerilim taşıdığı bir durumda hiçbir serin kanlı çözüm mümkün değildir.

Devletin Kürt varlığını tanıması, geçmişteki ayırımcı politikaların yanlışlığını kabul etmesi, Kürt sorunuyla ilgili bir genel af çıkarması, Kürt siyasi örgütlerinin yasallığını tanıması (şaşırmayın, öykündüğümüz batı demokrasilerinde bu vardır. Hatta Norveç Koalisyon hükümetinin küçük ortağı İsveç Halkı Partisi'dir.) Kürtçenin Kürdistan'daki ilkokullarda mecburi, Türkiye'nin diğer yerlerindeki ilkokullarda seçmeli ders olarak yer alması, radyo ve televizyona Kürtçenin girmesi, Özel Timlerin dağıtılması, Olağanüstü Hal'e son verilmesi....

Şimdi bunlara Vedat Aydın'ın katillerinin bulunması da eklenmek zorunda.

Sonraki aşama Kürt örgütlerinin de katılımıyla yeni bir anayasa tartışmasına başlamaktır. Ve hep birlikte Kürt sorununa da yanıt getirecek bir anayasal mutabakat yaratmaya çalışmak ve bunu başarmaktır. SBP dinin devletten ayrılması gibi, ulusallığın da devletten ayrılmasını öneriyor. Devletin nasıl dini yoksa, ulusal kimliği de olmamalıdır diyor (şaşırmayın, Belçika devletinin de Valon ya da Flaman kimliği yok!). SBP eyalet sistemini öneriyor. Kürdistan'ın bir eyalet haline getirilmesini, eyalet yöneticilerinin oradaki halk tarafından seçilmesini, eyalet meclisleri kurulmasını, Kürtlerin Türkiye'nin her yanında kendi ulusal kimlikleriyle siyasete, kamu yönetimine, toplum yaşamına katılabilmelerini istiyor.

Unutulmamalı ki zor kullanarak sorunları bastırmak, aynı sorunların ileride daha büyük zıtlıklar taşıyarak ve bugün mümkün olan çözümleri olanaksız hale getirerek ortaya çıkmasına neden olur. Artık 19 yüzyılda, 20 yüzyılın başlarında yaşamıyoruz. Ulusal sorunları kimse jenositle, tehcirle "çözmek" olanağına sahip değildir. Zaten bu yöntemlerin bile sorunu çözemediğini tarih yüzlerce kez göstermiştir.

Amerika Birleşik Devletleri asrın başında Filipinlerdeki kurtuluş hareketini 600.000 kişiyi katlederek "çözmüştü". Ünlü Amerikan yazarı Mark Twain bu çözüm karşısında yazdığı "Karanlıktaki Kişilere" başlıklı makalesinde Amerikan bayrağındaki "beyaz çubukların siyaha boyanması ve yıldızların yerine kurukafalarla çapraz kemiklerin konulması" gerektiğini belirtmişti.

Amerika, Filipinlilerin siyasi bağımsızlığını kabul etmek zorunda kaldı. Ama Mark Twain'in yazdıklarını Amerikan tarihinden, edebiyatından silemedi.

Bu konuda TC devletinin sicili, geçmişi çok parlak değil zaten. Yeni Vedat Aydın'larla çözüm aranacaksa, bir Türk yazarı da bayrak (*) konusunda öneriler getirebilir.

Eğer çok geç olmadıysa, bölücüler bizi geri dönülmeyecek bir noktaya henüz getiremedilerse Kürt sorununa adil, barışçı, demokratik bir çözüm için hemen harekete geçmek gerekir. SBP'nin önerisi kanımızca çözüm için makul bir tartışma zemini oluşturmaktadır.

(*) Türkiye'nin yurtdışındaki temsilcilikleri önünde yapılan protesto gösterilerinde Türk bayrağının yakıldığını gazeteler yazıyor. Unutmamak gerekir ki Kürt sorunun çözümü için en fazla titizlik edilmesi gereken konu, bugün devletle kürt halkı arasında süren çatışmayı, Kürt halkı ile Türk halkı arasındaki bir çatışmaya dönüştürmemektir. Kürt sorunun çözümü için Kürt halkının en büyük potansiyeli, kendisinden sonra, Türk halkıdır. Halklar ulusal simgeleri olarak benimsedikleri bayraklarına yapılan saldırılardan hoşlanmazlar. Nasıl ki kürtlerin sarı, yeşil, kırmızı renklerdeki bayrağını Türklerin yakması şovence, ilkel bir davranış olursa, Türklerin kırmızı, beyaz bayrağını Kürtlerin yakması da şovence ve ilkel bir davranış olur.

KENAN SOMER

HOŞGELDİN PROLETARYA

SBP'NİN KİMLİĞİ

Eski partilerimizin aşkın bir kimliği vardı.Partileşme süreci bu aşkın kimliğin gerçekleştirilmesine, ete kemiğe büründürülmesine yöneliyordu. SBP'nin aşkın bir kimliği yok. SBP'nin kimliği, partileşme sürecinde içkin. SBP'nin örtük bir biçimde içerilen bu devingen kimliğini hazırlamak, çıkarıp ortaya koymak, örtükten belirtiğe geçirmek gerekiyor. Bu işi SBP'liler ve onun çevresinde kümelenenler gerçekleştirecek. SBP'liler ve onun çevresinde kümelenenler nasıl yaparsa, SBP öyle olacak. SBP'nin kimliği, bireysel etkinliklerimizin bir bileşkesi olarak belirginleşecek. Üye olsun olmasın her SBP'linin eylemi bu bileşkeyi belirlemeye katılacak ve bu bileşke içinde yer alacak. Herkesin eylemini, SBP'ye bakışı belirleyecek.

SBP'ye ben, sosyalist solun çok sesli birliğini gerçekleştirmek için kurulan ilk marksist parti olarak bakıyorum.

Ancak herkes biliyor, SBP'ye böyle bakmayan ve çok sesli bir birliğin artık ancak sosyalizmin ötesinde kurulabileceğini, sosyalizmin ötesinde kurulması gerektiğini düşünen arkadaşlarımız da var.

Gerçi partimiz, sosyalist parti olarak adlandırılıyor. Ancak partimizin adı akan suları durduracak bir kanıt gibi de görülmemeli, parti içinde kendini sosyalist olarak tanımlamakta güçlük çektiğini ileri süren arkadaşların varlığı yadırganmamalı. Bence sosyalist solun, sosyalizmin aşıldığını düşünen "metasosyalist"leri dışarda bırakmaya yönelik bir birlik girişimi, gerilek bir girişim olmak tehlikesini taşırdı. Yeter ki sosyalizmin aşıldığı düşüncesi, kimseyi antisosyalist konumlara götürmesin.

Peki SBP'de görmek istediğim marksist kimlikle, SBP'nin marksist olan ve olmayan bütün demokratik çağdaşlaşmacıların partisi olduğu yolundaki olumlamayı nasıl bağdaştırıyorum?

Bu olumlamayı ben, yalnız ve yalnız "devrimci marksist"lere açık "öz örgüt" anlayışının marksistler arasında yol açtığı bölünmeyi, zaman içinde gidermeye yönelik yeni bir formül olarak benimsiyorum.

Kapitalist üretim tarzının temel çelişkisini oluşturan Emek-Sermaye çelişkisi açısından bakıldığında, emekten yana herkesi bir araya getirmeyi amaçlayan sosyalist bir partinin, demokratikleşme sürecine yapacağı büyük katkıyla birlikte, ülkemizdeki tüm marksistlerin bu güne kadar herhangi bir "öz örgüt" içinde oluşturabildikleri en büyük kümelenmeden çok daha büyük bir kümelenmenin oluşturulmasına da yol açabileceğini düşünüyorum.

PROLETARYANIN HEGEMONYA AYGITI

Kuramsal ve devinimsel sosyalizmin temel toplumsal dayanağı, proletaryadır. Proletarya denince dün, ücretli üretken kol emekçilerinden oluşan bir işçi sınıfını düşünüyorduk. Oysa proletarya bugün, "sinirsel merkezi" ya da "canının çekirdeği" gitgide ücretli üretken kafa emekçilerinden oluşmaya başlayan bir ücretliler ortakyaşarlığı durumuna geldi.

Kaldı ki proletaryanın sermaye birikimiyle birlikte çoğalacağını (1) söylerken Marx da proleterleşme sürecinin içeriğini, ücretli üretken kol emekçilerinden oluşan bir işçi sınıfının kapsamıyla sınırlandırmıyordu. Etkin nüfusun gitgide çoğalan büyük bir bölümünün ve bu arada tüm emekçilerin ücretli durumuna gelme eğilimini söz konusu ediyordu. Sermaye birikimiyle birlikte çoğalacağı kesin olan proletarya, ücretli üretken kol emekçileri anlamındaki proletarya değil, ücretli emekçiler anlamındaki proletaryaydı(2).

SBP'nin kimliği de işte bu anlamdaki proletaryanın hegemonya aygıtı olarak egemenlik kazanmalıdır. İşte bu anlamdaki proletaryanın, yeni bir devlet tipinin kuruluşuna yönelik olarak, siyasal toplumda egemenliği fethetmeden önce ve fethetmek için, sivil toplumda hegemonyayı fethetme girişimini simgelemelidir. Hegemonya için savaşım uğrağı, Gramsci'nin diliyle söylemek gerekirse, üstyapısal gelişmesi sırasında proletaryanın, kendi öz korporatif çıkarlarının salt iktisadi bir grubun sınırlarını aştığının ve öteki bağımlı grupların çıkarları durumuna gelebildiğinin ve gelmesinin de gerektiğinin bilincine vardığı uğraktır. Siyasal toplumda egemenliğin fethine öngelen dönem sırasındaki bu savaşım, bir yandan öteki grupların bağlaşmasını güvence altına alarak egemen sınıfı siyasal ve ideolojik bakımdan yalnız bırakmak, öte yandan bu yeni siyasal blokun yönetimini sağlamak amacını güdecektir.Gramsci'ye göre bu savaşım sivil toplumda ve siyasal partiler, sendikalar, gazeteler,

dergiler ve her türlü dernek gibi birçok ideolojik-kültürel biçimlere bürünen "özel örgütler" aracılığıyla gelişecektir. Bir devletin sağlamlığı, gerçekte ona temel hizmeti gören sivil toplumun dayanıklılığına bağlıdır.

Peki sivil toplumu nasıl tanımlamalı? Ben şöyle tanımlıyorum: İktisadi uzlaşmazlıklar temelinde sınıfsallaşan toplumun bireyleri eşit haklara sahip yurttaşlar durumuna dönüştüren ve devletin düşünsel ve tinsel (entellektüel moral ya da kısacası kültürel) temelini oluşturan üstyapısal uzantısı.

Sivil toplum çerçevesinde, yer alan üstyapısal etkinliklerin biçimi ideolojik olmakla birlikte, içerikleri iktisadi ve toplumsal bir nitelik taşır ve işte bu nedenledir ki hegemonyanın fethi için savaşım, gerçeklikte egemenliğin fethi için de savaşımdan başka bir şey değildir(3).

Proletaryanın hegemonya aygıtı olarak SBP, sınıfsal bir yığın partisi kimliğini kazanacaktır. Peki sınıfsallık ve yığınsallık, birbirini karşılıklı olarak dıştalamaz mı?

Duruma göre değişir bu. Özgül bir tikellik olarak sınıfların, kendi dar iktisadi-mesleki sınıf çıkarları ile belirlendikleri ekonomik-korporatif düzeyde sınıfsallık ve yığınsallık, birbirini karşılıklı olarak dıştalar.

Ancak üstyapısal gelişmenin daha yüksek bir düzeyini oluşturan etik-politik düzeyde, bir başka deyişle temel sınıfların tümelleşmeye yöneldiği, yani kendi öz korporatif çıkarlarının salt iktisadi bir grubun sınırlarını aşarak öteki bağımlı (bağlaşık ve yardımcı) sınıf ve katmanların çıkarı durumuna gelmeye başladığı düzeyde, sınıfsallık ve yığınsallık da kaynaşmaya başlar. Üstyapısal gelişmenin bu düzeyine ancak, toplumsal gelişmenin temel çıkarlarını simgeleyen sınıflar erişebilir. Tümelleşen ya da tümelleşme yeteneği taşıyan grupların sınıfsal partileri, gitgide yığınsal bir parti niteliğini kazanabilir. Sivil toplumda hegemonyanın fethine yönelen, geniş yığınların aktif onayına, konsensusuna dayanan yeni bir hegemonik sistem, dolayısıyla toplumu ve dünyayı bütünsel bir biçimde değiştirmeyi öngören yeni bir tarihsel blok ereğini güden, tikellikten tümelliğe dönüşme sürecini başlatan bir sınıfın partisi, sınıfsal niteliğini koruyarak, bir yığın partisi durumuna gelebilir.

SBP'nin kimliğinin, işte böyle bir oluş içinde belirginleşmesi gerektiğini düşünüyorum.

"METAMARKSİZM"

Gramsci marksizmin, bir "çağdaş kültür uğrağı" oluşturduğunu,fikirlerin ya da yeni düşünme biçimlerinin, az çok bilinçsiz bir şekilde, solunan hava durumuna geldiğini söylüyordu. 1957'de Sartre, Gramsci'nin bu olumlamasını doğrularcasına, şöyle yazıyordu:

"Marksizm aşılamaz, çünkü onun dünyaya gelmesi olanağını sağlayan koşullar henüz aşılmamıştır. Düşüncelerimiz ancak bu funda toprağı, bu hümüs üzerinde oluşabilir. Bu düşünceler ya marksizmin kendilerine sağladığı çerçevede kalacak, ya da boşlukta yitip gidecek ve gerileyecektir"(4).

Bilimsel ve teknolojik devrimin, marksizmin dünyaya gelmesi olanağını sağlayan koşulların değişmesine yol açtığını, dolayısıyla marksizmin aşıldığını düşünen arkadaşları "metamarksistler" olarak adlandırıyorum. Ancak bu adlandırmada da varlığını sürdüren marksist sözcüğünden, bu arkadaşların hiç değilse şimdilik rahatsızlık duymamalarını diliyorum. Kendi payıma ben, düşünsel durgunluk ortamımız üzerinde kurtarıcı bir dalgalanmaya yol açacaklarını sandığım metamarksist arkadaşların akıl yürütmelerini büyük bir ilgi ve güvenle izliyorum. Çünkü metamarksist arayışların, marksizmi daha da zenginleştireceğini düşünüyorum. Bu nedenle partide, artık kendini marksist olarak tanımlamakta güçlük çektiğini ileri süren arkadaşların varlığı, sosyalist olarak tanımlamakta güçlük çektiğini ileri süren arkadaşların varlığı kadar bile yadırganmamalı. Sosyalist solun, marksizmin aşıldığını düşünen metamarksistleri dışarda bırakmaya yönelik bir birlik girişimi, akıldan bile geçirilmemeli. Gene yeter ki bu düşünce, kimseyi antimarksist konumlara götürmesin.

Metamarksist arkadaşların akıl yürütmelerini büyük bir ilgi ve güvenle izliyorum. Ancak yalnız marksist kimliğimle değil, zaman zaman okuryazar kimliğimle de güçlük çektiğim, doğru bulmadığım kimi akıl yürütmelerle karşılaştığımı da söylemeliyim. Bu tür akıl yürütmelerin şimdilik iki örneğini yakınlardan, dostum Erdal Talu'nun Birlik dergisinin Nisan-Mayıs 1991 tarihli 7. sayısında yayımlanan yazısından vereyim.

ÇOĞULCULUK ÜZERİNE

Erdal Talu "Politik yaşamda etkili bir parti olmak" başlıklı yazısının bir yerinde, çoğulculuk üzerine şöyle diyor:

"Çoğulcu bir parti aynı zamanda teoride de çoğulculuğu kapsamak ve parti içinde tek bir ideolojinin hegemonyasını reddetmek zorundadır (s.7, sütun 2)".

Sondan başlayalım. Erdal tek bir ideolojinin hegemonyasını reddetmekle tek bir ideolojinin egemenliğini reddetmek arasında, dolayısıyla hegemonya ve egemenlik arasında bir ayrım yapmıyor. Hegemonyanın konsensusa, egemenliğin zorlamaya dayandığını unutuyor ya da böyle bir ayrımı pek o kadar önemli bulmuyor. Sonuç olarak hegemonyanın, başka ideolojilerin

de varlığını öngerektirdiğini hesaba katmıyor. Kaldı ki tek bir ideolojinin egemenliğini kabul etmek de öteki ideolojilerin varlığına kendiliğinden son vermez. Ancak tek bir ideolojinin sözde egemenliği adına, parti içi demokrasinin kısıtlanmasına yol açar. Parti içi demokrasinin kısıtlanma eğilimi ya da olasılıklarına karşı duyarlı olmakta anlaşılmayacak bir şey yok. Benim anlamakta güçlük çektiğim şey, şu: Tek bir ideolojinin hegemonyasını reddetmek, yalnız "klasik" partilerin değil, ama her türlü siyasal parti biçiminin aşılması gerektiğini ileri sürmek anlamına gelmiyor mu? "Öncü parti" kavramı yerine "hareket parti" kavramını önermek (s.6, sütun 1), bu bakımdan herhangi bir şeyi değiştiriyor mu?

Oysa Erdal Talu aynı sütunda şöyle diyor:

"Buna karşılık partinin bir form olarak, en azından görünebilir bir gelecek için, toplumsal yaşamda işlevini tükettiğini söylemek de mümkün değildir".

Öyleyse sorun, ideolojik çoğulculuk ile parti formunun bağdaşabilip bağdaşamayacağı sorunudur.

İdeolojik çoğulculuk toplumlar, devletler, parti formu dışında kalan her türlü dernek vb. birçok şey için söz konusu edilebilir. Ancak siyasal partileri bu sayılanlardan biri ya da birkaçıyla karıştırmadıkça, yeni siyasal parti adlandırmasını "kavramına uygun" düşmeyen bir biçimde kullanmadıkça, partiler için söz konusu edilmemesi gerekir. Her ideoloji için, organik bir ideoloji olmak koşuluyla,(5) partileşme hakkı isteyebilirsiniz. (Hatta dilerseniz, organik ideoloji olmak koşulundan da vazgeçebilirsiniz.) Ama bir partiden, her türlü organik ideolojiye kapılarını açmasını isteyemezsiniz. Bir partiden "formsuz" yaşamasını isteyemezsiniz.

Teorik çoğulculuk konusunda da benzer bir durum var. Bilim kurumları için, bilimsel eğitim kurumları için vb., teorik çoğulculuk öngörülebilir ve öngörülmelidir de. Ancak siyasal bir partinin, "parti formu"nun araştırma ve eğitim işlevleri, teorik çoğulculuğu öngerektirmez. Parti teorik çoğulculuğu, genel olarak bilimsel etkinlikler için, bilimsel, eğitsel ve benzer kurumlar çerçevesindeki bilimsel etkinlikler için kabul edebilir, parti çerçevesindeki "bilimsel" etkinlikler için değil. Bilimsellikle en sıkı ilişkiler içinde olduğu koşullarda bile parti, bir bilim kurumu değildir. Erdal herhalde çoğulcu bir partinin, bir "parti bilimi" için teorik çoğulculuğu kapsamak zorunda olduğunu düşünmüyor.

Her tür bilimsel etkinliğin gereksindiği teorik çoğulculuk, çoğulcu partilerin dışında kalan bilimsel etkinlik alanlarındaki teorik çoğulculuktur. Partilerin çoğulculuğu, kendilerini bu tür etkinlik alanları yerine koymalarıyla değil, bu alanlara gölge edip etmedikleriyle ölçülmelidir.

DEVLET VE SİVİL TOPLUM ÜZERİNE

Aynı yazıda Erdal Talu, partinin temel politik tercihlerini sıralarken, bir yerde de şöyle diyor:

"Geleneksel merkeziyetçi devlete karşı sivil toplumun gelişmesi için mücadele eden bir parti olmalıdır. Devletin küçülmesinden, toplumsal yaşama müdahalesinin önlenmesinden ve "resmi ideoloji"den arındırılmasından yana tutum almalıdır (s.6, sütun 3)".

Her ne kadar SBP, "politikayı yalnızca iktidara gelme ve devleti ele geçirme amaçlarıyla bağlı görmediğini" ve "yurttaşların her düzeyde, kendi gelecekleri üzerine daha çok söz ve karar sahibi olmaları la" gerçek amacına ulaşabileceğini programında belirtiyorsa da (s.5, sütun 2), devletin küçülmesi ve "resmi ideoloji"den arındırılmasından yana tutum almakla, devletin toplumsal yaşama müdahalesinin önlenmesinden yana tutum almak, birbirine karıştırılmamalıdır.

Sivil toplumun gelişmesi, hele geleneksel merkeziyetçi devlete karşı gelişmesi bir şeydir ve iyi bir şeydir. Ancak devletin toplumsal yaşama müdahalesinin önlenmesi bir başka şeydir ve iyi olduğu gibi kötü de olabilir.

SBP, "devleti ele geçirme amacından" vazgeçtikleri için "devletin küçülmesi"nden yana olanların partisi durumuna düşürülmemelidir.Kedinin uzanamadığı ciğere pis demesine benzer bu durum. Sivil toplumun gelişmesini SBP, "iktidara gelme ve devleti ele geçirme amaçlarından" vazgeçtikleri için isteyenlerin değil, bu amaçlarını en sağlam ve en demokratik yoldan gerçekleştirebilmek için isteyenlerin partisi olmalıdır. Leninizmin "egemenliğin fethi"ne kazandırdığı öncelik, sosyalizmin "devlete karşı" niteliğini bir hayli gölgede bıraktı. Ancak sosyalizmin "devlete karşı"lığıyla, liberalizmin "devlete karşı"lığı da birbiriyle karıştırılmamalı. Liberaller sermayenin özgürlüğünü sağlama bağlamak, "hiçbir şeyin değişmemesi için bazı şeylerin değişmesi"ne yol açmak için ve o ölçüde, bu anlamda statükocu bir amaçla devlete karşı ve onun küçülmesinden, ama büsbütün de sönümlenmemesinden yanadırlar.

Sosyalistler ise tersine, köklü demokratik ve / ya da sosyalist dönüşümlerin gerçekleştirilebilmesi için ve o ölçüde, bu anlamda devrimci bir amaçla devlete karşı ve onun küçülmesinden, ama bu arada devletin söz konusu dönüşümleri kolaylaştırabilecek bir kaldıraç olarak da işlev görebilmesi için "ele geçirilmesi" ve bu dönüşümlerle birlikte sönümlenmeye başlamasından yanadırlar.

*

Erdal Talu'nun yazısı, kuşkusuz bu iki örneğe indirgenemez. Bu iki örnek üzerinde ben, yalnızca büyük bir ilgi ve güvenle, çünkü marksizmin daha da zenginleşmesine yol açacakları umuduyla izlediğim, ancak zaman zaman anlamakta da güçlük çektiğim metamarksist akıl yürütmeler konusunda belli bir fikir verebilmek için durdum.

Söz açılmışken ve Erdal'ın yazısından da bağımsız olarak, devlet ve sivil toplum konusuna ilişkin bir başka sorun üzerinde daha durmak istiyorum: devlet ve sivil toplum kavramlarıyla temellendirilmek istenen devletçilik ve sivil toplumculuk ideolojileri üzerinde.

DEVLETÇİLİK VE SİVİL TOPLUMCULUK İKİLEMİ

Metasosyalizm ve / ya da metamarksizm sözcükleriyle adlandırmak istediğim kimi eğilimler, şimdilik sığ bir sivil toplumculuğa dönüşecekmiş izlenimini veriyor. Böyle bir dönüşüm, aynı derecede sığ bir devletçilik tepkisine de yol açabilir. Oysa devletçilik ve sivil toplumculuk kutupsallığı düzeyindeki hiçbir "geometrik yer", gerçekten marksist bir konuma karşılık düşmüyor. Kendilerini marksist olarak tanımlamakta güçlük çektiklerini ileri süren arkadaşlar için bunun belki pek bir önemi yok. Ancak böyle bir güçlük çekmeyen ve kendilerini devletçi tepkiye kaptırma yeteneği taşıyan kimi arkadaşların bu olumlama üzerinde belki biraz düşünmeleri gerekecek.

Devletin "resmi ideoloji"den arındırılması yolundaki demokratik öneriyi ideolojisiz bir kurumlaşma önerisi olarak değerlendirmenin yanlış bir değerlendirme olacağı açık. Ancak sığ bir sivil toplumculuğa yönelme yeteneği taşıyan birinin de kendini eninde sonunda ideolojisiz kurumlaşmalar yanılsamasına kaptırma olasılığı bir hayli yüksek.

İdeolojisiz kurumlaşmalar ya da sivil toplum kurumlarının sınıfsal ideolojilerinden arındırılması özlemi, gelişmiş sınıfsız toplum ütopyasının öncelenmiş bir boyutu ya da bu ütopyanın geriye, günümüze yansıtılmış bir yan ürünü olarak nitelenebilir. Şöyle ki gelişmiş sınıfsız toplumda devletle birlikte, devletin entelektüel ve moral temeli olarak sivil toplum da sönümlenecektir. Gelişmiş sınıfsız toplumda sivil toplum, yerini kurumların sınıfsal ideolojilerden arındığı "düzenli toplum"a bırakacaktır.

Öyleyse sivil toplum kurumlarının sınıfsal ideolojilerden arındırılmasını düşlemek, olmayacak duaya amin demekten başka bir şey değildir. Sivil toplum, bir sınıfsal ideolojiler alanı oluşturur. Öteki sınıfsal ideolojiler arasında, deyim yerindeyse "cihan pehlivanı" niteliği taşıyan sınıfsal ideolojilerin başa güreştikleri bir "er meydanı"dır sivil toplum. Tüm gözeneklerinden fışkıran ideolojik sınıflar savaşımının ayrıcalıklı yeridir.

Kısacası, devletçilik konusunda olduğu gibi sivil toplumculuk konusunda da yanılsamalara kapılmak, devletçilik-sivil toplumculuk ikilemini aşmak gerekiyor.

Bilmem yanılıyor muyum?

DİPNOTLAR

1. Karl Marx, Kapital, Sol yayınları, Ankara 1978, c.1, s.631.

2. Kenan Somer, "İşçi ve sınıfı", Ülke dergisinin Temmuz-Ağustos-Eylül 1979 tarihli 8. sayısı s.133. Derginin 118-138 sayfaları arasında yer alan bu eski çalışmada, ücretli üretken kol emekçilerinden oluşan işçi sınıfı ve ücretli emekçi olarak proletarya ayrımını ve işçi sınıfına ilişkin kimi sorunları irdelemeye çalışıyordum.

3. Bu konuda daha ayrıntılı bir açıklama için Jacgues Texier'nin "Gramsci, üstyapılar teorisyeni" başlıkla makalesine bakınız: Norberto Bobbio-Jacgues Texien, Gramsci ve sivil toplum, Savaş yayınları, Ankara 1982 içinde, s. 43-90.

4. Jean-Paul Sartre, "Critigue de la raison dialectigue (precede de Question de methode)", Librairie Gallimard, Paris 1960, p.29 ve 17. (Türkçe bir çeviri için bkz: Jean-Paul Sartre, Yöntem araştırmaları, Yazko, İstanbul 1981, s.38 ve 18.)

5. Organik ideolojiler konusunda Gramsci, şöyle yazar: "...belli bir yapı için zorunlu, tarihsel olarak organik ideolojilerle keyfe bağlı usçu, "ısmarlama" ideolojiler arasında bir ayrım yapmak gerekir. Tarihsel bakımdan zorunlu ideolojiler olarak "psikolojik" bir geçerlilikleri vardır ideolojilerin, insan yığınlarını "örgütler", onların devindikleri, durumlarının bilincine vardıkları, savaşım verdikleri vb. alanı oluştururlar..." (Antonio Gramsci, Hapishane defterleri, Onur yayınları, İstanbul 1986, s.254.)

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Yönetim Kurulu Partinin Anayasa Mahkemesi'nce kapatılması kararı üzerine toplanarak aşağıdaki açıklamayı yaptı.

KAMUOYUNA

Anayasa Mahkemesi'nin partimiz TBKP'yi kapatma kararıyla ülkemiz yeni bir utançla karşı karşıya kaldı. İnsanın yeni özgürlükler çağına açıldığı bir dönemde gerekçesi ne olursa olsun hala parti kapatma kararlarının alınabildiği bir ülkede yaşıyor olmak aklı ve sağduyusu olan herkes için acı vericidir. Üstelik bu ülkede artık düşünce özgürlüğü sağlanmıştır denildiği bir sırada yalnızca ismine ve programına bakarak bu kararı almak dünyamızdaki bu değişimden hiçbir şey almamak demektir.

Bu kez çok farklı bir durum vardır. Dün bize terörist yakıştırması yaparak kamuoyunun baskısını yana itebileceklerini düşünenler bu kez böyle bir rahatlık içinde de olamayacaklardır. Zira hakkında kapatılma kararı alınan partimiz TBKP toplumsal ve hukuksal meşruiyet kazanmış bir partidir. Demokratikleşme ve özel olarak düşünce özgürlüğü önündeki engellerin 141, 142, 163. maddelerin kaldırılmasında, tabuların yıkılmasında kimsenin yadsıyamayacağı kertede rol oynamış bir partidir.

Partimiz bir yılı aşkın süredir yasal olarak çalışmıştır. Türkiye'nin hiçbir yerinde olumsuz hiçbir tepki ile karşılaşmamıştır, tersine görüşlerimizi paylaşmayanların dahi ilgi ve saygısını kazanmıştır. Partimiz; yerel seçimlere resmi olarak davet edilmiş, görüşleri, açıklamaları basında, TRT'de yer almış bir partidir. Kongrelerimize diğer partilerden ve hatta hükümet partisinden temsilciler katılmış ve partimiz hükümet yetkilileri ile yüz yüze gelmiş bir partidir.

Dahası partimiz TBKP dünyamızdaki derin değişimlerin ülkemizde taşıyıcısı olmuş yenilikçi bir partidir. TBKP geleneksel çatışmacı kültüre apaçık karşı çıkarak, diyalog, işbirliği ve mutabakat politikaları ile kamuoyunda açık bir imaj kazanmış bir partidir.

Böyle bir partiyi uzun süre kapalı tutmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Ama daha da önemli olan nokta şudur: Türkiye'nin geleneksel politikalar içinde kalmasında, 12 Eylül rejiminin sürüp gitmesinde çıkarı olan karanlık odaklar soğuk savaş döneminin çatışmacı kültürünün devamından medet umuyorlar. Bu nedenle de diyalog ve işbirliği mutabakatlara dayalı barışçı politikalardan rahatsız oluyorlar. Bu çevrelerin şiddete dayalı devlet politikalarını devam ettirebilmelerinin önündeki en önemli engel diyalog ve işbirliği politikalarıdır.

Bu kararın demokrasiye yürekten inanan insanların vicdanında isyan duygusu yaratacağından kuşkumuz yoktur. Bizim için sürpriz olmasa da bu karar Avrupa ve ülkemiz kamuoyunda şok etkisi yaratan bir karardır. Bu olumsuz kararın başta gelen sorumlusu hükümet ve sonra Anayasa Mahkemesi'dir.

Hükümet ve parlamento 141, 142, 163. maddeleri kaldırırken söz verdiği gibi maddelerin uzantısı olan diğer anti-demokratik hükümleri de ortadan kaldıracak bir paket çözümle gelmemiştir. Anti-terör yasası aceleye getirilmiştir. Diğer yandan Türkiye son günlerde Kürt halkı üzerindeki operasyonlar, politik cinayetler ve terörist avı adı altında gerçekleştirilen polis operasyonlarından sonra parti kapatma kararıyla insan hakları ve demokrasi açısından yeniden dikkat merkezinde olacak, hükümet henüz bir sorgulamadan yakasını kurtaramamışken başka sorgulamalarla karşı karşıya gelecektir.

Bu ülkede hem TCK. 141, 142. maddeleri kaldıracak önemli bir adım atacaksınız hem de o ülkede komünist partisi yasaklanacak. Bu durum olsa olsa "öngörüsüz kısır politika" ve "şaşkınlık" sözcükleri ile açıklanabilir. Gerçekten de bu karar demokrasi için büyük ve cesaretle düşünemeyenlerin zaaflarını yansıtan ve aynı zamanda ülkemizde demokrasinin niye bu denli zayıf olduğunu anlatan çok öğretici bir karardır.

Bu karar demokratikleşme süreci açısından talihsiz bir karardır. Ama öyle de olsa kapatılan partimizin niteliği öyledir ki bu kapatma kararı demokratikleşme sürecinin hızlanıp, derinleşmesinde hareket ettirici bir rol oynayacaktır. Yani tersine dönecek ve çağdaş hukuk için köklü bir zihniyet değişikliğine yolu açacaktır.

Bu nedenle bilinmelidir ki biz komünistler çatışmacı kültüre karşı yeni politik kültürü öne süren politikamızdan her şeye rağmen şaşmayacak ve hatta bu politikamı-

zı daha da güçlendireceğiz. İnanıyoruz ki bu yolla karanlık güçlerin her tür provakasyonunu etkisiz kılacak ve onları açığa çıkaracak tek yoldur. Geçmiş deneyimimiz bunu doğruluyor. Biz çatışmacı olmayan yeni bir politika ile mevzi kazanmış bir partiyiz. 141, 142 ve 163. maddelerin kaldırılması kararlı mücadeleci ama aynı zamanda soğukkanlı ve akıllı bir politikanın ürünü olmuştur. Kazandığımız bu mevziyi en iyi kullanarak özgürlük mücadelemizi sürdüreceğiz.

İnanıyoruz ki hükümet ve hükümet partisi de içinde bütün parti ve sivil demokratik kurumların 12 Eylül rejimini tasfiye etme ve Türkiye'nin demokratik yeniden yapılanması temelinde bir mutabakat sağlamaları bir zorunlulktur. Nevar ki insan hakları ve demokrasiden ödün vererek böyle bir mutabakat sağlanamayacağı gibi devlet terörü koşullarında da sağlanamaz.

Komünist partisinin özgür olmadığı bir ülkeye demokratik bir ülke denemez. Mücadelemiz bu ülkede komünist partisinin komünist adıyla özgürce kuruluşunun önündeki engeller tamamen temizlenene kadar sürecektir. Komunist partisi yeniden kurulacak ve komünistler; Komünist Partisi'nin geleceğine, yapacakları yasal kongreleri ile özgürce karar vereceklerdir. Ve böylece üstlendiğimiz misyon tamamlanmış olacaktır.

Parti kapatma kararının üstelik de 141, 142 ve 163. maddelerin kalktığı koşullarda insan haklarının hukuki temellerini korumakla yükümlü bir kurum tarafından, Anayasa mahkemesi tarafından alınması bir talihsizliktir.

Anayasa Mahkemesi bu yasal değişikliğin anlamını ve sonuçlarını değerlendirememiştir. Üstelik Askeri Yargıtay 3. Dairesinin DİSK davasına ilişkin olarak bu maddelerin kalkması ile ortaya çıkan yeni durumu değerlendiren ve doğru yorumlar getiren kararı yanında Anayasa Mahkemesi'nin kapatma kararı ülkemizdeki hukuk ve zihniyet bunalımının tipik bir göstergesidir. Diğer yandan bu kararın Anayasa Mahkemesi'nce alınması ülkemiz demokrasi geleneğinin neden zayıf olduğunu da anlamaya elveriyor.

Demokrasi geleneği sivil kurumların yorum ve uygulama kararları ile yaratılan fiili hukuk yolu ile kurulur. Bu kurumlar hukuk yaratmaya cesaret edemezlerse o ülkede sivil toplum değil vesayetçi devlet anlayışı egemen olur ve demokrasi pamuk ipliğine bağlı, devleti elinde tutanların insafına kalır. Bizde de hep böyle olmuştur. 12 Eylül Anayasayı ilhak ettiğinde Anayasayı korumakla görevli Anayasa Mahkemesi'nden tek bir protesto sesi çıkmamıştır. Dahası hem 12 Eylül öncesinde hem de 12 Eylül boyunca hem de bugün bu mahkemenin üyeliğini sürdürenler olmuştur. Bu durum çok düşündürücü olmalıdır. Diğer yandan dengeci tutumlarla da demokrasiye hizmet edilemez. Anayasa Mahkemesi'nin dün de önemli kararları olmuştur. Bugün antiterör yasasının iptali de çok önemlidir. Nevar ki kapatma kararı ile bu kararın birlikte alınmasının doğurduğu büyük çelişki düşündürücüdür. Anayasa Mahkemesi acaba politik çevreleri düşünerek bir denge politikası mı uyguluyor sorusu geliyor insanın aklına. İvedilikle bakılması gereken bir davayı bu kadar uzatan Anayasa Mahkemesi acaba karar için böyle bir fırsatı mı bekliyordu?

Hükümet ise insan haklarının bir bütün olduğunu bir türlü anlıyamıyor. Devlet terörünün son günlerde yoğunlaştığı koşullarda yalnızca yasal iyileştirmelerle insan haklarına saygısını kanıtlayamayacağının farkında değil görünüyor. TBKP'nin kapatılması kararıyla birlikte hükümet ülkemiz ve Avrupa kamuoyunda yeniden zor durumda kalacaktır.

Adı ve Kürt sorunu nedeniyle bir kapatılması gerekçesini benimsetmenin olanağı yoktur. Kaldı ki AGİK Paris Şartı açıkça parti kurma özgürlüğünün, politik görüşleri özgürce açıklamanın düşünce özgürlüğünün ayrılamaz bir parçası olarak kabul etmiştir. Aynı şekilde bir halkın, bir ulusun varlığını ve ulusal haklarını savunmayı bölücülük olarak görmek açıkça hükümetin de altında imzası bulunan bu sözleşmeyi aykırıdır. Dahası Kürt sorununun programında barışçı, adil, demokratik bir çözüme kavuşturulmasını isteyen bir partiyi bölücü görmek mantığa da aykırıdır.

Devlet icazetine karşı çıkmış, vesayetçi devlet anlaşına kafa tutmuş insanlar olarak yeni politikamız doğrultusunda düşünce özgürlüğünün bütün boyutları ile gerçekleşmesi için bütün yasal olanakları sonuna kadar kullanacağız. Bu mücadeleyi de kazanacağımıza olan inancımız kesindir.

21. yüzyıla girerken hala parti kapatma kararı alanları utançları ile başbaşa bırakarak TBKP özgür olana kadar mücadelemizi ülkemiz ve dünya kamuoyunun desteği ile aralıksız sürdüreceğiz.

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ GENEL YÖNETİM KURULU

ATİLLA AYTEMUR

TÜRKİYE'DE PARTİ KAPATMAK

Anayasa Mahkemesi siyasi partiler yasası ve anayasadaki bazı maddelerden hareketle, henüz bir yıllık hukuki ömrü olan ve bütün faaliyetlerini genel merkezi ile sınırlamış bulunan TBKP'yi kapatma kararı aldı.

TBKP'nin kapatılmasıyla ilgili dava uzun zamandır devam etmesine rağmen, Türkiye'yi hem içerde hem de dışarıda yeni utanç ve tartışmalarla karşı karşıya getirecek olan bu karar, iktidar sahiplerince içeriği boşaltılarak bile olsa "toplumsal uzlaşma" lafının en çok edildiği, bir bölüm tecil yasası mağdurunun salıverildiği ve 27 Mayıs 1960 darbesiyle kapatılmış ve liderlerinin bir bölümü idam edilmiş olan Demokrat Parti'ye yürekler acısı özeleştirilerin günler boyu devlet televizyonunda yapıldığı bir dönemde alındı.

Yasalarımızda demokratik ve çoğulcu siyasal hayatımızın vazgeçilmez unsurları bir bir sıralanırken partilerden de söz edilir. Cumhuriyetin geçtiğimiz yetmiş yılına partilerin pozisyonu açısından baktığımızda ise devletin bu "vazgeçilmezlik" düzeyindeki ilgisinin bir dehşet tablosu yarattığını görüyoruz.

Türk devleti parti kapatma konusunda sabıkalıdır. Ekonomik ve siyasi bakımdan ne zaman bir kriz içine girmeye başlasa, o andan itibaren devletçe üretilen çözümler arasında daima parti kapatma plan ve projeleri vardır ve bir köşede hazır paket olarak bekletilir. Nitekim 920'lerin ortalarından itibaren ve onar yıllık aralarla birbirini izleyen darbelerin ertesinde hep böyle olmuştur. Hatta devlet; kendi eliyle kurduğu partileri dahi kapatmıştır.

Son günlerde herkesin dikkati devlet güçlerince organize edilen Diyarbakır olaylarının HEP'e nasıl fatura edileceği noktasında toplanmıştı. Beklentiler bir soruşturma ve ardından bir kapatma davasının açılacağı yönündeydi. Ama devletin kendi "bekası" ve "hukukun üstünlüğü" uğruna sergilediği ilgi bu kez beklenmedik bir şekilde TBKP'ye yöneldi.

Mahkeme Başkanı Yekta Güngör Özden "Biz yürürlükteki kurallara bağlıyız. Yapılacak iş, anayasa ve SPK'da gerekli değişiklikleri yapmaktı" diyerek, kendi pozisyonlarını izah etmeye çalışıyor. Olayın hukuk bilimini ilgilendiren yönünü hukukçulara bırakırken, diğer bazı noktaların altını çizmekte yarar bulunuyor.

Canlı ve dinamik bir organizma olan Türkiye toplumunun ete kemiğe bürünmüş ihtiyaçları ayan beyan ortadayken, üzerimize çökmüş ve kupkuru bir kabuk gibi, tüm toplum tarafından reddedilecek düzeyde, toplumsal ve hukuksal hayatımızın dışına itilmesi için ay-gün sayılan, yük haline gelmiş anayasaya böyle bir "bağlılık"ta ısrar eden ve kararın altına imza atan yargıçların durumu tam bir kara mizahtır.

Nihai şeklini 12 Eylül generallarinin elinden alan 82 Anayasası, mevcut haliyle bile yıllardır Turgut Özal ve ANAP iktidarınca iğdiş edilmiştir. Milli İradanin temsil edildiği yer olarak bu anayasada TBMM gösterilirken, Özal iktidarı olmadık oryantal girişimlerle parlamentonun yasama ve denetleme yetkilerini alıvermiş, yasalarda olmayan düzeyde cumhurbaşkanlığı makamını temayüz ettirmiş ve bakanlar kurulunu da onun müsteşarlığı konumuna çekmiştir. 12 Eylülcüler tarafından atananların çoğunlukta bulunduğu ve refleksleri daha çok partilere, esas olarak da sol partilere göre programlanmış "etkili ve yetkili" kimi hukuk kurumları da bütün bunları çoğu zaları "seyrederek" durumun makul izahını bulmaya çalışmışlardır.

Bugün Türkiye'nin hiçbir sorunu , ne Kürt meselesi, ne sendikal sorunlar ne de diğer ekonomik ve politik sorunlar bu anayasaya sığmamaktadır. Zaten bütün siyasal güçler de kendi politik tercihleri doğrultusunda onu değiştirme hazırlığı içine çoktan girmişlerdir. Onu yapanlar, değil savunmak, artık tartışıldığı platformlara bile gelmiyorlar. İşte Anayasa Mahkemesi'nin yargıçlarının cansiperane "savunmaya ve korumaya" çalıştıkları 82 Anayasası, cenazesinin kaldırılması için cemaat ve imamı bekleyen bir mevta durumundadır. Hukuksal ve siyasal ömrünü doldurmuş bu mevtanın suni teneffüsle yaşatılma şansı hiç mi hiç yoktur.

Özal ve ANAP iktidarı, uluslararası düzeyde girdiği ilişkileri çerçevesinde, oralardan esen havalara uyarak, Türkiye'deki siyasal rejime bir makyaj çekme girişiminde bulunmuştur. Bazıları halk nezdinde olumlu etkiler de bırakan 141-142-163. maddelerin ve 2932 sayılı Kürtçeyi yasaklayan yasanın kaldırılması gibi adımlar esas olarak devlet ve iktidarın içsel ihtiyaçları çerçevesi içinde ve halkı sürecin tamamen dışında bırakan resmi devlet prosedürüyle gerçekleşmiştir. Batı'yla geliştirilmek istenen entegrasyon, toplumsal desteğin oldukça daraldığı bir süreçte yaklaşan seçimler ve parlamento desteğinin ortadan kalkması ihtimalinin güçlü olduğu bir dönemde cumhurbaşkanlığı makamının belirsizliğe giren geleceği gibi endişeli durumlar, ister istemez bazı sınırlı adımların atılmasına yol açmıştır.

Doğal olarak Çankaya, Milli Güvenlik Kurulu vb. gibi toplumsal organizmanın gerçek ruhundan soyutlanmış platformlarda ele alınıp şekillenen politikaların akibeti, temelinde geniş kitlelerin dinamizminin ve canı gönülden desteğinin verdiği güç ve kuvvet olmayınca böyle oluyor ve Anayasa Mahkemesi'nin tavanı yüksek salonlarından geri dönüyor ya da devlet kurumlarının uçsuz bucaksız koridorlarında kaybolup gidiyor. Geriye kalan, işte efendim AGİK'e, Paris Şartı'na filan atılan imzalar ve devletin pörsümüş yüzünden akmaya yüz tutmuş cıvık bir makyaj.

Ortaya böyle bir durumun çıkmasının asıl sorumlusu tabii ki, iktidarı 12 Eylül'den devralmış bulunan Özal ve ANAP'tır. Parlamentoda grubu bulunan muhalefet partilerinin ise bu gelişmelerde belli bir sorumluluk payı vardır. Yardım sevenler derneği kadar bile hukuk güvencesine sahip olmayan partilerin konumunu değiştirmek üzere Anayasa ve SPK'da gerekli değişiklikleri yapmak için ciddi bir performans göstermemiş ve iktidarı inandırıcı bir şekilde yeterince zorlamamışlardır.

Yasaların çizmiş olduğu sınırların dışına çıkması ve yasama organının üstünde bir rolü oynaması yönünde kimsenin bir beklentisi olmadığı Anayasa Mahkemesi ise belki, TBKP davası nezdinde, önüne çıkan fırsatı değerlendirip, canlı hayat ile hukuk arasında esaslı bir bağ kurarak siyasal iktidarlara güzel bir hukuksal refleks örneği gösterebilirdi. Ama O, devletin ve mevtanın "ali menfaatleri" yönünde tercihini kullanmıştır.

ZÜLFÜ DİCLELİ

ÖNÜMÜZDEKİ GÖREV: SOSYALİST BİRLİK PARTİSİNİ BÜTÜN TOPLUMDA DİKKATE ALINAN BİR PARTİ HALİNE GETİRMEK

Partimizin kuruluşundan bu yana yaklaşık altı ay geçti. Gerek farklı sosyalist çevreler arasında birliği sağlaması açısından, gerekse sosyalist hareketteki genel bunalım ortamını aşma kararlılığının bir ifadesi olması açısından, SBP'nin kuruluşu önemli bir kazanım oldu. Partimiz bu süre içinde yirmiyi aşkın ilde örgütlendi, İl ve İlçe örgütleri çeşitli çalışmalar yaptılar, Genel Merkez adına bir dizi politik açıklama yapıldı. Bütün bunlara rağmen Sosyalist Birlik Partisi kamuoyunda ve toplumda ciddiye alınan etkili bir parti olmaktan oldukça uzaktır. Kamuoyunda belirgin bir imaj oluşturamadık, politik tartışma gündemini etkileme, gelişmelerde rol oynama durumunda değiliz, politik faaliyetimiz genellikle dışımızda gelişen olaylara tepki göstermekle sınırlı kalıyor. İl ve ilçe örgütlerimiz genel olarak içe kapalı bir durumdadır; tartışmalar daha çok soyut konularda yürümekte, faaliyetler yemek ve gezi düzenlemeyi pek aşamamaktadır. Partinin çevresindeki işçiler, doktorlar, avukatlar, mühendisler, gazeteciler, parti örgütlerinde canlı bir politik yaşam, anlamlı ve güncel bir politik faaliyet bulamadıkları için çalışmalara uzak duruyorlar. Solun Dünya'da ve Türkiye'de içinde bulunduğu bunalım dikkate alındığında, bu durumun sürüp gitmesinin parti için hiç de istenmeyen sonuçlar getireceğini söylemek için kahin olmak gerekmiyor.

Partimizin içinde bulunduğu durağanlığın, ciddi bir gelişme gösterememesinin temel nedeni, **parti faaliyetinin net ve somut bir politik eksene oturtulmamış olmasıdır.** SBP, kendisini Türkiye'deki politik gelişmenin neresine oturtacağını ve bu gelişmeye hangi yönde müdahale edeceğini netleştirmiş olmaktan uzaktır. Parti, bu nedenle potansiyellerini belli bir doğrultuda odaklaştıramıyor, üye ve örgütler faaliyetlerini anlamlandıramıyor.

Marksizme, ideolojiye, teorik sorunlara, programa ilişkin partimizde farklı yaklaşımlar, çeşitli düzeyde tartışmalar vardır. Bu tartışmalar daha sürecektir ve partimiz bu tartışmaları yapıcı bir şekilde geliştirecek olgunlağa ulaşmaktadır. Ama bu tartışmalardan, arayış sürecinden yaratıcı sonuçlar çıkarmak ancak aktif politik mücadele içinde mümkündür ve **partimizin politik birikimi şimdi net bir politik eksen oluşturmak için elverişlidir.** Bir çok konuda farklı düşünebiliriz, ama güncel ve somut bir politik hatta gene de birleşebiliriz. Şimdi sorun bunu gerçekleştirebilmektir.

POLİTİK HATTIMIZI NETLEŞTİRMELİYİZ

Ülkede yeni bir politik durum vardır. Ünlü değişle "Seçim sathı maalline" girilmiştir. En erken Kasım 1991'de, en geç Mayıs ya da Haziran 1992'de genel seçimlere gidilecektir. Bununla birlikte bütün partilerde, en başta ANAP'da kendine yeni bir profil çizme, imaj ve vitrin tazeleme çabası vardır.

Bu durum önümüze birçok yeni olanak getirmektedir. Seçim ortamı partimizi bütün toplumda dikkate alınan, sözüne ve işine değer verilen bir parti haline getirmek için çok önemli bir fırsattır. Bunun altını çizmeliyiz. Ne var ki, bu fırsatı değerlendirmek ancak, politik ilgi ve faaliyetin son derece artacağı seçim ortamına müdahale edebilecek çok somut bir politik hat ile mümkündür.

Seçimi nasıl değerlendireceğiz? Önümüze yalnızca öteki partiler gibi, seçimlere katılmak, mümkün olduğu kadar fazla oy almak için belli bir propaganda yürütmek ve sonra başırımızı bu oy sayısı ile ölçmek gibi bir hedef mi koyacağız? Bununla yetinmek, açık söyleyelim, olsa olsa partinin silinip gitmesini getirir.

Asıl sorun "SBP seçim ortamına ne katacak" sorusudur. Bu sorunun yanıtı bulabilmek için yapılacak genel seçimlerin genel politik gelişmedeki yerini, olası gelişme alternatiflerini aydınlatmak gerekiyor.

Önce şunu görmek gerekiyor: Türkiye bir politik krize gitmiyor. Seçim yolu açılmıştır. Biz ne dersek diyelim büyük partilerin demokratik olarak kabul edeceği yeni bir seçim yasası oluşturulması mümkün görünüyor. Böylece bu partilerin meşru kabul edeceği bir seçim ile gene meşru olarak kabul edilecek bir hükümetin oluşması ufukta görünüyor. En az üç partinin, SHP, DYP ve ANAP'ın seçimlerden birinci parti olarak çıkma umudunu reel olarak taşımaları, kriz, darbe vb. olasılıklarını ortadan kaldırıyor. Seçimlerin hiçbir partiye tek başına hükümet kuracak kadar oy getirmeyeceği, ufukta görünenin bir koalisyon hükümeti olduğu da açık ifade edilmese bile, bütün partiler tarafından görülüyor. Birinci parti olarak koalisyonu belirleyecek parti haline gelmek partilerin başlıca hedefi

haline geliyor. ABD'nin ve egemen sermaye çevrelerinin ANAP'ı bu duruma getirmeye çalışacaklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Dünyadaki ve Türkiye kamuoyundaki gelişmelerin etkisiyle, bütün partilerin kendilerine seçim platformunda daha demokratik, daha liberal, daha yenilenmeci bir profil vermeye çalışacaklarını da şimdiden söyleyebiliriz. Ama sorun şuradadır, bu daha çok bir söylem olarak kalmaya adaydır. Bazı şeyler değişmediği sürece, mevcut büyük partilerin tek başlarına ya da bir koalisyon halinde, demokratik, liberal, yenilenmeci bir ortam sağlayacak bir hükümet oluşturacak durumları yoktur. Koşullar bugünkü gibi gelişmeye devam ettiği sürece, seçimler ilk başta meşru kabul edilen bir hükümet getirebilecek, büyük partiler arasındaki gerginliği azaltabilecek, bir istikrar görüntüsü sağlayabilecektir. Ama temeldeki asıl sorun, anayasa ve rejim sorunu çözümsüz kalmaya devam edecektir. Yani, demokratik bir anayasa yerine, mevcut anayasada kimi makyajlarla yetinme yolu seçilebilecektir.

Oysa gerek iş, gerekse uluslararası koşullar rejimde ve politik kültürde demokratik bir değişim, demokratik bir yeniden kuruluş için oldukça elverişlidir, kamuoyunun bu yöndeki beklentileri partilerin ufkunu çoktan aşmıştır, **12 Eylül rejimini bütün önemli uzantılarıyla geride bırakmaya yetenekli bir demokratik potansiyel oluşmuştur. Bu olumlu potansiyel seçim ortamına kanalize edilebilirse, bir çok şey değişebilir.** Şimdi böyle bir bir yol ayırımındayız.

Partimiz önümüzdeki dönemdeki görevini, seçim platformundaki bu somut bağlamda çizebilirse, politik gelişmeye çok şey katabilir.

Evet SBP seçimlere katılmaya hak kazanmak için çabalarını kat kat artırmalı, örgütlenmesini tamamlamalıdır. Bu vazgeçilmez hedeftir. Bunun için açıktır ki, yeni kadrolara ihtiyaç vardır. Yeni kadrolar ise ancak politik bakımdan anlamlı bir faaliyetle kazanılabilir.

SBP SEÇİM ORTAMINA NE KATABİLİR?

Bu sorunun yanıtını netleştirmek için, Türkiye'nin içinde bulunduğu aşamayı somut tanımlayabilmemiz gerekir. Politik bakımından bu aşama, bütün sancıları, ileri-geri gidişlerine, sapmalarına karşın, devlet ile yönetilen bir toplumdan sivil toplumla yönetilen bir topluma geçiş aşamasıdır. Türkiye daha uzun yıllar bu aşamada bulunacaktır. SBP Programı'nın "Katılımcı Demokrasi" bölümünde bu süreci demokratikleşme yönünde derinleştirmedeki görevlerimiz genel olarak ortaya konmuştur. Şimdi bunu daha da somutlamalıyız.

Parti faaliyetimizi somut bir politik eksene oturtmak için, devletle yönetilen bir toplumdan, sivil toplumla yönetilen **demokratik bir topluma geçişin bugünkü olgunlaşmış sorunlarında yoğunlaşmamız gerekmektedir.** Bu sorunları hiçbir partinin yapmadığı kadar net ve açık ve ısrarla gündeme getirmeliyiz. Seçimler için önümüze koyacağımız politik hedef, nicelik olarak mümkün olan en fazla oyu almanın yanısıra, nitelik olarak bu sorunların sahibi parti imajını verebilmek, seçim ortamında demokratikleşme yönünde silinemiyecek bir iz bırakmak olmalıdır.

Hangi olgunlaşmış sorunlarda açık, net ve çözümleyici bir politika ortaya koyabiliriz?

Birincisi, ANAYASA SORUNUDUR. Bütün partileri, seçimlerden sonra demokratik katılımla yeni bir anayasa yapılması fikrine angaje olmaya zorlamak ve demokratik bir anayaşının temel ilkelerini ortaya koymak, partiler arasında ve partiler ve öteki kuruluşlar arası mekanlarda demokratik bir anayasa için mutabakatlar oluşturmaya katkıda bulunmak gerekiyor. Seçmenlerin çoğunluğu bütün partilerden yeni ve demokratik bir anayasa talep eder duruma gelmelidir. İşte politik çalışmalarımız için çok somut bir eksen!

Yeni bir anayasa üç kuşak temel hakları-temel hak ve özgürlükler (kişisel ve siyasi haklar), sosyal haklar, barış-çevre-dayanışma hakları-güvence altına almalıdır. Bu çok geniş çevrelerce dile getirilmektedir. Ne var ki, bunun gerçekleşmesi ve katılımcı demokrasiye yönelmesi, bu hakları talep edenlerin seslerini yükseltmesine bağlıdır. Türkiye'de daha yeterince bir sivil toplum oluşmuş, sivil toplumun aktörleri ortaya çıkmış değildir ve partimiz en başta buna katkıda bulunmalı ve bu oluşumda özçellikle ezilen ve sömürülenlerin, baskı ve tahakküm altındakilerin kendilerine katılım olanakları oluşturmasına yardımcı olmalıdır.

Unutmamalıyız ki, emekçilerin ve öteki ezilenlerin aynı şekilde aydınların katılım olanakları ortaya çıkmadan, hiçbir ekonomik, sosyal, ekolojik sorun çözülemez. İşsizlik, enflasyon, sağlık vb. sosyal ve ekonomik sorunlar üzerinde bugün örneğin DYP liderinin yaptığına benzer bir ajitasyon yalnızca hedef şaşırtır. **Emekçilerin bu sorunlarının çözüm yolu, onların temel hak ve özgürlüklere kavuşması ve her düzeyde karar alma süreçlerine katılmasıdır.** SBP, sürekli ve net bir şekilde bu mesajı vermelidir.

Demokratik bir anayasanın yapılmasına halk nasıl katılacaktır? SBP, bu soruya gerçekçi bir yanıt getirebilirse, toplumun gözünde önemli bir başarı kazanmış olur. Partimiz bunu belirginleştirmeli ve ısrarla gündeme getirmelidir.

Sendikalar böyle bir katılım için önemli bir olanaktır. Ama bu potansiyel bugün heba olmaktadır. Sendikal ha-

reketin ciddi bir yeniden yapılanması sağlanmadan sonuç almak zor görünmektedir. Ama SBP, daha bugünden mevcut sendikaları onların yönetim organlarını dışlamadan, onları da kapsayacak biçimde sendikalar arası mekanda sendikal kişiliklerin "yeni anayasadan işçiler ne bekliyor?" sorusuna yanıt aramalarına, bu yanıtları topluma duyurmaya yardımcı olamaz mı? Aynı örnek çeşitli düzeylerde kadınlar, gençler vb. için izlenemez mi? Çeşitli aydın platformlarının oluşması için çaba gösterilemez mi? Bu tür bir eylem çizgisi, sivil toplumu güçlendirme sonucunu da getirecektir.

Sendikal hareketin yeniden yapılanması, açıktır ki, DİSK-TÜRK-İŞ-HAK-İŞ arasında ve bunlarla aydın ve bilimadamları arasında yeni bir diyalogun başlamasını gerektiriyor. Geniş ve etraflı bir tartışma süreci, yeni koşullara uygun bir sendikal anlayış ve yapılanmanın anahatlarını ortaya çıkarabilecektir. SBP, DİSK-TÜRK-İŞ-HAK-İŞ arasında **her düzeyde** bir diyalogun savunucusu olmalı, böylesi platformların oluşmasına katkıda bulunmalıdır.

Mevcut devlet yapısı, son Diyarbakır olaylarında da görüldüğü gibi sivil topluma geçişe her yoldan direnen bir gücü ve anlayışı barındırmaktadır. Görüldüğü her yerde tutarlı, çifte standartsız bir insan hakları anlayışıyla bunun karşısına dikilmek, partimizin ayırdedici bir özelliği olmalıdır. Böylesi bir profil geleneksel otoriter devlet anlayışının, kendisinden yavaş da olsa, uzaklaşmaya başlayan ve de en azından bunu ciddi olarak düşünmeye başlayan öteki partileri ve basını yeniden esir almasını da zorlaştıracaktır.

Bununla ilgili olarak önümüze çok somut bir hedef koyabiliriz.* Bilindiği gibi "Anti Terör Yasası" olarak adlandırılan yasa geniş tepki toplamış belli bölümleri Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir ve bugün hemen hiç kimse, yapanlar dahil, bu yeni yasayı savunabilir durumda değildir. Yasanın çıkmasından sonra yeni bir hükümet kurulmuştur ve yeni hükümet kendine farklı bir imaj vermeye çalışmaktadır. İşte onu test etmek ve zorlamak için bir fırsat:

Yeni hükümet antiterör yasasını derhal ele almalı ve bu yasa baskı, cebir, şiddet içermeyen her türlü eylemin özgürce gerçekleşebileceği ve her türlü düşünce ve görüşün korkusuzca ve her türlü araçla açıklanabileceği bir ortamın önünde bir engel olmaktan çıkarılmalıdır. Bu hedefle başka demokratik güçlerle birlikte örgütlenecek bir kampanya çok geniş katılım toplar ve hükümeti bir yol ayırımına sürükler. Ya olumlu bir adım atacaktır, ya da "eski hükümetten bir farkı yoktur" damgasını yiyecektir ki, bu onu yapmaya çalıştığı manevralarda oldukça zor bir duruma sokacaktır. Ama bununda ötesinde yürütülecek ciddi bir kampanya en azından seçimlerden sonra kurulacak hükümeti değişikliğe zorlayacaktır. Anti-terör yasası geniş tepki topladı. Partimiz bu haklı tepkinin kararlı ve sonuç alıncaya kadar ısrarlı takipçisi kimliğini kazanmalıdır.

İkinci sorun, anayasa sorunundan da bağımsız olmayan KÜRT SORUNUdur. Bu sorunda bugün oynayabileceğimiz rolü iyi tarif edip, burada yoğunlaşmalıyız. Partimizin bu konudaki ana görüşü, Kürt sorununun ancak iki taraf arasında oluşacak demokratik bir mutabakatla çözülebileceğidir. Bunu, bizden başka açık ifade eden bir parti de yoktur. Bu özgül yaklaşım hem bize somut bir eylem hattı vermekte, hem de bizi Kürt sorununda taraf olan başka politik güçlere rakip, alternatif olma durumuna sokmamaktadır. Öteyandan bugünkü koşullarda kimse iki halkın birlikte yaşaması fikrine açıktan karşı çıkmamaktadır. Bu da, birlikte yaşama için elverişli bir model oluşturmuş olan SBP'nin (SBP GYK Tezi) faaliyeti için iyi bir politik atmosfer demektir. Kürtlerin bütün politik platformlarda taraf olarak, meşru bir güç olarak kabul edilmesi, sözlerinin dikkate alınması için bütün olanaklarımızla çaba harcamak bizim için somut bir hedef olmalıdır. Yoğunlaşacağımız doğrultu bu olmalıdır. Bunun için olanaklı olan her yerde yeni mekanizmalar yaratmalıyız. Politik güç ve çevreler ile Kürt sözcüleri arasında bir diyalog kurulmasına yardımcı olmak, SBP'nin Kürt sorunundaki faaliyetlerinin temel doğrultusu olmalıdır. Şu tehlikeyi bütün kamuoyuna gösterebilmeliyiz: Mevcut politikalar sürdüğü durumuda iki halk arasında giderilmesi belkide mümkün olmayacak bir çatışma, cepheleşme, düşmanlık ortaya çıkacaktır. Kafkasya, Yugoslavya örnekleri ortadadır. Sorun, şu anda devletin alacağı biçim değil, bu düşmanlığın önlenmesidir. Çünkü nihai çözümü oluşturacak herhangi bir devlet biçimlenmesi için (eyalet, özerklik, federasyon, ayrı devlet hangisi olursa olsun) bir barış, bir anlaşma ortamı mutlak zorunluluktur. Düşmanlığın tırmanması yoluyla barış ortamına ulaşılamayacağı açıktır. Barış ortamına ulaşmanın ilk adımı ise bellidir, tektir: Şiddet politikasından vazgeçmek ve dürüst bir diyalogtur. **Partimiz bu şiarın takipçisi olmalıdır.** Bu diyalogun zorunluluğunu öncelikle Türk çevrelerine, parti ve aydınlarına göstermek, yoğun, dikkatli ve yapıcı bir ikna faaliyeti ile bunu sağlamak gerekiyor.

Üçüncü olarak EKONOMİde yapacak işimiz söyleyecek sözümüz var mı? Genel bir ekonomik alternatif hazırlanabilir. Her konuda politikalar geliştirilebilir. Ama i-

(*) Bu yazı Anayasa Mahkemesinin TBKP'yi kapatma kararından önce yazılmıştır. Bu konuda SBP'nin önüne koyması gereken görevler ayrıca ele alınmalıdır.

çinde bulunduğumuz aşamada SBP'nin ekonomik alanda da kendine somut bir işlev, somut bir rol vermesi, somut bir müdahale yönü belirlemesi gerekmektedir. **SBP ekonomik gelişmeye nasıl müdahale edecektir?** Ülkemiz ekonomide merkezi-devletçi ve kendi içine kapalı bir ekonomiden özel kapitalist ve dışa açık bir ekonomiye geçiş aşamasında bulunuyor. Önce bunu saptamamız gerekiyor. Bu süreç geri döndürülemez. Ülke ekonomisi henüz bu sürecin başındadır. Bu sancılı bir süreçtir. Ama yavaş da olsa ilerleyecektir. Özelleştirmeler, çok yönlü dışa açılma ve rasyonalleşme, teknolojik yenilenme önümüzdeki en az on yıl Türkiye ekonomisinin ana problemleri olacaktır. Bu problemlere getirilen kapitalist çözümler son on yıldır görüldüğü gibi anti-sosyal bir karakter taşımaktadır. KİT'lerde ve tarımda kendini dayatan ciddi bir rasyonalleşme ve teknolojik yenilenme, kapitalist tarzda gerçekleştiğinde yüzbinlerce işçi ve çiftçinin, küçük işletmenin yıkımı ile sonuçlanacaktır. Bu yolu deneyecek hükümetler de bunu yedire yedire yapmayı deneyeceklerdir. Özelleştirmeye, dışa açılmaya, rasyonalleşmeye karşı çıkmakla yetinen geleneksel sol politikanın işlevli olmayacağını görmek zor olmasa gerektir. Böyle bir yaklaşım sonuçta olsa olsa sürecin gecikmesine, sorunların daha da birikmesine ve daha anti-sosyal önlemlere hizmet eder. Zonguldak sorunu canlı bir örnektir. Madenlerin ve Zonguldak ekonomisinin anti-sosyal olmayan bir yenilenmesine ilişkin bir alternatif model ortaya konmadığı sürece, burada yarın çok daha çözümsüz bir durumla karşılaşacağız.

İşte SBP'nin bu aşamadaki işlevi bu bağlamda belirlenebilir. SBP, kendisinin de zorunlu gördüğü özelleştirme, dışa açılma, rasyonalleşme sürecinde **emekçilerin zarar görmeyeceği modellerin sahibi, oluşturucusu ve takipçisi bir parti profilini kazanmalıdır.** Emekçilerle canlı bağlar kurmanın yolu da bugün budur. Örneğin tarımda dünya fiyatlarının üzerinde maliyetlerle yapılan bir üretimi savunmak mümkün değildir. KİT'lerdeki fazla istihdamı da. Hem rasyonelleşmeye hizmet eden, hem de emekçilere zarar vermeyen modellerin partisi olmak gerekiyor. Böyle modelleri aydın ve bilim adamlarının, üretici temsilcilerin katkısı olmadan geliştiremeyiz. İşte yeni bir diyalog ve işbirliği alanı. Bu çalışma yalnız merkezi değil yerel de olmak durumundadır. Eğer SBP her düzeyde öncelikle özelleşme, dışa açılma, rasyonalleşmeden yana, ama asıl bu alanlarda sosyal bir çözümün takipçisi parti imajını verirse, emin olabilirsiniz ki, bu yolda çok katkı ve destek sağlacaktır.

Anlaşılacağı üzere politik olarak devlet ile yönetilen bir toplumdan sivil toplumla yönetilen bir topluma geçiş ile devletçi-otarşik bir ekonomiden özel-dışa açık (piyasa) ekonomisine geçiş birbirini tamamlayan iki süreçtir. Burjuva politikalarından farklı olarak SBP'nin süreçlere emekçi ve aydınların politik katılımının mekanizmalarını yaratmaya ve emekçilerin çıkarlarını gündeme getirmeye yönelmesi onun ayırdedici bir özelliği olacaktır.

YEREL POLİTİKANIN DİNAMİZMİ

Devletin yeniden yapılanmasında SBP programı, merkezi iktidarın parçalanmasını, iktidar paylaşımını, ciddi bir adem-i merkeziyetçiliği savunmaktadır. Yerel iktidarın ve yerel katılımın güçlenmesine büyük bir önem verilmektedir. Taşralılık, bölgecilik, yerel kapalılıktan farklı olarak, yerel değerlerin, zenginliklerin evrensele katılmasına yönelik yeni bir yerellik anlayışını gerçekleştirmek görevi önümüzde duruyor. Ayrıca partimiz, yerel politikaya katılım olmaksızın, bu deney yaşanmadan yurttaşların ulusal ve uluslararası politikaya katılım potansiyeline kavuşamayacağının da bilincindedir. Ekonomi ile ilgili olarak yukarıda söylenenler, çok güçlü devletçi bir ekonominin sivilleştirilmesi probleminin, önümüzdeki yıllarda yerel ekonomik faaliyetin yeniden düzenlenmesi gibi çok ciddi bir sorunu önümüze getireceğini de göstermektedir. Gene Zonguldak'ı hatırlamakta yarar var.

İşte bütün bunlar **SBP'nin yerel örgütleri için yeni bir politik faaliyet hattı geliştirmenin** çıkış noktaları olmak durumundadır. Yerel örgütlerimiz giderek daha önem kazanacak olan **yer politikanın, yerel kamuoyunun organik bir parçası olmayı** başardıkları ölçüde yaşam kazanacaklardır. Ankara'ya ve yerel belediyeye endeksli bir yerel faaliyetten, artık yerel sivil topluma, ekonomiye, çevreye endeksli bir politik faaliyete yönelmek gerekiyor. Yerelin öne çıkan problemlerinde, sivil toplumun mevcut ve potansiyel güçlerini hareketlendirmek, bu problemler çerçevesinde en geniş yerel diyalog ve işbirliğini sağlamak, çalışmalara temel olmalıdır. Çözümleri birlikte aramaya başlamak iyi bir çıkış noktası olacaktır. Ankara'ya ve yerel belediyeye yönelik faaliyet de ancak bu bağlamda bir etki kazanabilecektir. SBP örgütleri, kendi kamuoylarında o yerelliğin çok somut bir sorununun ısrarlı takipçisi imajını kazanmak, o sorunun sahibi olarak sivrilmek zorundadırlar. Şu aşamada yerel örgütlerin önünde duran görev, bu ve benzeri yaklaşımlarla, kendi içlerine kapalı örgütlerden kamuoyunun organik parçası olan örgütlere dönüşmektir. Bu ise canlı ilişki, diyalog, tanıtma ve tanıma çabası demektir.

KONGRELER VE SEÇİMLERE HAZIRLIK

Bütün bunların ışığında

daha şimdiden merkezi ve yerel düzeylerde SBP'nin seçim bildirgelerini hazırlamaya başlamak gerekiyor. **Bu parti programını tamamlamaktan, iyileştirmekten daha önemlidir! Dikkatlerimizi burada yoğunlaştırmalayız.** Somut olarak 1992 yılında yapılacak bir seçimde, SBP, 1990'lar Türkiye'sinde neye adaydır, neyi değiştirecektir, topluma ne katacaktır? Seçim bildirisi bunu köşeli, net, açık ortaya koyabilmelidir. Her konuda bir şeyler söyleyen ve propagandayla yetinen değil, yapabileceğini tarif eden ve bunu ısrarla kovalayan bir parti imajı ortaya çıkmalıdır.

Önümüzde kongre süreci var. Seçimlere katılabilmek için ve partimizin profilini netleştirebilmek için kongre sürecini başlatıp tamamlamak gerekiyor. SBP kongreleri, önemli bir fırsattır. Kamuoyuna mesajlarımızı iletebilmek için iyi bir olanaktır.

Kongrelerin politik yararını kongre tartışmaların içeriği belirleyecektir. Burada iki alternatif vardır: Kongre sürecinde asıl önemli olanın kuruluş sürecinde de olduğu gibi, program ve marksizmin ve parti içi yönetim ve demokrasi üzerine tartışmak, partinin marksizmle ilişkisi üzerinde yoğunlaşmak, bu bağlamda kaçınılmaz olarak 150 yıllık marksist hareketin bütün problemlerini gündeme getirmek olduğuna karar verilebilir. Bu durumda son aylarda tanık olduğumuz gibi, soyut, katılanların ilgisini giderek yitiren ve dışarıya hemen hiçbir mesaj vermeyen bir kongre sürecine mahkum oluruz ve Büyük Kongre'den çok daha zayıflamış bir SBP çıkar, (Kongre marksist ya da yenilenmeci çizgilerden hangisinin "zaferi" ile sonuçlanırsa sonuçlansın sonuç bu olur.)

İkinci alternatif tartışma gündemini, SBP'yi dikkate alınan, gelişmelere müdahale edebilen parti düzeyine çıkarmanın politik problemleri olarak belirlemektir. Bu durumda, kongre gündemleri kaçınılmazlıkla ülkenin temel politik sorunlarıyla içiçe geçer, yönetim ve demokrasi, örgütsel faaliyet sorunları politikleşir ve politik hatla bağlanır, kongreler kamuoyuna ve bizi dikkatle izleyen katılım arzusu gösteren sol çevrelere somut mesajlar iletir, yeni enerjiler ortaya çıkarır. Teorik tartışmalar anlam kazanır, soyutluktan ve dağınıklıktan kurtulur. Parti yönetimleri, saptanan politik hattı uygulayacak yönetimler olarak oluşur.

GENÇLERİ KAZANMALIYIZ

Partimizin yeni kadrolara ihtiyacı vardır. **Kime yöneleceğiz?** Burada net bir belirleme yapmalıyız. Bizde eksik olan, Türkiye politikasında eksik olan nedir? Bu bugün için gençlerdir, gençliktir! Ülkemizde bugün 25 yaşın altındaki nüfus 30 milyondur. 12 Eylül'ün partilerle gençlik arasına soktuğu duvardan sonra, bugün o duvarın ötesinde çok farklı yeni bir gençlik oluşmuştur. Bu gençliğin apolitik olduğu doğru değildir. Doğru olan bu gençliğin yeni bir kimlik arayışı içinde mevcut partilere ilgi duymaması, doyumsuz kalmasıdır. SBP de bugün gençler için cazip bir parti değildir. Böyle bir sınavla karşı karşıyayız şimdi: **1990'lar gençlerine seslenen bir parti olabilecek miyiz?** Bunu başarmak için birçok şeyi değiştirmek gerektiğini görmeliyiz. Burada kastedilen öncelikle bir gençlik politikasına sahip olmak, gençlerin güncel sorunlarına çözüm önerileri getirmek değildir. Partinin tarzının gençleştirmesi, politikasını, görüşlerini, kimliğini genç'ce, 1990'lar gençliğinin özlem ve beklentilerine yanıt verecek bir tarzda ortaya koyabilmesi, böyle bir tarzda çalışmaya başlayabilmesidir. Aynı şey kadınları kazanmak için de geçerlidir. Bu bize örgütsel yenilenmenin, Komintern geleneklerini aşmanın yolunu da gösterecektir. Eğer her parti örgütü önüne gençleri kazanmak, kadrolarını gençlere doğru genişletmek hedefini somut olarak koyarsa, bunun yollarını da ortaya çıkarabilecektir. Bu bağlamda seçmen yaşının indirilmesi fikrine sahip çıkmamız gerekiyor. 1960'lardan beri bizim ısrarımız olan bu konunun gerçekleşmesinde payımızı ortaya koymalıyız. Enerjik, özverili, dürüst, yapıcı bir kimlik arayışı içindeki gençliği kazanabilecek, onlara güven ve anlam verebilecek tek parti biziz. Bunu başarabiliriz. Gençler için cazip bir SBP ortaya çıkarmalıyız.

Bu metinde, anayasa konusunda, ekonomi ve sendikal alanda, gençlik alanında vb. alanlarda alternatif politikaların içeriği üzerinde durulmamış, alternatif politikalar oluşturabilmek için gerekli bakış açıları, çıkış noktaları belirlenmeye çalışılmıştır. İçerik üzerinde ayrıca durulmalıdır.

Sonuç olarak, SBP, bütün dikkatini seçimlere katılma hakkını kazanma, seçim ortamında silinmesi mümkün olmayan bir politik iz bırakma ve bu yolla, ciddiye alınan bir partiye dönüşme hedefi üzeinde toplamalıdır. Bu, partimizi ülkemizdeki sosyaldemokrasinin ve sosyalist hareketin bunalımlı ortamında bir çekim merkezi, bir etki odağı haline getirebilir.

TEKTAŞ AĞAOĞLU

MİSYON

Cılkı çıkmış sözde burjuva demokrasisi ülkeyi ve toplumu marazdan maraza sürükleyip duruyor. Vahşi kapitalizmin tipik üst yapı özellikleri -"çağ atlayan" Türkiye'de ilkellik şahikası hilkat garibeleri-çağla alay edilircesine bir bir sergileniyor. Dışa bağımlılığın -ondan da öte, kayıtsız şartsız ABD ve NATO vassallığının-tahripkar sonuçları her alanda (ekonomide, politikada, kültürde ve ahlakta) kendini gösteriyor.

İ'lerin noktalarını koymakta, olanları ve olguları adını vererek tespitte yarar var. Süregiden gerçekliği zorlama yeni söylemler değiştirmeyecektir.

Ülkede geçerli olduğu farzolunan parlamenter demokrasinin tüm normları alt üst edilmiştir. Oy çoğunluğuna dayalı hükümet ve iktidar partisi mekanizmaları tüm demokratik, yasal işlevlerinden ve işleyişlerinden soyundurulmuş, emrivakilerle iş gören fiili bir yönetimin mekanik çarklarına dönüştürülmüştür. Anayasal meşruiyet, politik gelenek ve teamüller, hukukun temel gerekleri hiçe sayılmaktadır. Parlamento iktidar partisi grubunun sonucu önceden belli oylama seanslarına indirgenerek devre dışı kılınmıştır;yasa gereği onaya sunulmalarına dahi hiç lüzum görülmeyen kanun gücünde kararnameler yoluyla yasama yetkisi elinden alınmış, denetim işlevi hepten rafa kaldırılmıştır. İçi boşalmış bir jüridik yasallık (her nasılsa elde edilmiş bir parlamento çoğunluğu) ülke ve toplum için son derece hayati kararlar ve karar mercileri üzerinde despotik bir iradenin göstermelik meşruiyet kılıfına çevrilmiştir. Fütursuz bir keyfilik, "Biz yaparız olur, sıkıysa yaptırmayın!" anlayışı, vurdum duymazlık, sorumsuzluk her türlü politik ahlak değer ve birikiminin ayaklar altına alınması, yılışık Amerikan hayranlığı ve Amerikancı küstahlık sınır tanımaz olmuştur. Hırsızlık resmen teşvik görürken namusla, erdemle açıkça alay edilmektedir. Yasalar hiçe sayılarak ya da delinerek büyük servetlere konmak özenilir marifetler arasına girmiştir. Akıl almaz mali skandallar, borsa soygunları, kamu fonlarının yarana akıtılması, devlet imkanlarının davul zurna eşliğinde yerel "seçim"ler pazarına sürülmesi, vb. adi vakalara dönüşmüş, cürretkarlığın ödüllendirilmesi resmiyete binmiştir. Hemen bütün devlet daireleri, özellikle Milli Eğitim, Emniyet, Planlama teşkilatları gerici dincilerin, eski-yeni faşistlerin işgali altındadır. Her konuda milletin ve dünyanın gözünün içine bakıla bakıla yalan söylenmektedir. Gerçekler ters yüz edilmekte, parayla tutulmuş "public relations" kurumları, sarı basın ve kimi uyanık gazeteci / yazar taifesi aracılığıyla içte ve dışta sahte "kamuoyu" oluşturulmaktadır. Sahtecilikten hiç utanç da duyulmamaktadır. Tüm insan ve yurttaş hakları, temel demokratik özgürlükler başta 82 Anayasası olmak üzere baskıcı yasalarla keyfi uygulamaların kıskacında tutulurken orda burda özgürlük, demokrasi, sivil yönetim ve ülkenin dış itibarı üzerine en olmadık balonlar uçurulmaktadır. Sadakat bağları olsa olsa yabancı banka sicillerinde kayıtlı nevzuhur kişiler uluslararası ilişkilerde ülke adına söz söylemekte, iş çıkarmakta, ülkenin ve ülke insanlarının kaderini bağlayan kararlara katılmaktadır. Ülkenin tüm kaynakları, sınai techizatı ve birikimi uluslararası finans pazarında satışa çıkarılmıştır. Ekonominin liberalizasyonu, dışa açılma ve uluslararası entegrasyon adı altında ülke ekonomisi sistemli bir biçimde Batı sermayesinin arka imalat avlusuna çevrilmektedir. Bütün bunlar olurken işçinin, köylünün, esnafın, orta halli, sabit gelirli yurttaşların, azıcık izan sahibi serbest meslek erbabının, gençlerin ve küçük/orta geniş memur kesiminin ne hallere düşürüldüğü de baştaki ekibin beş yıllık dönemi sonuna kadar tüketmeden bir genel seçime gitmekten fellik fellik kaçmasından bellidir.

Durum buysa, ülkenin bu duruma düşürülmesi ya da, bir başka deyişle, rejimin bugüne değin ve halen bildiğini okuyaraktan sürdürdüğü "icraat" hangi tarihsel, sosyal, ekonomik, politik gerekçelere dayanıyor?

Elbette ki ülkenin ve ülke insanlarının çıkarları doğrultusunda hiçbir gerekçeye dayanmıyor. Tersine o çıkarları açıkça ayaklar altına alan bir sürece hizmet ediyor. Ülkenin uluslararası ekonomik iş bölümünde sömürüye açık ve gitgide dahada açılan bağımlı konumunu dönüşü olmayan yeni perspektiflere bağlamanın, emperyalizmin politik / askeri diktasına tam teslimiyetle Türkiye'yi Ortadoğu halklarının tepesinde fiili ve potansiyel bir saldırı üssüne çevirmenin ve bu arada bir düzine yerli holdingle bankanın ve onların dümen suyunda giden kesimlerin çıkarını sağlama almanın gerekleri bir bir yerine getiriliyor. Bu ihtiyacın gündeme getirdiği "çağdaş yeniden yapılanma"nın ya da "transformasyon"unun temelleri atılıyor. Devleti küçültme adı altında devlet aygıtına yeni çeki düzen verilerek devlet gücü de, devletin zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul kılma işlevi de bir üst düzeyde yeniden tahkim ediliyor.

Bütün bunlar 12 Eylül uzantısı rejimin niteliğiyle ve üstlendiği misyonla doğrudan ilişkili bir dayatmanın ürünü-

dür. Ülkenin ve toplumun içinde salındığı garabetlerin sırrı buradadır. O garabetler olmadan o dayatma sürdürülemez, o misyon yerine getirilemez. On binlerce tütün ekicisi ve Tekel işçisinin çıkarının iki ABD tütün tekeline bir çırpıda satılması, bütün Batıda -en başta da Amerika'da- sigara satışları adeta yasaklanırken Türkiye'nin bir baştan bir başa devasa bir sigara reklamı panosuna çevrilmesi ancak Akbulut gibi bir fenomenin her Allahın günü Başbakan sıfatıyla TV'de arzı endam ettiği koşullarda mümkün olabilirdi! Başbakan sıfatının yeni taşıyıcısının da o garabetlere son vermeye hiç niyetli olmadığı Mecliste program görüşülürken bir yanına teknokrat tarikatçıyı, öbür yanına MHP militanını alarak yan gelip oturmasından bellidir. TV'ye çıkan çehreler değişebilir; misyon sürmektedir.

Peki bütün bunlar nasıl oluyor da mümkün olabiliyor?

Bir anlamda belli bir "mutabakat"ı, her bir çıkarı Türkiye'de demokrasiyle doğrudan çelişkili dış ve iç güçlerin desteğiyle topluma dayattıkları söylenebilir. Hiçbir halk desteğine dayanmadan, 12 Eylülden devraldıkları sopanın üstünü salt yalana dayalı mugalatayla örterek 92 genel seçimine kadar iş başında kalmaları, o zamana kadar da ülkenin ve ülke insanlarının maddi, manevi tüm kaynaklarını bir avuç aç gözlü, kelimenin her anlamında "özel" girişimciyle uluslararası sermaye mihraklarına peşkeş çekmelerine ve ABD yönetiminin bir dediğini iki etmemelerine razı olunması üzerinde kendileriyle "muhalif"leri arasında mutabakat olduğu anlaşılıyor. Türkiye'den başka hiçbir ülkede -ve hatta bundan 10, 20 yıl öncesinin Türkiye'sinde de- böyle bir ekibin bunca çam devirip mazarrat yarattıktan sonra hala bunca iş huzuruyla iş başında kalmasına imkan tanınmayacak olduğu açıktır. Türkiye toplumu, ne yazık ki, burnundan çengelle yakalanmış, tepesinde sopa sallanan birçare bir mahluk gibi yıllardır belli bir yolda sürüklene sürüklene bu noktaya getirilmiştir. Bunun sorumluluğunda baştakilerle "muhalif"leri ortaktırlar.

Hatta, aslına bakarsanız, ülkede yönetimin ve yönetim anlayışının çığrından çıkmasında, devletin ve resmi politikanın her katında anarşinin kol gezer hale gelmesinde, emekçi yığınların ve geniş halk kesimlerinin çıkarlarının hoyratça hiçe sayılmasında Parlamentonun da işlevi çarpıtılarak devre dışı kılınmasında asıl sorumluluk payı muhalefetindir. Politik mücadele alanını -o alan salt TBMM toplantı salonundan ibaret değildir- sonuç alıcı bir ulusal platforma çevirmekten ısrarla ve "ilkeli" bir tutumla hep kaçınmışlardır. Parlamentoyu her türlü politik insiyatiften yoksun, kuru bir tartışma klübüne çevirmişlerdir.

Muhalefet politikayı kendisiyle iktidar arasında oynanan bir "anayasal oyun"dan ibaret sanıyor. Oyunda bütün kurallar bir bir ihlal edildiğinde mangalda kül bırakmayan itirazlar yükseltiyor. İtirazları kaale alınmayınca ne yapıyor?

Hiçbir şey!

Oyuna devam... Dostlar alış verişte görsün! Anayasa, yasalar, hukuk kuralları her gün habire ihlal ediledururken, tek kişi yönetimi ve pervasız keyfilik yolunda atı alan Üsküdarı tutmuşken TV'de kendilerine ayrılan saatlerin,dakikaların hesabını soruyorlar! Anayasa ihlali suçlamasını ikide bir dillerine dolayarak ve bu durumda üzerlerine düşen görevin hiçbir gereğini yerine getirmeyerek anayasa ihlalinin sıradanlaşmasına, meşrulaşmasına hizmet ettiklerinin de farkında değiller.

Olan, bu arada, ülkeye, ülkenin geleceğine, topluma ve ülke insanlarına oluyor. Politika ülkenin ehliyetsiz ellerden ve soyguncuların elinden bir an önce kurtulması için yapılır; gelecek seçimde daha çok oy almak için değil. Politika oyun değildir. Olmayacak işe anında tepkiyi -sonuç alıcı tepkiyi- gerektirir. Ehliyetsiz iktidarı baştan atmanın, soyguncuların elinin bağlamanın tek yolu seçimse, bir an önce seçime gidilmesini sağlamak muhalefetin görevi değil midir? 89 yerel seçimlerinden bu yana tüm gelişmeler, kamuoyu ya da ara seçim sonuçları, vb. hep bu görevi muhalefete yüklememiş midir?

Bizde muhalefet o görevi, ülkeyi seçimsiz meçimsiz birkaç ay daha yönetmek, son kertede de seçimi katakülliye getirmenin yolunu bulmak için her değeri her kuralı çiğnemekten çekinmeyeceklerini her fırsatta kanıtlayanların üzerine yıkıp işin içinden sıyrılmayı politika belliyor. Juridik yasallık, geçerliği kendinden menkul içi boş bir kabuk değil, politik ve sosyal realitenin özünden ayrılmaz biçimidir. Bir buçuk yıl sonra şu ya da bu gerekçe ile seçim yapmamak eğer yasal suç olacak ise (ki kitabına uydurulunca o da olmaz!), 1989 yerel seçimlerinden beri seçim yapmamış olmak da tüm maddi unsurları o günden bugünedek fazlasıyla oluşmuş bir politik suçtur. Muhalefetin bugün yaptığı, fiilen, o süçün üstünü örtmek, dolayısıyla suça ortak olmaktır.

Lafa gelince, laf çok! Hem de en yenilmez yutulmaz cinsinden, en ağır hakaretlere kadar. Ama iş dendiğinde, ona yanaşan yok...

İlerde tarih, ülkenin bugün içinde olduğu bu hale getirilmesinde ve ülke insanlarının böylesine acımasızca açmaza mahkum edilmelerinde sağcısı ve solcusuyla tüm muhaliflerin üzerine düşen sorumluluk payını çok ağır sıfatlarla niteleyecektir.

SÖYLEŞİ: SÜLEYMAN BULUT

Ömer laçiner İle..

SBP KÜRT RAPORU ÜZERİNE

"SBP KÜRT RAPORU DEVLETÇİ BİR YAKLAŞIM İÇİNDE"

Birikim dergisi yazarlarından Ömer Laçiner ile, Sosyalist Birlik Partisi GYK'sınca hazırlanıp, tartışmaya açılan Kürt Raporu konusunda kısa bir değerlendirme konuşması yaptık.

S.BULUT: Laçiner,SBP Kürt Raporu'nu nasıl değerlendiriyorsun?

Ö. LAÇİNER: Rapor'a değinmeden önce, Kürt sorununun kendisi ile, bugünkü niteliği ile ilgili bir tespit yapmak istiyorum. Sosyalistler, bu sorunu geçmişe göre, daha açık bir şekilde tartışmaya başlamışlardı ki, sorunun boyutları değişti. Önemli bir nitelik değişmesi oldu.

S. BULUT: Nedir Bu değişim?

Ö. LAÇİNER: Değişim şu... Eskiden Kürt sorunu devletle Kürtler arasında bir sorundu. Toplum açısından bakarsak, durum buydu. Ya da sosyalistler açısından bakarsak, sosyalisler ile Kürtler arasında bir sorundu. Bugün Kürt sorunun boyutu bu iki noktanın da dışına taştı. Artık, bu sorunun çerçevesinde toplumlar karşı karşıya gelmeye başladı...

S. BULUT: Halklar mı?

Ö. LAÇİNER: Evet, halklar. Yani Türkler ve Kürtler karşı karşıya gelmeye başladı. Diyarbakır olayları, bu gelişmenin aşikar bir örneği. Artık, sorunun geri dönülmez bir noktaya geldiğinin çok açık bir göstergesi. Diyarbakır olaylarında, bakıyoruz polis, "Savulun, Türkler geliyor" diye bağırarak saldırıyor. Burada, dikkat edilmesi gereken nokta, polisin artık devletin bir memuru olarak saldırmayı bir yana bırakıp, "Türk" kimliğiyle saldırmaya başlamasıdır. Bu söylediğimden, polisin, devletin memuru olarak saldırmasının daha iyi olduğu sonucu çıkarılmasın.Söylemek istediğim şey,Kürt sorunun boyutu devletle yada sosyalistlerle sınırlı değil artık.Halklar karşı karşıya.Eskiden Türklerin Kürtlere yönelik tepkileri,hani bazı bölge insanlarına "Çorumlu"denir yada ne bileyim"Adanalı","Kastamonulu" denir.Kürtlere bakışta da bu düzeyin ötesinde bir sertlik yoktu.Şimdi öyle değil.Devletin uyguladığı politikaların sonucunda,Türklerde Kürt düşmanlığı,Kürtlerde Türk düşmanlığı yaygınlaşıyor,büyüyor.Sorun devletin dışında,toplumun içindedir artık. Raporun,"tarih boyunca Kürt Halkı Osmanlı ve Türk Devletleriyle bir çok kez karşı karşıya gelmiş olmasına karşın, iki halk arasında bir düşmanlıktan, bir karşıtlıktan,hoşgörüsüzlükten sözedilemez." tespiti geçmiş için doğru ama bugün için yanlıştır.Dediğim gibi hepimizin yakından gördüğümüz,bildiğimiz ve izlediğimiz gibi Kürt ve Türk halkları arasında düşmanlık, karşıtlık, hoşgörüsüzlük büyüyor. Yeni politikalar, sorunun bu yeni niteliği göz önüne alınarak saptanmalıdır, yoksa yalnızca kardeşlikedebiyatı yapmaktan öteye gidemeyiz.

S. BULUT: Bu tespitten Rapora geçersek....

Ö. LAÇINER: Rapora geçersek...Raporun kendisi hakkındaki yargısına katılmak mümkün değil. Rapor'da "Bu tez ülkemizin ve çağdaş dünyanın dinamiklerini,gelişme eğilimini dikkate alan yeni bir yaklaşım ortaya koymaktadır" diyor. Rapor'un sunduğu yaklaşım yeni değil tersine bildik, eski tarz bir yaklaşım.

S. BULUT: Nedir bu eski tarz?

Ö. LAÇİNER: Topluma değil devlete oynamak. Toplumu değil devleti değiştirmeye çalışmak. Toplumun değil devletin araç ve mekanizmalarını kullanmaya çalışmak. Topluma yada toplumlara değil, devlete çağrı yapmak. Sosyalizmin gerek dünyada gerekse Türkiye'deki" zayıf halkası" geçmişte de buydu, şimdi de bu...

S. BULUT: Bu tespitini Rapordan örnekleyerek açıklayabilir misin? Daha somut olması açısından...

Ö. LAÇİNER: Rapordan bir iki örnek aktarayım. Bir yerde şöyle deniyor:" Devletin bundan böyle Kürt halkının ulusal gelişmesini engellemeyeceği açıklanmalı, şimdiye kadar uygulanan inkarcı ve baskıcı politikanın yanlışlığı açıkça kabuledilmelidir." Görüldüğü gibi, devletten istenen bu talep bu. Toplumdan birşey istenmiyor. Sorun toplum içinde bir sorun ama çözüm devlet katında aranıyor. Bu tür yaklaşımın çıkmazı şuradadır: Diyelim ki, devet bu talebi kabul etti. Sorun çözülür mü? Evet çözülür diyenler, hala toplumsal sorunların devlet kanalıyla

çözüleceğine inananlardır. Sosyalizmin dünya ve Türkiye'de yaşadığı tıkanıklıktan hala ders çıkaramamaktır bu. Başka örnekler göstereyim mi?

S. BULUT: Tabii, Tabii...

Ö. LAÇİNER: Rapor, diyebilirim ki, baştan sona bu tür taleplerle dolu. Mesela anayasa meselesi var. İktidar ya da muhalefet partilerine çağrı yapılıyor. Toplum için yapılacak bir anayasa çalışmasında tek muhatap iktidar ya da muhalefet partileri. Toplumun kendisi devre dışı. Böyle önemli bir konuda bizatihi toplumun kendini ifade edebileceği hiçbir proje ya da talep önerisi yok. Sonra mesela, GAP TV'si Kürtçe yayın yapsın isteniyor. Kimden isteniyor? Devletten isteniyor. GAP TV'si devletin kanalı. Yine devlete yönelik bir taleple karşı karşıyayız.

S. BULUT: Kime yöneltilebilirdi böyle bir talep, televizyon talebi..?

Ö. LAÇİNER: Doğrudan topluma... toplumlara yani. Burjuvazinin liberal söylemi ile sosyalizmin "toplumcu" söylemi arasındaki çok esaslı bir ayrımdır bu. Burjuvazi ne kadar liberal olursa olsun, her şeyi eninde sonunda devlet katında bitirmek ister. Sosyalizm ise, işe gerçek çoğunluğun "işe" karışmasını öngerektirir. Sosyalizmin olmazsa olmaz koşulu bu. Şimdi şu söylenecektir: diyelim ki, TV konusunda... toplumların ya da Kürt toplumunun bir TV kanalı kurmasına devlet karşı çıkar, engeller. Doğrudur, engeller. Çünkü star 1 kurmuyorsun. Ama işte burada bir başka ölçüt devreye giriyor. "yasallık..." "meşruluk" meselesi. Toplum kendisi bir TV kanalı kurmaya kalktığında devletin yasaları buna engel olacaktır. Ama bunu meşru bir talep sayıyorsan, bunun mücadelesini yapacaksın. Yapmazsan, meşru haklar hiçbir zaman yasal haklar haline gelemez. SBP'nin Kürt Raporu'nda böyle bir perspektif yok. O, devletten istemekten yana. Şunu da ekleyeyim... toplumsal çözümleri devletten beklemenin sonuçsuzluğunu göstermesi bakımından söylemek istiyorum. Diyelim ki, devlet bu talebi kabul etti, ne değişecek? Kürt ya da Türk toplumları, devlet TV'si kanalıyla değişmiş mi olacaklar? Evet, diyenlere Sovyetler Birliği'ne yeniden bakmalarını öneririm. 70 yıldır, sadece TV değil neredeyse her şey devletin elindeydi. Toplumları değiştirebildi mi? Artık devlet üzerine oynamaktan, devlet kanallarına, devlet mekanizmalarına dayanarak politika yapmaktan vazgeçelim.

S. BULUT: SBP, devletçiliği eleştiren bir parti...

Ö. LAÇİNER: Hayır, bence tam tersi bir tutum içinde. Liberalizm devlet eleştirisiyle, sosyalizmin devlet eleştirisini çok iyi ayırmak gerekiyor. Biraz önce bundan biraz sözettim. Devletçi olmaktan ne zaman kurtulunabilinir? Politikanı, stratejilerini devlete değil, topluma yönelttiğin zaman. Taleplerini topluma yönelttiğin zaman. Demokratik devlet, otoriter olmayan devlet... bunlar güzel de, nasıl olacak? Sen istedin diye devlet kendini yeniler mi? Ne zaman yeniler? Toplum kendini zorladığı zaman.

S. BULUT: Yani, hak verilmez alınır diyorsun...

Ö. LAÇİNER: Evet, evet... zaten, biraz önce yaptığım "yasal-meşru" ayrımı da bununla ilgili bir olay. Meşru haklar, devletin mekanizmaları, devletin araç ve kanalları içinde yasal hale getirilmez. Getirilse bile, bu toplumun değiştiği ya da dönüştüğü anlamına gelmez. Toplumun değişmesi, "işin içinde" olmasına bağlı. Onun için talepler ve bu talepleri gerçekleştirmek için önerilecek mekanizmalar topluma dönük olmak zorunda. Yoksa ben taleplerin kendisini tartışmıyorum burada... çoğu doğru talepler ama kime yönelik?

S. BULUT: Rapor'da dikkatini çekmiştir, devletin ideolojisizleştirilmesi konusu var... ne düşünüyorsun?

Ö. LAÇİNER: Burjuvazinin ve liberal söylemin yüzyıllardan beri ileri sürdüğü, en büyük iddiası bu. Devletin bir ideolojinin devleti olmadığı iddiası. Rapor'da ne söylenmek istendiğini galiba anlıyorum ama yaklaşım ve ifade çok yanlış bana göre. Merak ediyorum, toplumların ideolojisini ne yapmayı düşünüyorlar acaba? Devletler, belli bir toplumun ya da toplumların devleti olduğuna göre!

S. BULUT: Rapor'un birlikte yaşamayı öne çıkarması konusunda ne düşünüyorsun?

Ö. LAÇİNER: Doğru tabii. Açıkça şunu söyleyebilmeliyiz. Ulusların kaderlerini tayın hakkı, ya da bağımsız ve özgür olmanın tek biçimi devlet, ulusal devlet biçimi değildir. Kürt kimliğinin ya da Türk kimliğinin oluşması için devlet ille de gerekli değildir. Olmazsa olmaz bir şart değildir bu. Aslında Kürtlerin elinde çok önemli bir imkan var, şimdi. Bugün, dünya ulusal sorunlarla dalgalanırken, Ortadoğu'da sunulabilecek en ileri, en insani, en kimlikli proje "birlikte yaşama" projesidir. Bu projenin bayraktarlığını keşke Kürtler yapabilse.

YUSUF IŞIK

İKİ KUTUPLULUK SONRASI ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Dünya siyaset sahnesinde yaşanmakta olan değişimin en etkili unsuru olan iki kutupluluğun kalkması olgusu ile birlikte iyice belirginleşen yeni koşulları nasıl tanımlıyor, nasıl değerlendiriyoruz? Bu kuşkusuz önemli bir soru. Birincisi, insanın kendini özgürce geliştirebileceği, adil bir dünya için mücadele perspektifleri açısından. İkincisi, Türkiye'nin konumu bakımından.

İki kutupluluğun ortadan kalkmasından sonra tek kutuplu bir dünya mı ortaya çıkıyor? Eğer öyleyse bu kutubu oluşturan güç ya da güçler hangileri? ABD'nin hegemonyası altında bir dünyaya mı gidiliyor?

İki kutupluluğun sona ermesinden sonra ortaya çıkan durum, en azından bugün için, tek kutuplulukla özdeş saymak yanıltıcı olur. Ama bu doğrultuda ciddi bir tehlike sözkonusu. Konuya ABD hegemonyası açısından bakacak olursak: Körfez Savaşı ile birlikte ABD'nin yalnız askeri alandaki değil uluslararası ilişkiler alanındaki etkisi de çok arttı. Zaman zaman ABD yönetiminin "Yeni Uluslararası Düzen" olarak dile getirdikleri hedefi, uygulamada bir "Pax Amerikana"ya dönüştürmek isteyenlerin gücü hissediliyor. NATO'nun yeni stratejilerinin saptanmasında ABD'nin her zamankinden de fazla etkisi oldu. Körfez Savaşı'na ilişkin gelişmelerde Avrupa Topluluğu bile etkisiz kaldı ve ABD'nin stratejisini benimsedi. Bununla birlikte ABD'nin çıkarlarının dünyada kaba bir hegemonya kurmaya çalışmakla savunulamayacağını düşünen güçler, bugün ABD'de daha etkili. Askeri faktöre ağırlık veren bir stratejinin ABD ekonomisinin dünyadaki rekabet gücünü göreli olarak gerilettiği görülüyor. Ayrıca ABD'nin Japonya ve Avrupa gibi son derece gelişmiş ve kendisiyle kıyasıya bir rekabet içinde olan güçler üzerinde tam bir denetim sağlaması, gelişmiş kapitalist dünyada üç kutupluluğun yakın gelecekte sona ermesi olası değil. Son dönemde siyasi alanda ABD'nin etkisinin bu kadar artmış olması önemli ölçüde Körfez Savaşı ile ilgili olarak bu ülkenin üstlendiği askeri rolla bağlantılı ve kalıcı bir olgu olmayabilir.

Tek kutupluluk konusuna genelde Kuzey'i ele alarak bakarsak: Kuzey-Güney farkı, çelişkisi, artıyor. Bilimsel ve teknolojik devrimin özellikle yeni malzemeler ve otomasyon alanlarında yarattığı olanaklar sonucu Kuzey'in Güney'e hammede ve işgücü bakımından daha az ihtiyacı kalıyor. Dünyada giderek Güney'i dışlayan bir gelişmeye doğru gidilmesi tehlikesinin ciddiye alınması gerekiyor. Buna karşılık Güney'in homojen olmaması, örneğin çoğu Afrika'da bulunan en yoksul ülkeler grubu açlıkla pençeleşirken, yeni sanayileşen veya gelişmekte olan ülkeler içinde bazı sektör veya bölgelerin Kuzey'le bütünleşebilecek konumda bulunması da dikkate alınması gereken bir faktör. Hatta yeni sanayileşen ülkelerden bir bölümü için bir süre sonra ülke temelinde bütünleşme gündeme gelebilir.

Diğer taraftan Güney ülkelerinin dışlanacağı bir dünyanın Kuzey içinde yeni krizlerin doğması anlamına geleceği, giderek daha iyi ortaya çıkıyor.

Yalnız Kuzey-Güney ekseni ya da tek kutupluluk bağlamında değil, genelde dünya siyaset sahnesinin ve ekonomisinin gelişimi açısından da en kritik konulardan biri, bir taraftan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin, diğer taraftan da Sovyetler Birliği'nin gelecekteki konumları. Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin bundan önce uygulanan şekliyle sosyalist modele dönmeleri söz konusu değil ama Batı Avrupa'daki kapitalist modele ne oranda dönüşecekleri, böyle bir yönelimle gelen sorunları nasıl aşabilecekleri de belli değil. Ortaya çıkmaya başlayan sosyal sorunların ötesinde, bu belirsizliğin bir nedeni de bu Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde kapitalizmin kurumlarının ve sermaye birikimi modelinin, sermaye sınıfının var olmayışı. Piyasa ekonomisine geçmeyi hedefleyen Sovyetler Birliği de ekonomik ve siyasi alanda belirsizliklerle karşı karşıya. Bununla birlikte bugünkü çok büyük güçlüklerini aştığı, başarılı dönüşümler gerçekleştirebildiği takdirde, Sovyetler Birliği'nin dünya siyasetinde olumlu yönde önemli ölçüde etki yapabilecek bir güce sahip olması perspektifi de mevcut.

Sonuçta, dünyada tek kutupluluğa doğru gidiş konusunda bir tehlike bulunmakla birlikte, bugün için yakın gelecekte farklı boyutlarda birçok kutba sahip bir dünya söz konusu. Tabii tek başına çok kutupluluk da yeterince anlam taşıyan bir kavram değil.

İki kutupluluk sonrasını daha iyi değerlendirebilmek için hesaba katılması gereken diğer faktörlerden bazıları kısaca şunlar:

-Ulus devlet biriminin önemi kuşkusuz ortadan kalkmadı ama ciddi ölçüde azalma eğiliminde.

-Çok uluslu şirketler, medyalar gibi yeni güç ve bir bakıma yeni iktidar odakları oluşuyor.

-Dünya ekonomisinde küreselleşme, ekonomide uluslararasılaşma kalıcı bir süreç niteliğinde. Londra'da toplam son 6-7 doruğu da bu yönde önemli bir örnek.

-Gerek siyaset alanında gerek ekonomide bugünkü uluslararası kurumlar, bugünkü yapılarıyla dünyadaki gelişmeye dar geliyorlar.

-Çevre sorununa bütün dünyanın biraraya gelerek çözüm araması gerektiği ortaya çıktı.

-Bilimsel ve teknolojik devrim dünyadaki bugünkü güç dağılımı çerçevesinde daha çok gelişmiş kapitalist ülkeler yararına bağımlılığı artırıcı ve göreli eşitsizliği çoğaltıcı yönde işlemekle birlikte, gelişmekte olan ülkelerin ekonominin bazı alanlarında sıçrama yapmaları için elverişli bir potansiyel de taşıyor. Özellikle iletişim alanlarındaki ola-

ğanüstü gelişme sonucu,dünyadaki farklı ülkelerin, bölgelerin eğitim ve bilgi düzeyleri açısından da benzeri bir durum söz konusu.

-Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki barış ve silahsızlanma sürecinin ardından bölgesel savaşlarda da çözüm süreçleri hızlandı. Bununla birlikte bölgesel savaşlara ilişkin tehlikeler giderilmiş değil, militarist çevrelerin en çok bel bağladıkları alan da bu tehlike ve buna bağlı silahlanma.

-Körfez krizine rağmen, 1990'dan itibaren ABD dahil bütün dünyada silahlanma harcamaların azaltılması yönünde bir gelişme var.

-Gerek Helsinki süreciyle ortaya çıkan gerek daha derinde, farklı toplumların bağrında yeşeren ve dünyanın gelişiminde başlı başına bir unsur niteliğine bürünen bir süreç var: demokrasi, insan hakları, özgürlük ve barışın, bu değerlerin ulusal ve evrensel ölçülerde, kavram olarak ve uygulamada önem kazanması.

Kuşkusuz yukarıda kısaca belirtilen olgulara başkalarının da eklenmesi ve her birinin açılması gerekir. Bu faktörler, çeşitli nitelikleri itibariyle, tek eksenli yaklaşımların bugünkü dünyayı açıklamadaki yetersizliği yönünde de birer belirti. Burada yalnızca demokrasi, insan hakları, özgürlük ve barış değerlerinin önem kazanması olgusu üzerinde ek birkaç noktaya değineceğim.

Bu olgu siyaset alanında dünya çapında bir unsur niteliği kazandı. Halkların bu alandaki kısıtlamalara karşı toplumsal psikoloji açısından da değerlendirilmesi gereken birikmiş bir öfkesi, tepkisi var. Bunun sonucu olarak bu alanda, Helsinki, sürecinde olduğu gibi, gerçekten olumlu sonuçlar yaratacak düzenlemelerin yanı sıra, değişik amaçlı vaadler de halkları cezbedebiliyor ya da girişimlerin bu iki yönü birbirine karışabiliyor. Fakat şurası kesin ki, uluslararası alandaki en büyük değişim faktörlerinden biri bu olgu ve en şaşırtıcı gelişmeler bu alanda ortaya çıktı. Orta ve Doğu Avrupa'daki değişikliklerin Sovyetler Birliği'ndeki sürece ek olarak ve farklı nitelikte bir iki örnek verilecek olursa: Örneğin Irak'taki Kürtler başta ABD olmak üzere koalisyon güçlerinin desteğini, güvencesini sağlamayı amaçlıyor; Talabani'nin Türkiye'de üslenecek çekiç gücü desteklediği belirtiliyor. Yugoslavya içindeki savaş başlangıcı koşullarında Avrupa Topluluğu anlaşmazlığa çözüm getirecek en etkili bir güç olarak devreye sokuluyor. Etiyopya'da Mengistu'nun ülkeyi terketmesinin ardından yeni iktidarı ABD'nin üstelik çok kaba bir biçimde belirlemesi ülkedeki siyasi güçlerin önemli bir kesimi tarafından en azından başlangıçta destekleniyor.

Diğer taraftan uluslararası hukukun, bu çerçevede, her ne kadar tanımlanması her zaman kolay olmasa da, meşruiyetin önemi artıyor. Örneğin körfez bunalımında Kuveyt'i işgal etmesinden sonra Saddam Hüseyin'in bu açıdanda olumsuz bir durumda olması, ABD'nin bu kadar geniş bileşimli bir koalisyon gücünü biraraya getirebilmesinde, Birleşmiş Milletler'i de zorlayarak Körfez Savaşı'nı başlatabilmesinde etkili oldu. Bu alanda çifte standart uygulamasının faturası giderek ağırlaşıyor. Aynı nedenle ABD'nin bölgede süregelen bugünkü varlığı, işlevi de giderek tepki ile karşılanacaktır. Örneğin Kuveyt yönetiminin demokrasi ile ilişkisi daha çok sorgulanacaktır. Batı'nın İsrail'in işgalci politikasını, insan haklarını hiçe sayan uygulamalarını fiilen önemli ölçüde hoşgören tutumu, bu alanda uyguladığı çifte standart, bugün değişik nedenlerden ötürü Filistin halkının mücadelesi dünyada yeterince destek sağlamamış olsa da, uluslararası siyaset alanında da giderek ters tepecektir. Nitekim Batı'nın, ABD'nin burdan kaygı duymaya başladığını gösteren belirtiler var.

Sonuçta, demokrasi, insan hakları, özgürlük, barış ve uluslararası hukuk alanlarında çifte standarta sahip olmanın faturası giderek ağırlaşacaktır. Ama bu uğurda mücadele verildiği takdirde... Bugün Güney'in mücadelesinin alışılmış biçimiyle 3. Dünyacılık'tan farklı yönlerinden biri de bu olmalı.

Burada çok kısaca değinecek olduğum Türkiye'nin de uluslararası siyaset alanında kalıcı bir şekilde olumlu bir konumda bulunabilmesi için bu alanlarda çifte standarttan kurtulması zorunlu. Bu, Kürt sorunu için de böyle, insan hakları ve demokrasi için de. Körfez Savaşı sırasındaki ve sonrasındaki koşulların karışıklığında Türkiye'nin bu alandaki açığının bugüne kadarki mücadelelerle elde edilen önemli kazanımlara rağmen hala ne kadar büyük olduğu ve kısa sürede yeni gelişmeler sağlanmadığı takdirde ortaya çıkacak gerilemenin Türkiye'yi uluslararası siyesette nasıl bir konuma, hangi işlevlere sürükleyebileceği yeterince ortaya çıkmadı. Örneğin dış politikada şeffaflığın olmayışı,demokratik bir tartışmanın yapılamayışı, çekiç gücün Türkiye'de üstlenmesine ve üstelik görev alanı ve koşullarının önce bölgede görevli ABD'li komutan tarafından açıklanmasına imkan verdi. Kuşkusuz dış politika sorununun tek boyutu demokrasi, şeffaflık değil, ama bu konu dış politikanın da vazgeçilmez bir yönü. Türkiye'nin iki kutupluluk sonrası dünyadaki konumu aynı zamanda ülke içinde sağlıklı bir mutabakat gereğini de gündeme getiriyor. Bir yönüyle bu yöndeki ihtiyaçtan hareket edilerek hazırlanmış olan TÜSİAD'ın "21 Yüzyıla Doğru Türkiye" raporunda savunma sanayinin yer almayışı, bu konudaki güçlüklerin boyutunu belirleyen dikkar çekici bir örnek.

Dünyada son birbuçuk yıl içinde iyice belirginleşen yeni koşullar yeni nitelikte bir hegemonya tehlikesi taşımakla birlikte, aynı zamanda daha adil bir dünya için mücade bakımından da çok önemli potansiyeller barındırıyor. Türkiye açısından bu potansiyellerin gerçekleşebileceği genel perspektifin çerçevesi şu şekilde özetlenebilir: Türkiye bir yandan gelişmiş ülkelerle politik ve ekonomik alanda, karşılıklı yarar ilkesinin gözardı edilmediği, daha yoğun bir ilişki düzeyinde olmalı ve ilişkilerde Güney içindeki konumundan da yararlanmalı; diğer taraftan ise Güney ülkeleri ile birlikte bu ülkelerin davasını Kuzey'e karşı savunmalı. Bunun yanı sıra ve en az bunun kadar önemli olarak, Türkiye içindeki emekçi güçlerle daha adil bir dünya için mücadelede sıkı bir dayanışma ve işbirliği içinde olmalı.

YUSUF UZUN

ŞATALİN'İN ÇİZMESİ

Haziran ayı ortalarında Sovyet iktisatçı Stanislav Şatalin (Şhatalin) Türkiye'deydi. Onu Yıldırım Aktürk, Gülten Kazgan ve Bilsay Kuruç'la birlikte katıldığı Nejat Eczacıbaşı'nın yönettiği panelde izledim.

Sovyetler Birliği'nin ekonomik bunalımdan çıkışı için önerdiği 500 günlük programla ünlenen Şatalin 1934 doğumlu, Sovyet Bilimler Akademisi üyesi ve 26 yıl SBKP üyeliği yapmış.

Konuşmasının konusunu, merkezi bir ekonomiden pazar ekonomisine geçişin sorunları olarak belirleyen Şatalin'in görüşleri şu noktalarda toparlanabilir.

Sovyetler Birliği devrimden sonra şimdiye göre daha basit olan bir ekonomik yapı içinde önemli gelişmeler göstermiştir. Bu kalkınma sürecinde ekonominin demir, kömür üretimi gibi doğal alanlarına daha çok ağırlık verilmiştir. 1973 yılında ortaya çıkan petrol krizinden kazanılan petro dolarlar yine petrol bölgelerine yatırılmış, elektronik ve makine imalatında yenilenmeye gidilmemiştir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik sistem halktaki taleplere yanıt veremez durumdadır. 1965'lerde radikal reform önerileri gelmiş, yeterli politik destek bulamamanın trajedileri yaşanmıştır. İdeologlar, reformların en önemli sabotörleridirler, daha fazla reform olursa gelecekte ideologların yeri olmayacaktır.

TEMEL EKSİKLİK

Prestroikanın en temel eksiği eski planı kırarken, yaşamsal düzeydeki ön tasarımları oluşturamamasıdır. Kendi evi dahi olsa onu yıkarken damı akmayan bir barınak düşünülememiştir. Halktaki gelir artışı sağlanamamış, arz-talep bozulmuş, tüketim pazarı (eskisi bile) yıkılmıştır. Ekonomi karmaşıklaştıkça merkezi planla yönetmek daha çok zorlaşır. Ekonomik kriz aynı zamanda plan ekonomisinin krizidir. Bu bakımdan Rijkov'un planı, piyasa ve plan bir arada tam bir Rus salatasıdır.

Sovyetler Birliği'nde planları hep anonim gruplar yapar, programlar uzun süreli olur ve soyuttur. Başarısız olunca yapanlar belli olmadığından hesap soracak kimse bulunamaz. Şatalin, 500 günlük programı yapan kendisi ve 12 kişiyi İsa'nın havarilerine benzeterek "5-7 Temmuz'da uluslararası önemli kuruluş temsilcileriyle kapalı kapılar ardında bir toplantı yapacağım, ideolojiden arındırılmış bir konuşma olacak. Hastanın durumunu saptayıp gereken ilacı yazacağız. Biz iktisatçılar bir çizme giymek gerekir diyoruz. Politikacılar, yazın mı giyilsin kışın mı tartışmasını yapıyorlar, ama biz de çizmeyi iyi yapamıyoruz" diyor. İktisatçı politikacı ilişkisi için ilginç bir benzetme.

500 gün yalnızca bir semboldür. Ana teması kimseye emir vermemek, ideologlar dışında kimseye yasak getirmemek, ahlaki ve insani değerlerden yola çıkmak ve SB içindeki uluslararası sorunların çok ciddi olduğunu ve ekonomik yapının da bu sorunlarla yakın ilgisinin bilincinde olmaktır.

SB'de hukuksuzluk yaşanmaktadır. Bölgeyle mahalle ve sokak arasında yasalar farklı farklıdır. Bu aşılması gereken politik bir kültürsüzlüğe denk düşmektedir. Hangi kararı hangi organ alıyor bilinmemektedir. Yeni birlik SB ismiyle de olmayabilir, herkesin yetkisini bildiği bir birlik gerçekleşecektir.

7'lerle görüşmeler reformların başarısı bakımından yaşamsal önemdedir. Piyasayı yalnızca kitabi değil, yaşayarak bilen entellektüel bilgiye ihtiyaç vardır. Şatalin burada bir Çin özdeyişini anımsıyor. "Ben sana bir ekmek verirsem bir gün doymuş olursun, buğday ekmeyi öğretirsem ömür boyu doyarsın".

GORBAÇOV

Gorbaçov, akıllı, dogmatik olmayan, sağduyu sahibi bir insandır. KP çalışmasının getirdiği bir takım özellikleri var. Politik reformlarda kazanılan başarılarda Gorbaçov'un katkısı büyüktür. Gorbaçov olmasa aynı gelişmeler olur muydu, sorusu doğru bir soru değil. Değişim objektif bir zorlamadır. Gorbaçov'un radikal reformlardan yana tavrı çok açıktır. Şimdi onun gerçek lider olup olmayacağı ortaya çıkacaktır.

Şatalin, Yeltsin için oy verdiğini belirterek "onun zaferi Gorbaçov'un zaferidir. Yalnız Gorbaçov değil, hepimiz doğruyu bulamamış olmaktan ve ülkemizdeki olup bitenden sorumluyuz" diyor.

Sorunları silahla çözmek isteyenler olabilir. Batı'da endişeler var. SB'de iç savaş ciddi değildir ve SB'nin açık bir politik perspektifi vardır.

SBKP ve RDP

SBKP içinde 6, 7 partiyi barındırıyor. Yeltsin Rusya'da oyların çoğunu KP'lilerden aldı. KP içinde taze güçler var. Akıllı insanların parti içinde çoğalacağına inanmak gerekir ve parti içindeki gericilere karşı mücadele edilmelidir. Bunlarla birlikte KP zayıflamaktadır.

Rusya Demokrat Partisi'nin genel yönelimi nedir?

Şiddete karşı çıkmak, anayasaya saygı, özel girişim özgürlüğü, çevreye duyarlılık, ben kelimesini biz kelimesinin önüne koymak.

RIFAT OYMAK

YÜKSEK İLKELER OLUŞTURUP ÇİRKİN BİR GERÇEKLİKTE YAŞAYAN VARLIK: İNSAN

Naziklik için bile olsa, çirkin olan hiçbir şeyi hoşgörmüyordu.

Ateşi bulup kontrol eden ve kullanan,üretim aracı üreterek, tüm doğadan-diğer canlılardan ve benzerlerinden ayrılan, sanat, bilim ve kültürde, sanayii ve teknolojide, kendisini bile hayran bırakan gelişmeleri sağlayıp, devrim üzerine devrim gerçekleştiren, gelişi güzel bir biyolojik etkinlik, milyonlarca yıllık sosyo-ekonomik, binlerce yıllık politik,psikolojik, rastlantısal, yarı bilimsel, bilimsel çabalar sonucu

KENDİ KADERİNİ YÖNLENDİRME-BELİRLEME YETENEKLERİNE SAHİP BİR TÜR OLARAK ortaya çıkan, gelişimi sona ermemiş, evrimini tamamlamamış olan insan:günümüzde çözemediği eytişimsel (diyalektik)çelişkileri ve iç tutarsızlıkları nedeniyle doğa için potansiyel, kendisi için toplumsal bir tehlike olmaktadır. Çünkü kendisini doğadaki cansız özdekten (anorganik madde-den), canlılardan ve benzerlerinden ayıran kendi kaderini yönlendirme ve belirleme yetisini, en önemlisi onu "APAYRI' yapan "HAYIR" diyebilme gerçekliğini, gücünü ve yeteneğini yitirmekte, geliştirememekte yada gösterememektedir.

Yukarıda sıraladığım tarihsel gelişimi ve özellikleri ile "algı dünyasının üzerine bir düşün dünyası kurabilen" Güzelduyusal (estetik)bir biçim ve öze ulaşan insan,bugün toplumsal, ekonomik, ekolojik, etik, psikolojik ÇİRKİNLİKLERLE ÇEVRELENMİŞ, geçmişini , bugününü ve geleceğini O'nun en kötü yeteneği olan "UYUM" yeteneğine terk etmiştir. O'nun bu "UYUM" yeteneği içinde bulunduğu tehlikeleri görmemesine, istemeyince de kendisini tehdit eden tehlikelerin azalacağı, yokolacağı inancına neden olmaktadır. Diğer bir deyişle, göremiyor, alışıyor ve yadırgamıyor. Çirkinliklere koşullanarak, güzelliği unutur duruma geliyor. Bunların sonucu 'Salt hazza / tüketime yönelik basit bir yaşama biçimini seçmekte, yalnız kendini düşünme illetine kapılarak, kendinin kendi dışındakilerle (doğa-toplum-insan) bağını kavrayamamaktadır. Çirkinliğin yükselerek, düşün, sanat ve kültür dünyasına egemen olmasına yol açan bu durum, çirkinliklerin birçoğunun dolaysız üretecisi ve geliştiricisi olan Kapitalizmin ayakta kalmasına, iç dinamiklerini de kullanarak, varlığını güçlendirmesine ve sürdürmesine kaynaklık etmektedir.

Son on-onbeş yıl içinde yerküremizde olan bitenleri gördükçe, "uygarlık kültür ve tarihimizin, çirkin, yıkıcı güçlerin itisine dayanamayacak duruma geldiğini görmekteyiz." Edilgen insan, tepkisiz toplumlar oluşturulmuş, çirkinliklere duyarsız, izleyen, müdahale etmeyen, yönlendirilen yığınlar yaratılmıştır. Böylesi bir topluma ülkemiz somutundan çarpıcı bir örnek-saptama sunan Turgut Alpagut'un bir yazısının tümünü aktarmayı çok yararlı buluyorum. Çok insanın bildiği ama böyle basit biçimde dile dile getirmediği bu yazının başlığı; "Seyirci Toplum" "...Seyirci toplumu bilim aracılığıyla tanımlamak yerine, somut örneklerle açıklamak daha akılcıdır" diyen Alpagut, şöyle sürdürmektedir. "Seyirci toplum, ülkeyi büyük bir arena ya da koskocaman bir stadyum sanarak tribünlere kurulmuştur. Örneğin ülkemizde belirli (periyotlarla) tekrarlanan el koyma hareketlerinde bu hareketin nedenlerini ve sonucunu merak etmeden, tankların geçişini, uçakların uçuşunu, bildiri-

leri ve askerleri seyretmektedir. Cezaevine kapatılanları, işkence görenleri, karşıdan karşıya geçişte düdük sesiyle geçiş komutunu veren polisleri, belediyelerin yeni yaptığı renkli kaldırımları, sel sularını, açık kanalizasyon çukurunda boğulan çocukları, yargıç önüne elleri kelepçeli götürülen çocukları, su, elektrik, havagazı kesilmelerini, bütün bunların fazla fazla tutan faturalarını, işsizliği, büyük hırsızlıkları, yollardan düşüp bayılanları, hastane kapılarda günlerce sıra bekleyenleri, sendikal hakları olmayan işçileri, dilencileri, sarıklı, cüppeli, türbanlıları, taşıtlarda sıkıştırılan kadınlar, genelevlerin küçücük pencerelerinden içerdeki hayat kadınlarını, manav kasaplardaki fiyatları, zaman zaman trafiği alt üst eden perdeli makam arabalarını, satışa çıkarılan köprü ve barajları, iç ve dış politik olayları, entrika ile politikanın çirkin işbirliğini, düştü düşecek denen enflasyonu, halterci Naim Süleymanoğlu'nu, milli maçları, pehlivanları, televizyonu, Kuruntu Ailesini, Kaynanaları, kurbanlık develeri, üniforma taşıyan bekçi, belediyeci, gümrükçü, polis, büyük otel kavaslarıyla dolmuş kahyalarını, işportacıları, yeni inşaatları, yabancı turistleri, yazısı az, resmi bol olan renkli basını, kendilerini ve toplumu yıllarca kurtaramayan şimdilerde de 'kurtar bizi baba' dedikleri eski liderleri, her akşam kendilerine televizyon ekranlarından güleç güleç bakarak öğüt verir yolla konuşan hükümet başkanını, onun özel uçağını, ülkede gezmediği yer, konuşmadığı il, ilçe ve köy bırakmayan devlet başkanını bıkmadan usanmadan seyretmektedir."(1)

Diğer dünya halkları(ulusları için de durum az çok farkla aynıdır. İnsanlığın, ulusların yazgısı birkaç kişi ya da grubun elinde, dilindedir. Milyonları özgür ya da tutsak yaşatıyor, milyonlar için barış ya da savaş kararı verebiliyorlar. Dostoyevski'nin tanımıyla da "Halk her yerde halktır. (...) Asıl görünende halk değildir. Bilincin kışkırtılarak, düzenli uysalca yitirilişidir. Doğaldır ki, bu bilinç yitirilişi sonucu toplu kıyımlar, 21 yüzyıla girerken dağlarda, insanlık tarihinin görmediği ilkellikte açlıktan, soğuktan ölen çocuklar, yaşlılar, yurtsuz kalan, yurdundan sürülen halklar. Uluslar düzeyinde sosyal cinayetler, intiharlar. En tehlikelisi yaşlı yerküreyi yokedecek boyutlara varan çevre kirliliği (herboyutu) ve dünyayı birkaç kez yokedebilecek nükleer silahlar. Kanlı, akıl almaz, savaşlar, savaşlar... Yaşamı -en güzel yaşamı- en çok hak eden varlık, yaşamdan, yaşamaktan çok, öfke, kızgınlık ve bıkkınlıktan sözeder oluyor. İşte 20. yüzyıl yaşamına ilişkin, dünyasına ilişkin, Türk Ozanı Nazım Hikmet'in şiirsel değerlendirilmesi (...)

Yaşamak...
Ne acayıp iştirki
bu ne mene gidiştir ki
Taranta-Babu
"Bu inanılmayacak kadar güzel"
bu anlatılamayacak kadar sevinçli şey
böyle zor
bu kadar
dar
böyle kanlı
bu denli kepaze...

İnsanlık bu çirkinliklerden, içinde bulunduğu utanç verici durumdan nasıl kurtulur?

Yanıt: İnsanın kendisine bilimsel yönden yaklaşmasıyla.

Yanıt: Bilim, sanat ve politikanın birbirini dışlamayan, birbirini eritmeyen, birini diğerinin uğruna feda etmeyen bir kavrayış (bilimsel-sanatsal-politik) ile birbirinden kendilerine gerekli olanı alıp kendi biçimiyle, yöntemiyle -en küçük bir ayrıntıyı küçümsemeden- insana ulaştırmasıyla.

Yanıt: En karmaşık olayların, olguların, durumların çoğu kez basit bir nedeni ve açıklaması olduğu bilinci ile (doğa toplum ve insana ilişkin) insanın; bilimci-sanatçı ve politik insanın istekli, inatçı ve yetenekli davranmasıyla.

"İnsan ne zaman kendi güçlerinin ne olduğunu bilir, kavrar ve onları toplumsal güçler olarak örgütlerse, yani artık toplumsal gücü siyasi güç şekli içinde kendisinden ayırmaktan kurtulursa, işte ancak o zaman insanın kurtuluşu gerçekleşecektir. (2)

Doğaldır ki bu genel doğrular, genel biçimleriy-

le her yerde farklı ayrıntı ve durumlarda yeterli değildir. Örneğin ülkemiz Türkiye, evrenselliği az, özgünlüğü fazla bir ülkedir. Ülkemizde sanat, bilim ve politikaya düşen görevler bu özgünlükten hareket etmelidir. Dolayısıyla genel sanat-bilim yasalarıyla, biçimleriyle çok ve köklü şeyler yapılamaz. Onların görevleri ülkemizde oldukça farklı ve zordur. Ülkemiz insanı bilimin yalnızca sonuçlarından, (çor çarpık biçimde) yararlanmaktadır. Bilimin sürecinden, düşünüş biçiminden değil. Sanat ürünlerini tüketme, sanatsal özümleme konusunda hatta sanat'a bakış konusunda bile us dışı bir gelişmemişlik düzeyindedir. Yine aynı us dışılık sanat ve bilimin üzerindeki baskılardadır. (Az sayıdaki gerçek ve güçlü sanat ürünleri ve bilim adamları ile onların çabaları çok dar bir çevrede etkili olmaktadır.)

Yaşana çelişkilerin, yaşayanlarca anlaşılması, kavranması, bu çelişkilerin yine yaşayanlarca çözülmesi için bilim, bilim kadın/adamlarına temel görev düşmektedir. Bunun temel taşayıcısı yaygılaştırıcısı sanat ve politikadır. Özellikle sanatın kendine özgü büyük gücü, ülkenin özgünlüğü ve üzerine düşen görevi sanatsal özelliğinden en küçük bir ödün vermeden, ama doğayı, yaşamı sanata, sanatı da yaşama sokarak insanda çirkinliklerden sıyrılmak, değişme ve değiştirme yetisini kazanmasına yardımcı olmalıdır.

"Sanatın/sanatçının her koşulda, eğer ürün veriyorsa yapabileceği şeylerden en önemlisi yaşadığı çağın, o çağda toplumunu, sanatın tüm olanakları ve sanatçının sezgisiyle birleştirerek açıklamaktadır. Doğal olarak açıklamak, gerçekliği değiştirmeye yönelik temel adımdır. Ancak onun kadar önemlisi; gerçeğin varlığını olumlu gerçeğe doğru değiştirmektir. "Salt kuramsal eleştirinin gerçekliği değiştirmeyeceğini, değiştirmeye yetmeyeceğini bilerek, pratik eleştirel, radikal çalışmalarda bulunmak gerek. Yalnız düşünceyi değil, varlığı da değiştirmek gerek. İşte böylesi bir süreçte insan, hem kendisini hem de çevresini değiştirebilir." (3)

Sonuç olarak, bilim, sanat, kültür ve politika çalışanlarının, diğer tüm duyarlı insanların "Savsaklamaya, derbederlik ve bunların tüm şekillerine karşı gözlemci olmaktan, hazır kalıplar, dökme sözcüklerden çıkmak, gereksiz tüm usandırıcı tekrarlamalardan, bilinen tüm nutuk ve belgilerden farklı, büyük bir uyanıklık/duyarlılık içinde doğru boyutlar ve gerçek perspektiflerle, soğukkanlı bir pratiklilik, düzenli, hesaplı bir hareketlilik, eyleme dayalı bir mantıklılık ile" (4) gerekli tüm araçları, biçim ve örgütlenmeleri yaşama geçirmelidirler.

Kaçmanın, bir kenara çekilmenin çare olmadığı anlaşılmalı, kavranmalı, kavratılmalıdır. Doğanın toplumun ve insanın başka kurtuluş yolu yoktur.

ALINTI YAPILAN KAYNAKLAR

1-Dr. Sedat Özkol, Emperyalizmin Boyunduruğundaki Şehirlerimiz ve Şehirlilerimiz, Uğur y. 1990, s. 32-33

2- Biyografi (Karl Marx), Öncü Yayınları, (Çev. Ertuğrul Kürkçü)

3- Leon Troçki, Günlük Yaşamın Problemleri, Suda Y., 1976

4- Özel notlarım arasında yaptığım bu alıntının gerçek kaynağını bilmiyorum.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Metin Özbek, İnsan ve Irk, (Remzi Yayınevi)

- Stefan Zweig, Dünün Dünyası, (Can Yayınları (Roman))

- Màx Scheller, İnsanın Kosmostaki Yeri, (Yaprak Yayınevi)

ALİ FAİK CİHAN

HALKA DOĞRULARI SÖYLEMEK

I

10 yılı aşkın bir süredir, hükümetler "enflasyon canavarı" ile savaşım içinde olduklarını savındadırlar. Muhalefetse hükümetin bunca zaman "enflasyonu düşüremediği"ni yinelemekten başka olaya bir açıklık getirmiyor. Yüksek oranlı enflasyon ekonomisi sürüp gidiyor;hükümetin savları ile muhalefetin eleştirileri birbirini doğruluyor.

Oysa 1980'li yılların başından bu yana ülkede yaşanmakta olan aşırı yüksek oranlı enflasyon ekonomisi, çalışan sınıfların; işçinin, üretici köylünün, memurun gelirini düşürmenin ve sermaye cephesinde gelirleri büyütmenin aracı olduğu için bilinçle uygulanan bir düzenektir. Ülkemizde yaşanmakta olan enflasyon olgusunun özeti ve anlamı budur.

Hükümet, burjuva cephesinde sermaye birikimi amacıyla enflasyon oranını olabildiğince yüksek düzeylerde tutuyor; yani sermaye sınıflarının çalışan halkı en acımasız boyutlarda sömürmesini sağlıyor. Muhalefetse, hükümetin enflasyonu -amaçlı olarak yüksek tuttuğunu değil- düşürmek istediği halde düşürmeye gücünün yetmediğini söylüyor. Özetle, hükümet yüksek oranlı enflasyonun kasıtlı olarak uygulandığını gizliyor, muhalefetse bu gerçeği halka açıklamaktan kaçınıyor.

Enflasyonun hükümetçe gizli tutulan ve muhalefet tarafından açıklanmayan başka bir yönü de, bunun dolaylı bir İMF önerisi olduğu gerçeğidir.

Uluslararası Para Fonu (İMF), 1960 sonlarından bu yana memur aylıklarıyla işçi ücretlerinin dondurulmasını, tarım ürünleri fiyatlarının da düşük düzeylerde tutulmasını yineleyerek önermekteydi. Ama büyük seçmen kitlesini oluşturan işçi, memur ve üretici köylünün tepkisini çekmek istemeyen hükümetler, İMF'nin bu önerisineyanaşmayı gözc alamıyorlardı. Ne var ki, 1980 girişinde büyük zorluklarla karşılaşan ve başka türlü dış kredi sağlayamayacağı kanısına varan Milliyetçi (!) Cephe hükümeti, yüksek enflasyon ekonomisi demek olan 24 Ocak Kararları'nı yürürlüğe koymaktan başka bir umar bulamadı. Bu, İMF önerilerinin örtülü bir uygulamasıydı.

Görünürde ne işçi ücretleri ne de memur aylıkları donduruluyor, aksine hem işçi ücretleri hem de memur aylıkları belirgin biçimde arttırılıyor; buna koşut tarım ürünleri taban fiyatları da yükseltiliyordu. Gerçekte ise işçiler, üretici köylüler,memurlar yıllık enflasyon oranının yüzde 20-30 gerisinde kalan gelirleriyle eskisini tutturmak şöyle dursun, aradaki enflasyon farkına eşit büyüklükte bir gelir kaybına uğramış oluyorlardı.

Ama öte yandan yaptıkları işlerin niteliği nedeniyle alım - satımla uğraşanlar, bu arada dış alımcılar, dışsatımcılar, spekülatörler, tekel fiyatı uygulama gücünde olanlar v.b. enflasyoncu ekonomiden olumsuz etkilenmeyeceklerdi.

Böylece Batı Dünyası'ndan -hem de yardım adı altında- krediler alınabilecek, borçlar ve faizler yüksek oranlı enflasyon düzeneği sayesinde çalışan halkın sırtına vurulabilecekti. 24 Ocak ekonomisinin esprisi ve özeti budur.

II

24 Ocak 1980 tarihinden yedi yıl sonra yeniden siyasa alanına giren Süleyman Demirel, 24 Ocak Kararları'nın geçici bir önlem olarak uygulamaya konulmuş olduğunu yineleyerek vurgulamaktadır. Ama o dönemde -Batı'dan gelen ufak tefek dolduruşların da katkısı sonucu- 24 Ocak Kararları'nı kısa sürede ülkeyi kalkındıracak gizemli bir anahtar gibi belleyen 12 Eylül darbesinin iyi niyetli (!) generalleri, gizemli anahtarı Sayın Demirel'in elinden kapıp enflasyon ekonomisini kalıcılaştırdılar.

Generaller bu olağanüstü buluş sayesinde ülkeyi göz açıp kapayana kadar kalkındırıp "çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak"la hem yarım bırakılan 12 Mart darbesinden dolayı yiten prestijlerini kurtarmak hem de Atatürk'ün büyük ününden pay almak istiyorlardı. Bunun için önce ötedenberiden çıkan kimi kıskanç (!), kimi bozguncu (!) sesleri susturdular ve Atatürk'ü ve de kendilerini halkın gönlünde kalkınma kıvancı ile birleştirsin diye yurdun dört yanını yontularla, büstlerle donattılar.

Ama ne yazık ki, bugün, kalıcılıktan öte giderek büyüyen enflasyonla geçen on yıllık zorluklarla dolu bir yaşamdan sonra, düşlenen o kalkınmanın yerinde yeller estiğini görmekteyiz. Dikilen büstlerle yontulara gelince, onlar iyiliğin, güzelliğin, bolluğun ve gönencin değil, kötülüğün, çirkinliğin ve de yalan-dolanla iki yüzlülüğün, işkencelerle kanlı cinayetlerin simgeleri oldular.

III

Resmi görüşe göre 1982'de sivil yönetime geçildi. Sosyal demokrat nitelikli iki siyasal parti de etkinliktedir. Ama faşizmin ne olup ne olmadığı hala halka anlatılabilmiş değil. Faşizmin karşıtı olan demokrasi nedir, ne değildir? Bu da henüz halka anlatılamamıştır. Okullarda, üniversitelerde bu konular hala tabu, siyasal içerik taşıyan her şey gibi bu çeşit konulardan rahatlıkla söz edilemez. Çünkü okullar, üniversiteler faşist erkin denetiminde ve kullanımındadır. Liberal ekonomi, devletçi ekonomi ya hiç gündemde değildir ya da bu konularda kafalar yalan ve yanlışlarla dolu, çoğu kez de karmakarıştır. Siyasal erk bütün bu konularda ya somut doğrulara aykırı açıklamalar yaparak, ya da sorunları saptırarak gerçeği gizliyor. Muhalefetse somut doğruları açıklamaktan kaçınıyor.

Ülkeyi ABD kökenli sigara tekellerine açmak, sadece liberal ekonominin gereği olan olağan bir işlem midir? Yoksa konut fonu bahanesinin gölgesi altında iç ve dış sömürgenler silsillesine sunulan türlü-çeşitli ödünlerin faturasını yerli tütün üreticilerinin sırtına yükleyen bir üçkağıtçılık mıdır?

Acaba, "ihracat seferberliği, dışa açılma" gibi adlarla yapılan işler ve işlemler, ekonomi bilimi kapsamında yerleri olan yararlı etkinlikler mi, yoksa yüksek enflasyon nedeniyle iç pazarda oluşan alım gücü azalmasına bağlı istem daralmasından kaynaklanan dış pazar arayışı; primlerle, rüşvetlerle özendirilen dışsatımcılar aracılığıyla -sürüm tıkanıklığı yüzünden ortada kalan- yerli malların yok pahasına yaban ellere aktarılması mıdır?

Hem zaten getirilen yabancı paralarla dış ülkelerden neler alınmaktadır? Üretici güçlere katkı nesneleri, bilimsel teknolojik devrim ögeleri mi? Yoksa incik boncuk, oyuncak, bilardo tebeşiri, oyun kağıdı, köpek maması, ya da -yerli üreticileri terbiye etmek için- peynir gibi, muz gibi çok gerekli (!) nesneler mi?

Ve hepsinin üstünde 24 Ocak Kararları ve o kararların kaynağı olan paracı kuram, bilim dünyasında yeri olan -para değeri ile oynama işlemleriyle- bir kalkinma ya da bunalımdan çıkma yöntemi midir? Yoksa?..

Siyasal erk gerçeği gizliyor. Muhalefet dış kaynaklı ne varsa, kasıtlı yanlışları, yanılgıları, hepsini örtbas ediyor.

IV

Onlar "kalkınıyoruz" diyorlar. Biz de "kalkınmıyoruz, yoksullaşıyoruz" diyoruz. Onlar doğruyu söylüyorlar; çünkü kalkınıyorlar. Ama biz de doğruyu söylüyoruz; kalkınmıyoruz, her gün gelirimiz azalıyor, geri gidiyoruz.

Birbiriyle çelişen bu iki doğru; bir arada iç içe yaşamak durumunda olan iki sosyal sınıfın konumuna uygun düşen dünya görüşleri, dünyaya bakış açılarıdır. Burjuvalar kalkınıyorlar ve kalkındıklarını söylüyorlar. Aylıklılar, ücretliler, üretici köylüler gelirlerinin her gün azalmakta olduğunu görüyorlar, gördüklerini ve yaşadıklarını söylüyorlar.

Ne var ki, burjuvalar bu doğruların böylece anlamlandırılmasına karşı çıkıyorlar.

Onlar alışık oldukları parlamento sahteciliğine sığınarak tüm halk adına konuşma hakkını kendilerinde gördükleri için, kendi sınıf görüşlerine -yani azınlık görüşüne- uygun olarak "Türkiye kalkınıyor" diyorlar.

Aslına bakılırsa, somut doğruları yok sayıp yanlışları yerleştirme çabaları bu kadarla kalmıyor. Sorunun kaynağını oluşturan toplum sınıfları konusunu irdeleme ve tartışma dışına atıp onu bir tabu halinde koruma altına alıyorlar; kimi zaman töresel, kimi zaman hukuksal yasaklar olarak ortaya çıkarıp kullanıyorlar.

Nedir bu ünlü 141-142 numaralı yasa maddeleri? Ceza yasasını elimize alıp bu maddeleri namusluca okursak, bunların demokrasiyi, sosyalizmi ya da komünizmi değil, faşist diktatörlükleri, sadece ve sadece faşizmi yasaklayan maddeler olduklarını hemen fark ederiz. "Sosyal sınıflardan birinin diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliği..." Bu apaçık faşizmin özelliğidir. Sınıf egemenliğini ve insanın insana kulluğunu ortadan kaldırmayı öngören sosyalizmin ve sosyal demokrasinin ya da sınıfsız toplum hedefini gözleyen komünizmin sınıf egemenliği çağrısı ile hiçbir ilgisi yoktur.

Ceza yasasının 141-142 numaralı maddelerinin yine

marksistlere ve ilerici aydınlara karşı kullanılan öbür yönüne, "memleket içinde yerleşmiş iktisadi veya sosyal temel nizamlarından herhangi birini devirme..." amacına yönelik içeriğine gelince, bunun da sadece faşist diktatörlüğü yasakladığı açıkça görülmektedir.

Nelerdir toplumun temel düzenleri? Buyurma ve ittaat temeline bağlı zorbalık ve sömürü, korku ve güvensizlik mi? Yoksa karşılıklı saygı ve dayanışma temeline dayanan, baskısız, sömürüsüz bir barış düzeni mi? O halde 141-142 numaralı yasa maddelerinin saygı ve dayanışma temeline dayanan, baskısız, sömürüsüz bir barış dünyası için emekçileri aydınlatmaya ve örgütlemeye çalışan marksistleri ve insancıl aydınları kırıma uğratma aracı gibi kullanılmasını nasıl açıklamalı? Yoksa buyurma ve ittaatten başka erdem tanımayan zorbalık ve sömürü düzeni, kavga ve güvensizlik gerçekten toplumun yerleşmiş temel düzenleri midir?

141-142 numaralı yasa maddeleri 1945'ten bu yana sınıf savaşımı aracı olarak kullanıldı. Burjuva sınıfının emekçi sınıflar üzerinde egemenliği için, yani Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 85'ini yüzde 15'lik azınlık egemenliği altında tutmak için.

Ama yine de 141-142 sanıkları, faşist yönetimlerin, yargıçlara yalanı onaylatmak için yaptıkları her türlü zorlamalara karşın, gerçek yargı önünde her zaman aklandılar.Onun içindir ki, Cumhuriyet tarihinin oldukça büyük bölümünü kapsayan olağanüstü dönemler, "mahkeme" niteliği az olan ya da hiç olmayan yargı kuruluşlarını hep yanlarında taşıdılar.

Şimdi, uzun yıllar kırım aracı gibi kullandıkları bu 141-142'yi kaldırmış olmalarından dolayı bizler sevinmeli mi yoksa dövünmeli miyiz? Bu etkili sınıf mücadelesi aygıtlarını neden kaldırdılar acaba? Hem de tam bu maddeler gerçek sahiplerini bulacakken.

Öyle ya.. Tam bu sırada "İhanet'i Vataniye Kanunu"nu da kaldırdılar ya!..

V

1945'te İkinci Dünya Savaşı'nın bitimi ile oluşan yeni dünya koşullarında, Türkiye'de parlamentonun oluşum biçiminde öngörülen değişiklik, genel görünüm olarak, tek partili parlamento sisteminden çok partili - daha demokratik- parlamento sistemine geçiş biçiminde anlaşıldı. Kimi çevrelerde ise bu olgu, salt cumhuriyet yönetiminden demokrasiye geçiş biçiminde; cumhuriyeti sindirmemiş, gerici, fanatik çevrelerde ise, "diktatörlük"ten "demokrasi"ye geçiş olarak nitelendirildi.

Bu tür değişik değerlendirmeler, anlaşılmalar, nitelendirmeler süredursun, yeni partiler kurulmaya başlandıktan bir süre sonra (Aralık 1946) Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (TSEKP)'nin bir polis baskını ile darmadağın edilmesiyle bu değişikliğin ne anlama geldiği ortaya çıktı. Demek ki, emekçilerin siyasal örgütlenmesine izin verilmeyecekti.

Bu olay nedeniyle, emekçileri temsil savıyla ve emekçileri gözeten bir programla ortaya çıkan siyasal partiyi -polis baskını yöntemiyle- kapatan CHP hükümetinin işçi, köylü ve tüm emekçilere kapılarını açıp orada politika yapmalarını istediği düşünülebilirse de, ondan sonraki pratikler böyle bir savı doğrulamamaktadır.Bir yandan ABD'den sızmaya başlayan yeraltı etkinlikleri, bir yandan da Demokrat Parti'den gelen sert eleştiriler karşısında devletçi ekonomiyi bile bir kenara bırakan CHP, giderek halkçı ilkeleri unutmuş, oy toplama şansını hep sağda, sermaye ideolojisinde aramıştır.

Böylece 1945-50 yıllarının nüfus yapısına göre yaklaşık yüzde 85'lik çoğunluğun partiler düzeyinde siyasal örgütlenmesi -polis devleti yöntemleriyle- engellenmiş oluyordu. Bu, emekçilerin siyasa alanından kovulmaları demekti. Sadece yüzde 15 dolayında burjuva ile toprak ağaları politika yapabilecekti. Emekçi çoğunluk, değil devlet erkinde söz sahipliği, muhalefet bile olamayacaktı. Çünkü parti olmaksızın ne politika, ne de parlamentoya girme olanağı vardı.

Görülüyor ki, İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra ülkemizde birden fazla siyasal parti kurulması olayı, hiçbir yönüyle "demokrasiye geçiş" olayı değildir. Bu düpedüz cumhuriyetten azınlık egemenliğine, oligarşiye geçiştir. Dahası, resmi siyasa ve hukuk düzeyinde sınıf baskısına olanak tanımayan cumhuriyet yönetiminden sınıf egemenliğine geçiş...

Siyasal erkle sözde muhalefetin 45 yıldır söz birliği ederek halktan gizlemeye çalıştıkları en büyük olay budur.*

*Oyunun sahneye konuluş biçiminden kaynaklanan büyük yanıltma özelliğinden dolayı, cumhuriyetten azınlık -ve de sınıf- diktatörlüğüne geçiş olgusu hala demokrasiye geçiş olgusu olarak anlaşılmaktadır. Sahnelen o-

yunun hileli ve aldatıcı yanları aydınlatılmalıdır ki, demokrasi maskeli faşist diktatörlüğün gerçek yüzü meydana çıksın. Bu bakımdan konunun her yanına yinelenerek ışık tutulmasında zorunluluk vardır.

Görünürde tüm emekçiler oy kullanma hakkına sahip, ama kime?

VI

Azınlık sınıfı egemenliği, emekçileri sadece parlamentoda söz sahibi olmaktan yoksunlaştırmakla kalmadı. Devlet erkini elinde tutan azınlık, yeri geldikçe mahkeme niteliği eksik yargı kuruluşlarını ve 141-142 numaralı yasa maddelerini (şimdi de daha da kullanışlı Terörle Mücadele Yasası'nı) yeri geldikçe polis devleti yöntemlerini ve de polise yardımcı güçleri devreye sokarak emekçileri kendi sınıflarının dünya görüşünden, özgül sınıf ideolojisinden yoksunlaştırdı. Dahası, sınıf ideolojisinden yoksunlaştırmaktan öte, onlara burjuva ideolojisini, yalanı-dolanı, iki yüzlülüğü yaşam yordamı olarak aşılamak için devlet gücünün tüm olanaklarını kullandı.

Böylece kafası karmakarış, ne emekçi, ne burjuva -sentetik- bir insan türü çıktı ortaya. Kimi edilgin, kimi saldırgan, korkak ve kuşkucu, bireyci ve bencil.

Okullar, üniversiteler, tutucu ve gerici basın, TRT, onbinlerce vaiz, bir o kadar ajan ve ihbarcıdan oluşan eğitsel ortam; bilimsiz, yöntemsiz, tepkisiz, insiyatifsiz bir toplum oluşturmak için seferber edilmiştir.

Devlet adına konuşulan her şeyi -gerçek dışı da olsa- şaşmaz doğrularmış gibi algılayan insanlar istiyorlar. Amaç, insanı insan eden yaratıcı ıraları körelmiş, düşünme ve araştırma yetileri yitmiş bireylerden bir topluluk oluşturmak, halkı halk olmaktan çıkarmaktır.

Süreç durdurulmazsa belki doğrunun da yanlışın da ayrımı ve anlamı kalmayacaktır.

VII

Egemen burjuvazinin "oligarşi" niteliği çalışan sınıflardan uzun süre saklanabilmiştir. Bu nedenle de emekçiler Demokrat Parti ve onun mirasçılarını kendi partileri sanmışlardır. Bu yanlış anlama -marksizmle tanışanları ayrı tutarsak- günümüze değin süregelmektedir. Çok partili parlamentoda iktidar - muhalefet danışıklı dövüşü yöntemi sayesinde bu ortak gizem 45 yıl titizlikle saklanabilmiştir.

Egemen burjuvazi en demokratik görünüme büründüğü dönemlerde bile muhalefetin gözetiminde çıkardığı yanlı yasalarla, emekçileri bir yasaklar çemberi içinde tutuklayarak, onları sınıfının gerektirdiği düşünce dünyasından uzaklaştırmıştır. Tekelciliği de artık kendisine yakıştıran egemen - işbirlikçi- burjuvazi, 12 Eylül baskını ile yaptığı büyük aşamadan sonra muhalefete bile gereksinim duymadan ya da muhalefeti salt demokratik görünüm için bir aksesuar gibi gören bir umursamazlıkla, Anayasa'nın, yasaların, töre ve geleneklerin sınırlarını aşarak, her türlü sorun ve ilişkiyi hukukla, adaletle, diyalogla değil; tehditle, terörle, kavga ile çözmeyi yeğlemektedir.

"Siz benim tutukladığım adamı serbest bırakırsınız, ama ben de onu vururum." sözü Adolf Hitler'e aittir. "Polisin yakaladığı suçluyu hakimler serbest bırakıyorlardı." sözü ise Kenan Evren'indir.

Kenan Evren'in ilgi çekici bir sözü de şöyle:

"Sendikalar seminerlerde işçileri eğitiyorlardı."

Böylece 12 Eylül esprisi, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun genel merkez binası ile tüm mal varlığını yağmaladı. Oysa ki onlar DİSK'e bağlı işçilerin malıydı. 12 Eylül rejimi DİSK'e bağlı yüzbinlerce işçinin tatil köylerini de gasp etti. Onbinlerce işçi ailesi tatil yapacaktı orada; başkaları tatil yapıyor şimdi.

"...Asmayalım da besleyelim mi?"

"Göktaş Bakır İşletmesi çevreyi öldürüyor, ama ne yapalım bakır lazım." Bu sözler de ona ait.

12 Eylül ve sonrası terör ortamının ustaları... "12 Eylül öncesi terör ortamı"nın da ustaları onlardı.

HÜSEYİN HASANÇEBİ

"SOMON BALIĞI" VE KEMALİZM

Neresinden baksak ve her neye baksak gördüğümüz şey, dünya çapında bir tıkanmanın yaşandığıdır. Bu tıkanıklığı köklü bir değişimler dönemi izleyecek mi? Nasıl bir değişim olacak? Değişimin Türkiye üzerindeki etkileri ne olacak; toplumsal dokumuzda ne gibi değişiklikleri zorlayacak? Türkiye'nin izleyeceği yaşam modeli değişimin baskılarını nasıl karşılayacak; siyasi güç ilişkileri bilinç biçimleri ne yönde bir evrim içine girecekler? Bugünkü durumun kapsamlı bir tahlili nedir ve nasıl yapılabilir? Gidişatın ne kadarı kaçınılmazdı; ortaya konulacak herhangi bir irade bu gidişatın yönünü değiştirebilir mi? Marksistler ne öneriyorlar; başka görüş ve öneriler nelerdir?

Kabul edilmeli ki bu yaşamsal sorunlara ilişkin görüş ve öneriler her yerde henüz oluşum halindedir. Türkiye'nin düşünsel potansiyeli ve diğer ilgili dinamikleri bu soruların altına soğukkanlı bir yaklaşımla girebilmiş olmaktan uzaktırlar. Toplumun geleceğe dönük tahlil gücünün devreye girmesini engelleyen bir yığın neden var. Bu nedenler yüzünden, bütün toplumlar gibi bir dönemin sonunda ve çok seçenekli başka bir dönemin başında bulunduğu kaba sezgilerle dahi anlaşılabilen Türkiye, bulunduğu pozisyonun kritik önemine uygun toplumsal refleksler geliştiremiyor. Sanki tarihin bundan sonrası, siyaset sahnesindeki şu günün portleri, ilişkileri ve kavramlarından mürekkep bir hokka içinde yazılacakmış gibi bir yanılgı, yapay bir tartışma var. Yapay olunca da, tartışmanın ortasına köksüz ve yarını bulunmayan bir siyasi hareket olan ANAP'ın yerleşmesinin "sırrı" ortadan kalkıyor. Düşünceler, polemikler, tezler, tahliller ve bir bütün olarak toplumsal dikkat ANAP'ın etrafında dönüp duruyor.

ANAP'ın ne olup ne olmadığını esas alan bir tartışma toplumun gerçekliği yanında oldukça sürrealist kalıyor. Kendini sağ veya sol, genel bir konsept içine yerleştirmiş bulunanlar bu pozisyonlarına göre bloklaşamıyorlar; ama ANAP'ı tartışırken "tuhaf" iki bloka ayrılıyorlar. Böylece oluşmuş düşünce bloklarından birine göre ANAP günümüzün gelişme mantığını sezmiş, ekonomide liberalizmi hızla gerçekleştirmeye yönelmiş, siyasal liberalizme gelince bocalamış ve geç kalmış, ama her halükarda iyi niyetli, samimi, çağın güçlü temel eğilimine en yakın duran siyasi hareket oluyor. Doğrusu, ANAP'ın yaptıklarına ve yapmayı tasarladıklarına toptan karşı çıkmak değil, isteyip de yapamadıklarına sahip çıkmak, destek olmaktır. ANAP dokunulmaz sanılan tabuları yıkmış her şeyi tartışabilir hale getirmiştir. Toplumumuzun görme ve düşünme ufku böylelikle genişlemiştir. Gerçekleştirdiği dönüşümün çapı önünde ANAP'ın sevabı kusurlarından fazladır. ANAP "yenileşmeyi", karşıtları muhafazakarlığı temsil ediyorlar.

ANAP'a ilişkin bu "tez", toplumun, ANAP'la birlikte ona izafe edilen "yenileşmeyi" de reddettiği anlamına gelir ki, doğruluğunu kanıtlamak müşküldür. En genel hatlarıyla ANAP 12 Eylül'de kurulmuştur; demokrasi dışı bir nesebi vardır; dünyada ve Türkiye'de gelinen düzeyde ortaya çıkan aranışlar bakımından "şark"tır; kapitalizmin ilkel dogmatiklerine dayanan ve toplumun gelişip serpilme şansını ve dinamiklerini gaspetmeye matuf bir siyasi fomüldür. Türkiye toplumu dışardan dayatılan ve içerde baskıyla kollanan bu formülü reddetmekle geleceğe dair herhangi bir sayı ya da umudu değil, gelişmeyi ve "yenileşmeyi" de değil, baskıcı bir siyasal durumu, sonuçları yaşanmış olarak orta yerde vahşi bir tecrubeyi reddetmektedir.

Ne var ki, toplumun ANAP fomülünü reddetmesinden, onun izlenegelen model içinde kalmayı seçtiği sonucunu çıkaranlar da oluyor. ANAP karşıtı olarak buluşan farklı düşüncelerin ortak yanılgısı da bu bağlamda ortaya çıkıyor. Marksisler olarak bu ikinci yanılgılar demeti içinden öncelikle ayırıp tahlil etmemiz gereken - varsa eğer ANAP'ta "yenilik" bulan kendi aramızda olanı önce gelmek üzere-tarihsel bir demokratik emek blokunun güçlerinden olduğu apaçık Kemalist çizginin yanılgısıdır. Kemalist gelenek bi yanılgıyı parçalanarak yaşamaktadır. Bülent Ecevit'in ve Baykal'ın, Kemalizmin geleneksel ekseninden kopmaya çalışarak geliştirdikleri çizgi henüz belirgin olmamakla birlikte, Türkiye'de "gelindiği gibi gidilemeyeceği" sezgisini ve "yenileşme" bilincini temsil ediyorlar. Baykal hareketi "yenileşmeyi" ANAP'ın beceremediğini be-

cerecek bir tez olarak, Bülent Ecevit ise "emek" temasını sağ bir konsept içine hapsederek gerçekleştirmeyi deniyorlar? Kemalist ana akım ise siyaset olarak SHP'de ideoloji olarak da klasik sol aydınlar temelinde, ANAP karşıtı olduğu ve "yenileşmediği" için ilerici, ancak kendi geçmişiyle "aşırı" tutarlı olmasından dolayı da şaşırtıcı ölçüde muhafazakar bir misyon olarak sürüyor. "Kemalist-solculuk" diyebileceğimiz bu çizginin ANAP'a ve ANAP'çılığa karşı ileri sürdüğü "Cumhuriyet"tir. "Sol-Kemalist" akımın günümüzdeki krize koyduğu teşhise göre; ANAP ekonomiyi ve devleti yönetme anlayışından politik stile ve kültüre kadar Cumhuriyetin geleneksel yapısını dejenere etmiştir de, Türkiye bu yüzden ekonomik ve politik bir açmaza sürüklenmiştir. Öyleyse bu açmazdan çıkmânın yolu, Cumhuriyetle kurulmuş ve düne kadar iyi-kötü ayakta gelebilmiş yapının korunması ANAP tarafından tahrip edilmiş olan kurumlarının onarılmasıdır. Toplumun ANAP'ı reddetmekle verdiği mesajda budur.

Bugün ANAP'a karşı olmak, yerine herhangi bir alternatif önerilmemiş olduğu durumda bile gelişmeden, çağdaşlaşmadan, özgürleşmeden, kısaca insandan yana olmaktır. Ama bu olumlu içerikler ANAP'a karşı olduğu için "otomatik" olarak doğmuyorlar. ANAP'ın karşısında da en az onun kadar geçmişte kalan düşünce yapıları, dogmalar ve çökmüş pratikler yer alıyor. "Yenileşme" dinamiğine asıl burada gereksinim var. Yeni bakış açıları geliştirebilmek, Türkiye'nin bugün gelmiş bulunduğu yerin ve buraya getiren şeylerin kapsamlı tahlilini öngerektiriyor. Kemalist-sol diye kavramlaştırdığımız akım ise ANAP'a karşı "haklı" pozisyonunda "Cumhuriyet'in dogmalarını" savunmakla yetinen bir görüntü veriyor; sözgelimi Marksist düşünce akımlarının dogmatik tezlerinin yıkılışını görüyor ve onaylıyor da, kendi dogmalarını gözden geçirmeye yanaşmıyor.

Şöyle sormak bile başlangıç olabilir: ANAP yeni bir anayasal bir yapı öneriyor. KİT'leri hızla özelleştiriyor. Kürt sözcüğünün yanına "özerklik", "otonomi" gibi kavramları ilave ederek telaffuz ediyor. Küçük ama vurucu profesyonel bir ordu fikrini işliyor. Dış politikada geleneksel kalıpların dışında davranıyor. 141, 142, 163 problemini bir biçimde "hallediyor"! "Dünyanın çok değiştiği" savıyla Türkiye'nin de değişmesi , değiştirilmesi gerektiğini ileri sürüyor. Bunların "normalde"sözünü etmeyi dahi içine sindiremeyecek kadar çağdışı bir oluşum olduğu apaçık ANAP, nasıl oluyor da "Cumhuriyetin" tabularıyla savaşan bir Donkişot rolüne soyunabiliyor; neden?

Bu noktadan yaklaşırsak şunu görürüz: Türkiye 80 yıl boyunca ön cephesi batıya dönük bir sermaye birikim modeli geliştirdi. Bu modelin kendi içinde bir mantığı, bir dinamiği ve gereksinimlere yanıt olarak geliştirdiği değişik varyantları oldu. Tıkanmalar, müdahaleler ve değişik denemelerle belirlenen "safhalar" halinde gelişti. Zaman zaman çoğulcu demokratik, zaman zaman da faşizan siyasal biçimleri kullanarak sistem içinde kendine ayrılan rolü yerine getirmeye çalışan bu "Cumhuriyet Modeli"nin gelinen noktada ve köklü bir dönüşümler çağının arifesi bağlamında durumu nedir? Bu sorunun doğru yanıtı bugün Türkiye'de bütün siyasal akımları, düşünceleri, kuvvetleri ve ilişkileri yakından ilgilendirmektedir.

ANAP'ın dejenere ettiği, çığırından çıkardığı devlet ve siyaset anlayışını geri getirmenin bütünsel bir mantığı Kemalist-sol ideoloji açısından vardır. Çürkü ANAP'ın farklı bir konsepti yoktur; yeni bir model arayışını temsil etmemektedir; devletçi modelin yerine liberal modelin ikame edilmesinin ifadesi değildir; 80 yıllık modelin son halkası ve en çaresiz durumundayken denediği en son "çaresidir", çaresizliğidir. Başka bir ifadeyle ANAP'ın iflas etmiş olması, yeni bir model denemisinin değil, eski modelin bu son çıkış denemesinin de öncekiler gibi iflas etmiş olması anlamındadır. Öyleyse ANAP'ın iflası gerçeğinden hareketle asıl tükenmiş olanın, belli bir dönem işlevsel de olabilmiş, ama gelinen yerde artık işlemez hale gelmiş "Cumhuriyet Modeli" olup olmadığını sorabiliriz. Bunu sorabilmek için de "değiştirilmesi teklif dahi edilmez" denilen şeylerin değiştirilmesini teklif etmekten başlamak gerekir.

Bugünkü hemen bütün partilerin, düşünce akımlarının "acaba nasıl yürütürüz?" diye baktıkları ve farklı çıkış yolları önerdikleri kriz geçiren yapısal düzenin esastı yürümeyeceği ve yürütülemeyeceği, ciddi analizler sonucu açığa çıkarılmış ve kabul görmüş bir sonuç olmamakla birlikte, karşı konulmaz bir gelişme olarak herkesin gündemine kendiliğinden gelip oturmuştur. Siyasetin ana temasını bugün boydan boya devlet-toplum ilişkilerinin tartışılması oluşturuyorsa, bu açıkça, devlet-toplum ilişkilerinde 80 yıl boyunca geçerli kalmış ve ANAP'da dahil, bütün dönemlerde benimsenmiş biçiminde iflas ettiğini anlatır, İster "İttihatçı", "Kemalist-sol", "sosyal demokrasi" veya "Marksist", sol blok

bütün açılar, istersek Bayar-Menderes-Özal çizgisi eksenine oturan sağ konseptler diyelim, tümü bir tek geleneğin, her şeye egemen devletçi geleneğin ana mecrasında yürümüşlerdir. Bugün bu durumu farketmiş ve yeni bir yol geliştirme gereksinimi duymuş gözükenlerin "yeniliği"de eski anlayışları "sivil toplum" gibi, ne niyetle denirse o olabilen yeni bir muhayyel alanda temellendirme denemesinden öteye geçmemiştir. Bu da Türkiye gibi, devlet dışı gelenekler geliştirememiş, geliştirdiklerini de Cumhuriyetin kurşun kalıpları içinde kaybetmiş bir toplumda olağan bir acemilik olmuştur.

Türkiye'de, hem tükenmiş modelin sınırlı dinamiklerle sağladığı birikimin hem de bu modelin ait olduğu sistemli etkileşimlerinin sonucu olan birikimin düzeyi bakımından "çağdaşlaşma" kavramı Kemalistlerin de, Marksistlerin de pozitivist konseptlerine sığmayan bir içeriği gerekli kılmaktadır. Bu içeriğin "özgürleşmeci" olmak gerektiği ilk buluşma noktası olmalıdır. SBP'nin "çağdaşlaşmacı" bir gelişme perspektifini tarihsel bir demokratik emek bloku üzerine temellendirmesi ve bu varsayımına sivil toplumda dayanaklar araması çözüm değil, ama bir tartışma başlangıcı oluşturuyor. Ancak siyasal iktidar için mücadele Marksizmin tansiyonunu yükseltiyor ve ufkunu daraltıyor diye Türkiye gibi bir devlet toplumundan Marksizm adına girişilen her sivilleştirme ve felsefeleştirme denemesi daha ilk adımda "siyaset olarak Marksizmi" hadımlaştırıyor. Marksizmin bilhassa haklı bir politik savaş kuramı olduğunu gözardı eden Marksizmin, söyleyecek pek bir şeyi kalmıyor. SBP de bu "sıkıntının" kanıtını oluşturuyor. Buna karşılık, Kemalist-sol ideolojinin klasik "devletçi" tavrı, olduğu gibi kaldıkça "özgürlük"ten de uzak kalıyor, Ecevit ve Baykal'ın dedikleri gibi "libere" edildiğinde de kalkınmacı bir modele dönüşüyor; gene özgürleşme vaadetmiyor.

Bütün bunlar günümüzün gerçek sol çelişkileridirler. Eşyadaki değişimin sol siyasete ve düşünce yapılarına aksedin etkileridirler. Şimdi "yapı" olmaya veya kalmaya çalışan her sol bakış açısının belirgin bir kriz geçirmesi kaçınılmazdır. Kendi krizini dogmalarına dönerek aşmaya çalışan sol'lar olduğu kadar, dogmalarından -varsayımlarından- uzağa savrulup aşmaya çalışanlarda var. Ama en azından bugüne kadar görünen o ki, dogmalarına sığınanlar da tükeniyorlar; uzağa savrulanlar da. Bu da bize, bizim ufkumuzun ötesinde, günlük sorunlarımızın dışında ve sadece bize hitap eden fomüllerle kavranması olanaksız nedenler olduğunu gösteriyor. Marksist olan veya Marksist olmayan geniş bir solun, öte yandan bütün sağ görüş açılarının dogmalarını yıkan bir değişim nasıl oluyorda, hayret edilecek bir isabetle Kemalist solun Cumhuriyetçi dogmalarını doğrulamış oluyor; işte bu bencillik Kemalist sol düşüncenin bugünkü tutuculuğunu oluşturuyor.

"Karşılıklı bağımlılık" ve "globalleşme" gibi gerçek süreçler de var. Dünyamızdaki ilişkiler sistemi, tıpkı Fransız Devrimi'nin çığırı üzerinde globalleştiği gibi, bu yeni başlangıçta bir kere daha ve gene olumsuz, üstelik bu kez insani ilkelerden de büsbütün yoksun, maddi üretimin kör güçleri -insansızlaştırılmış güçleri- temelinde globalleşmeye zorlanıyor. Türkiye'de entellektüel, hatta insan geçinen bir takım kendi bilmezin her şeye, bu arada "ittihatçı" diyerek Kemalizme de küfrederken üstünde tepindikleri zemin işte bu, "bilimsel-teknolojik devrim" kılıfı da geçirilmiş insansızlık temelidir. Kemalizmin temel sorunu bu "somon balıklarıyla" polemik değil, misakıulusaldan mülhem harita mühendisliği de değil, her içerikten milliyetçi çığlıkları, halkların özgün seçme haklarıyla birlikte boğarak gelişen yeni globalleşmeye karşı yeni tutum ve düşünceler geliştirmek olmalıdır.

Türkiye'de giderek hızlanacağı besbelli bir "model" tartışması ve çatışması içinde, doğru ya da yanlış bütün sol hareketler girmek zorundadırlar. Devlet-toplum ilişkilerine "Cumhuriyet"in koyduğu klasik biçim, kurumları ve ideolojisi ile parçalanmıştır. Bu gerçeği kendi konsepti içinde yerine oturtamayan hiçbir siyasal hareketin şansı olmayacaktır. Bu aşama dışardan yüklenmiş enerjilerle Türkiye'de çağdaşlaşmanın yolunu açmak ne kadar imkansız ise, "Cumhuriyet"in, esasen düşük voltajlı, ama bugün hepten bitmiş pilleriyle önümüzü aydınlatmakta o kadar imkansızdır.

Çeviren:
YAPRAK ZİHNİOĞLU

BİR UZLAŞMA PROJESİ

(Güney Afrika'da siyahların ve beyazların birlikte uzlaşma içinde yaşamaları için kadınların örgütlediği İmbali Dayanışma Grubu'ndan beyaz Felicity Wiggil ile Afrika Ulusal kongresi -bundan sonra AUK- üyesi olan siyah Nduga Monde'nin -ismi kendi isteği ile yayın içinde değiştirildi- Almanya'da Freitag gazetesi ile yaptıkları bir röportaji yayınlıyoruz. Konüşmada sözü geçen İnkatha siyahların oluşturduğu şiddet yanlısı bir örgüttür.)

Soru: Nduga ve Felicity, sizler nasıl yaşıyorsunuz?

Nduga: Ben Pietermaritzburg'un 8 km. dışında siyahların yaşadığı İmbali kasabasında oturuyorum. İmbali 300 bin nüfuslu bir yer. Evim fazla büyük sayılmaz. Dört odası var. Kocam, 4 çocuğumla yaşıyorum. Annem, babam ve kayınvaldem / kayınpederim bize sık sık kalmaya gelirler. Ne tuvaletimiz, ne akarsuyumuz ne de elektriğimiz vardı. Hepsini kendimiz ödeyerek yaptırmak zorunda kaldık. Ben psikiyatri hastanesinde hemşire olarak çalışıyorum.

Felicity: Annem ve erkek kardeşimle birlikte beyazların bölgesi olan Pietermaritzburg'un banliyosunda oturuyorum. Burası İmbali'ye 3 km. uzaklıktadır. Evimiz 3 yatak odalı ve büyük bir bahçemiz var. Ben PAXA'da - Pietermaritzburg Toplumsal Haberleşme Merkezi- çalışıyorum.

Soru: Birbirinizi nasıl tanıdınız?

Felicity: Biz İmbali Destekleme Grubu tarafından biraraya getirildik. 1989'da İmbali'de şiddete karşı İmbali Destekleme Grubu kuruldu. İmbali'den ve bizim bölgeden birkaç kadın ziyarete gelen Kanadalı bir kadınla konuşmuşlar. Ona "Çocuklarımızı İNKATHA şiddetinden nasıl koruyabiliriz?" sorusunu yöneltmişler. Kanadalı "Bence, beyazlar siyahların evinde yatmalılar" yanıtını vermiş. İşte her şey böyle başladı. Kasım ayından buyana inkatha şiddet eylemlerini durdurmak zorunda kaldı, ancak bizler hala bazı geceler orada kalıyoruz. Ya da sık sık ziyarete gidiyoruz. Herhangi bir olay olursa müdahale etmek üzere kendimizi hazırlıyoruz.

Soru: Pekala beyazlar İmbali'de nasıl karşılandı?

Nduga: Şiddetin kurbanları bundan büyük memnunluk duydular fakat inkatha zempatizanlarının yoğun bir direnişi ile karşılaştık. Mahallede beyazları istemiyorlardı.

Soru: Güney Afrika'nın başka kentlerinde de sizin gibi gruplar kuranlar var mı?

Felicity: Hayır biz şimdilik tekiz. Bu destekleme grubunu kuranın bir yabancı (Kanadalı) olması tesadüf değildir. Güney Afrika koşullarında yaşayan bir kişi için nesnel olmak ve yeni düşünceler üretmek çok zordur. Yeni fikirleri getirecek dışardan bir insana ihtiyacımız vardı.

Soru: Beyazlar için nasıl bir tecrübe idi bu?

Felicity: Çoğumuz zaten bir siyah kasabasında daha önce bulunmuştuk. Ama orada gecelemek, bu insanlarla birlikte beklemek, saldırıdan korkmak; bu başka bir şeydir.

Nduga: Beyaz olarak bizim tuvaletsiz, sıcak suyu olmayan evlerimizde geceyi geçirmek bayağı cesaret işi olmalı. Ayrıca İnkatha militanlarının ve polisin ani saldırılarını beklemek çok ürkütücüydü. Onlar gece yarısı herkes uyurken geliyorlardı ve evlerimizin önünde ateş açıyorlardı. Bazen evleri dışardan çeviriyorlar ve ateşe veriyorlardı. Evden çıkan herkesi vuruyorlardı. Kasabada başlangıçta politikaya ilgi duyan çok az kişi vardı. Fakat daha sonra İnkatha kendilerine üye olmayan herkese karşı şiddet kullanınca insanlar AUK ile birliştiler. Özellikle gençlere karşı çok şiddet uyguladılar. Kapıları kırıp evlere giriyor gençleri dövüyor ve kaçırıyorlardı. Polis karakollarında da gençleri dövüyorlardı ve bazıları bir daha dışarı çıkamaz hale geldi. Evlere yaptıkları baskınlarda oğullarını bulamazlarsa sakladıkları için annelerini ölümle tehdit ediyorlardı. Bazı geceler korkudan hiç uyuyamadık. Erkeklerin çoğu dışarda nöbet tutuyordu. kadınlar da soyunmadan yatağa giriyorlardı.

Destekleme grubu tarafından bir telefon bağlantısı kuruldu. Çevrede bir saldırı olursa hemen haberimiz oluyordu ve yardıma gidiyorduk.

Felicity: Bu grupta çalışan 25-30 beyaz var. bunlardan 10'u gerçekten aktiftirler ve çoğu kadındır. İmbali tarafından ise 30-40 kadın ve erkekten kurulu bir çekirdek grup var. Diğerleri açıkça birlikte

gözükmüyorlar ama herhangi bir şey olduğunda yardım ederler. İnkatha ve polis artık istediklerini yapamayacaklarını çok iyi biliyorlar. Çünkü biz hemen haberleşme ağımızı harekete geçiriyoruz. Dava açıyoruz, avukat sağlıyoruz. İnkatha Afrika basınındaki ününü sürdürmek istiyor. Eğer bir beyaz, bir siyah kasabasında öldürülürse bir araştırma komisyonu kurulur ve her şey açığa çıkabilir. Bunu istemiyorlar.

Soru: Daha çok beyaz bu tür eylemlere katılırsa ırk ayırımı da daha çabuk ortadan kalkmaz mı?

Felicity: Evet, mutlaka öyle. Çünkü onlar yaşadıkları tecrubeleri beyaz tarafına taşıyacak ve duyuracaklardır. Beyaz bölgedeki insanların olup bitenden haberleri yok. Ve tabii bunları kendi başına öğrenemeyecek kadar tembel ve ilgisizler. Çünkü böyle bir eylem onların güvenliğini de tehdit ediyor. Fakat artık gerçeği reddedemeyecekler ve bunu herhangi bir şekilde kabullenecekler.

Soru: İmbali Destekleme Grubu bir uzlaşma projesidir. Sizler kişisel olarak şiddet hakkında ne düşünüyorsunuz?

Nduga: Bir hastabakıcı olarak şiddet beni çok etkiliyor. Çünkü benim görevim hayatın zedelenmesine izin vermemektir. Biz şiddet taraftarı değiliz. Ama politikacılar şiddeti tek araç olarak görüyor ve barışçı yol için çaba göstermiyorlarsa biz de şiddeti göze almalıyız.

Felicity: Bu benim için çok zor bir soru. Çünkü ben pasifistim. Ancak Güney Afrika'da en kötü günler yaşanırken AUK silahlanmış ve siyahlar için bir sembol ve umut olmuştur. Bu insanların yeraltı faaliyetlerinde yaptıkları olumlu şeyleri reddetmek yanlış olur. Siyahlara varolmak için yardım ettiler ve ümit verdiler.

RONİ BEN EFRAT
8 MART 1991

ÇEV: YAPRAK ZİHNİOĞLU

İSRAİL'DE KADIN BARIŞ HAREKETİ

Geçtiğimiz Şubat ayının ilk haftalarında Kudüs'te Siyahlı Kadınlar iki önemli tartışma toplantısı yaptılar. Bu toplantılar Siyahlı Kadınların alandaki gösterilerine üst üste iki hafta ara vermelerinin ertesine rastlıyordu. Alanın terkedilmesi bir karar sonucu olmamıştı. 17.1'de Körfez'de başlayan savaşla birlikte eylem kesintiye uğradı. Toplantı 60 kadar kararlı kadını biraya getirdi. Gündemde ahlaki ve politik açmazları bakımından oldukça zor bir soru vardı. Bu nedenle de, hepinizin kolayca tahmin edeceği gibi toplantının havası son derecede gergindi.

Tel Aviv'e bombalar yağarken alanda işgale karşı her hafta yaptığımız gösteriyi sürdürecek miydik, yoksa son mu vermeliyidik? Devam etmemiz, kendimizi İsrail halkından iyice yabancılaştırmamız ve beşinci kol gibi görülmemiz anlamına gelmeyecek miydi? Üç yıldır savunduğumuz sloganımıza savaşa karşı bir ibare eklemeli miydik; ya da "Her Şeye Rağmen İşgale Son" biçiminde değiştirerek vermek istediğimiz iletinin içeriğini eksiltmeli miydik?

İlginç olan şey, kadınların hiçbiri eylemden tamamıyla vazgeçmeyi düşünmüyorlardı. Ama bir süre için ertelemeyi önerenler vardı. Tartışmanın sonundaki oylamada eski "İşgale Son" sloganımızla alanda gösteri yapmayı sürdürmeye karar verdik. 15 Şubat'ta 40 kadın alanda yer aldı, bir hafta sonra sayımız 60'a yükseldi.

Neden sözlerime bu öykü ile başladım? Çünkü Siyahlı Kadınlar, Filistinlilerin destansı İntifada'sının başladığı günden beri ortaya çıkan, çeşitli grupların yer aldığı geniş çaplı Kadın Barış Hareketi'nin köklerini ve başlangıcını oluşturmuştur. Toplantıdan gösterileri durdurma kararı çıkmış olsaydı bu, işgal son bulana kadar mücadele etmek üzere yola çıkmış olan Kadın Hareketi'nin sonu demek olacaktı. Bu tutumumuzla üyelerimizin büyük bir bölümünü kaybettikse de kararlı olan bir çekirdeğin varolduğunu ve savaşın başlangıcından itibaren yayılan ümitsizliğe ve milliyetçi eğilime kadınların boyun eğmediğini gösterdik.. İsrail'deki kadın hareketinin yükselmesi eşi bulunmaz bir örnek oluşturur. Bu hareket İntifada'ya koşut olarak ve onun etkisiyle ortaya çıktı. İsrail'de feminist düşünceler ve feminist hareket hiçbir zaman fazla etkili olmamıştır. Ne var ki, 9 Aralık 1987'deki işgalden bu yana kadınların aktivistlerin çekir-

değini oluşturduğunu hiç kimse inkar edemez. Şu anda önde gelen kadın profesörler bu fenomeni çözümlemeye çalışıyorlar. Bana kalırsa bu olgunun nedeni, Filistinlilerdeki mücadele azmini gören kadınlarda uyanan derin ahlaki duygulardır. Kadınlar o günlerde gördüklerini ve bildiklerini artık inkar etmeye devam edemezlerdi. Belki bu bir onur duygusudur, duyarlılıktır. Ve hiç kuşku yok, bu işgalin bize, ruhlarımıza, çocuklarımıza ne yaptığından tiksinmenin yarattığı tepkilerin birikimidir. Pek çok anne, oğullarının kamplardaki kadınları, çocukları ve aileleri tedirgin etmeye zorlanacakları düşüncesinden dehşete kapılıyor. Şu çok iyi bilinmelidir: Halen İntifada'da sivil insanlara karşı gerçek bir savaş yürütülüyor. Günlük yaşamın sürebilmesi için gerekli olan her şeyin tahrip edilmesi, çocuk yuvalarının dahi kapatılması, ailelerin eve ekmek parasını getiren erkeklerinden ayrılması (İntifada'nın başlangıcından bugüne kadar 75 bin erkek filistinli tutuklandı), evlerin yıkılması uzun süreli sokağa çıkma yasakları: bütün bunlar sivil halka yönelik bu savaşın kadınlar üzerindeki korkunç etkilerini gösteren gerçeklerdir. Kendini Filistinlilerin yerine koyan herkesin bu gerçekleri görmesi mümkündür.

HAREKETİN İNŞASI

Siyahlı Kadınlar Hareketi Aralık 1987'de Kudüs'te küçük bir gösteriyle başladı. Neden yalnızca kadınlar? Bu bize sürekli olarak sorulan ama bilimsel olarak yanıtlayamadığımız bir soru. Yanılmıyorsam, kadınlar kendilerini böyle daha rahat hissediyorlar; belkide protestonun bu şeklini daha estetik ve dramatik, daha güçlü buluyorlar (Erkekler kusuruma bakmasınlar). Kudüs'te başlayan bu eylem çok büyük bir hızla öteki kentlere de yayıldı. Körfez krizinin başlangıcına kadar kimilerine Arap kadınların da katıldıkları 30 ayrı yerde gösteriler sürdü. Yurtdışındaki dayanışma grupları da Siyahlı Eyleme katıldılar. Her Cuma saat 13-14'de her türlü hava koşulunda el biçimindeki küçük pankartlarımızla alanda duruyorduk. Bu gösteriye çeşitli tepkiler geldi. Sağ kanattan insanlara, yoldan geçen sürücülere göre bizler: "Arafat'ın dulları"ydık -şimdi Saddam'ın-; "fahişeleri"ydik. "Hayatın boyunca siyah mı giyeceksin?". Bu sataşmalara eşlik eden kaba güç gösterileri, küfürler, tükürmeler, telefon tehditleri.. Ama bizi izleyenler arasında bize yazları şişeler dolusu maden suyu, kışları kuru yemiş taşıyanlar da vardı. Hele, "Gül Taşıyan Adam"ımızı nasıl unutabilirim? Adını bilmiyorduk ama her hafta gelir ve herbirimize kırmızı güller verirdi. Gösterimiz yoldan geçen Filistinli kamyon sürücülerinin de ilgisini çekti. Bana anlatılana göre, bir gün bir kamyon sürücüsü kenarda durmuş ve taşıdığı salatalık dolu sandıklardan birini sessizce bırakmış ve oradan ayrılmış. Kutunun üstünde Arapça yazılmış bir not bulmuşlar. Bu notta onun her hafta geçerken bizleri gördüğünde neler hessettiği ve iki halkın birlikte barış içinde yaşayacaklarına inanmaya başladığı yazılıymış.

Siyahlı kadınların yanısıra İntifada'nın etkisiyle başka kadın örgütlenmeleri de oluştu. Yardımsever bir kuruluş olan "Siyasal tutuklular İçin Kadınlar"; kadın tutuklular için avukat bulmak, tutukluların yiyecek ihtiyacını karşılamak ve özel bazı sorunlar olduğunda kamuoyuna duyurmak üzere kampanyalar açmak gibi etkinlikleri yürütüyorlar. SHANİ, konferanslar, ev toplantıları ve yayın faaliyeti yapan bir grup kadından oluşuyor.

Bu sayılanlar "Birlikte Olmak İçin Kadınlar" ve öteki kadın grupları Aralık 1988'de bir İtalyan kadın delegasyonunun da katkısıyla bir koalisyon altında birleştiler: Barış İçin Kadınlar. O günden bu yana kadın Gruplarından ve 'münferit' aktivistlerden oluşan bir koalisyon ülke çapındaki etkinlikleri yürütüyor. Barış İçin Kadınlar, İsrail'in barış kampındaki en önemli örgütlenmedir. Koalisyon, Aralık 1989'da İsrali ve Filistinlilerin ortak gösterisini düzenledi ve bu İsrail'de yapılan en büyük kadın yürüyüşü oldu. İsrailli ve Filistinli birlerce kadın Batı ve Doğu Kudüs arasındaki sınırdan kentin doğusuna doğru yürüdüler. Polis bu gösteriye izin verdiği için kendisini affedemedi, zira o güne değin yaptığımız başvurular reddedilmişti. Sonunda polis gaz bombaları ve şiddet kullanarak gösteriyi dağıttı.

FİLİSTİN KADIN HAREKETİYLE BAĞLANTI

Koalisyonun izlediği politikaların en temel ilkesi Filistin Kadın Konseyi ile işbirliği yapmaktır. Bu, Mayıs 89'da "Kadınlar Barış Ağı" adıyla kurulan bir başka koalisyonun da en önemli hedefini oluşturuyor. Bu organizasyon Brüksel'de İsrailli ve Filistinli önde gelen kadınların birlikte yaptığı toplantıdan sonra kuruldu. Kurucuları arasında Yael Dayan, Prof. Naomi Hasanve "Barış Şimdi"nin önderlerinden Prof. Galia Golan gibi ünlü isimler bulunuyor. Bu kuruluşun önemi 'ikna olma-

mış' durumdaki kadınlar arasında çalışmasındadır. İsrailli kadınlara, Filistinli kadınların konferans verdikleri onlarca toplantı düzenlediler. "Kadınlar Barış Ağı" ve "barış İçin Kadınlar" koalisyonları işbirliği içindedirler ve her ikisi de çalışma alanlarının farklı oluşunun ve bu şekilde daha geniş kadın kitlelerine ulaşacaklarının bilincindedirler.

SAVAŞIN KADIN HAREKETİNE ETKİLERİ

İsrail'in Barış Kampında savaşın yarattığı yıkıcı etki kadın hareketine sıçramadı ve ötekilerde olduğu gibi tahribata yol açmadı.

Barış için kadınlar koalisyonu 14 Ocak'ta savaşa engel olmak için Kudüs'te, Tel Aviv'de ve Hayfa'da ülke çapında bir gösteri yapmak üzere çağrı yaptı ancak birleşik kuvvetler saldırıya geçince savaş başladı ve bundan böyle savaşa karşı eylem konusunda hiçbir mutabakata varılamadı. Bazı üyeler birdenbire savaşı desteklemeye başladılar ve Bağdat'daki korkunç yıkımdan bile söz etmeden, Irak'ın askeri gücünü ezmek için saldırılmasını istediler. Bu, Kadın Barış Ağı'nın çabalarını dahi aşan bir durumdu ve Irak'ı tam olarak destekleyen Filistinli kadınlarla aramızda büyük bir çatlağın oluşmasına neden oldu. Yine de, kadınlar olarak hiç değilse genel anlamda savaşa karşı bir platformda buluşmak üzere tartışma toplantıları düzenledik. Aynı zamanda işgale karşı eylemler üzerinde yoğunlaşmaya karar verdik. Savaştan sonraki Filistin Kadın Konseyi'nin üyeleri ile Siyahlı Kadınlar arasında ilk toplantımızı iki hafta önce yaptık. Kamplardan birine, içinde dayanışma mesajımızın bulunduğu bir kamyon hijyenik malzeme göndermeye karar verdik.

Konuşmama, eğer bize ordu engel olmazsa, Filistin kamplarında dağıtmak üzere hazırladığımız bildiriyi okuyarak son vermek istiyorum:

"FİLİSTİNLİ KIZKARDEŞLER İMİZE"

Savaşın sürdüğü bu zor günlerde, ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesiyle, FKÖ önderliğindeki bağımsız devletinizi kurmak için verdiğiniz haklı mücadelenizi desteklediğimizi ve sizinle dayanışma içinde olduğumuzu tekrarlamak isteriz.

İsrail Hükümetinin, İntifada'yı yok etmek ve 1.5 milyon insanı kuşatma altında tutarak en temel hakları olan çalışma ve yaşama haklarını elinden alarak açlıktan ölme durumuna getirmek ve halkın mücadele ruhunu boğmak için körfez savaşını bahane olarak kullanmasına karşı direniş içinde olduğumuzu vurgulamak isteriz.

Süresiz sokağa çıkma yasağının uygulamasının çocuklarınızın en doğal eğitim ve duygusal gelişme hakkını yok ettiğinden ve onlara korkunç zarar veren bir ceza niteliği taşıdığından eminiz. Sokağa çıkma yasağı, ilk yardım hizmeti bile veremeyen sağlık teşkilatına zarar vermektedir. Ve biz yine biliyoruz ki 23 yıllık işgalden ve 3 yıldır süren destansı mücadeleden sonra bu vahşi girişim başarısızlıkla sonuçlanacaktır.

İsrail hükümetinin sokağa çıkma yasağını derhal durdurmasını istiyoruz. İşgalin devam etmesi ve Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkını inkar etmeyi sürdürmelerinin bölgemizdeki çelişkilerin kaynağında yatan nedeni olduğundan hiç kuşkumuz yok. Yalnızca, tüm halkların ihtiyaçlarının göz önüne alındığı, birbirini dışlayan değil, yan yana güvenlik ve gelişmenin sağlandığı, geniş kapsamlı bir barış ile bölgemizde her gün kan dökülmesini durduracak bir zemin oluşturulabilir.

İsrail hükümetini Filistin sorununu da içine alan Ortadoğu'daki tüm çelişkilerin görüşüleceği Uluslararası Konferansa katılmaya çağırıyoruz.

Dünya Kadınlar Günü'nün ışığında biz, İsrailli ve Filistinli kadınlar, sömürünün, baskıların ve aşağılanmanın olmadığı bir ortamda komşu ülkeler olarak yaşamak için barışın sağlanmasında ilk adımları atmalıyız.

Sokağa çıkma yasağına son!

Çalışma hakkı kısıtlanmamalı!

İşgale Son!

İsrail'in yanında Filistin devletinin kurulması için!

Ünal DOĞAN

14 Haziran, Kadınlar Grevi

KADINLAR İSTERSE HERŞEY DURUR!

Geçtiğimiz 14 Haziran cuma günü, İsviçre'deki yerli-yabancı tüm maçolar için kara bir gün oldu. Patronların tehditlerine, iflah olmaz maçoların karalamalarına rağmen tüm İsviçre'de ikiyüz bini aşkın kadın çeşitli biçimlerde greve katıldı.

İsviçre Sendikalar Birliği'nin girişimiyle başlatılan kadınlar grevi sırasında bir gün boyunca alışıla gelmişin dışında, kendiliğinden gelişen, renkli, canlı ve neşeli eylemler ülkeyi mor ve pembe renklerle donattı.

En anlamlı gösteri Bern'de parlamento binasının önünde oldu. Kendiliğinden toplanan 5 bin kadın gösterici, İsviçre'nin 700. kuruluş yıldönümü kutlamasına katılan, aralarında BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar ve çok sayıda yabancı ülke temsilci ve büyükelçisinin önünde oturma grevi yaptılar ve bu "önemli şahsiyetleri" ıslıklarla karşılayıp yuhaladılar.

Kadınlar grevi ilk kez (FTMH), Metal ve Saat İşçileri Sendikasının kadın üyelerinin bir toplantısında ortaya atıldı.14 haziran 1981'de kabul edilen ve Anayasa'ya alınan "kadın ve erkeklerin" yaşamın her alanında eşitliği kanununun pratikte uygulanmadığını ve özellikle aynı işi yapan ayrı cinsiyetlerin ücretlerindeki eşitsizliğin sürdüğünü belirten kadınlar bir günlük grev önerisini sendikalarına ve İsviçre Sendikalar Birliğine götürdüler.İsviçre'de işveren ve sendikaların imzaladığı, grevleri yasaklayan "iş barışı" anlaşmasına rağmen Sendikalar Birliği kadınlar grevine ve girişime katılmayı kabul etti.Arkasından ülkenin bir çok yerinde çeşitli çevrelerden 50'yi aşkın yerel örgütlenme komitesi oluşturuldu. "Kadınlar isterse herşey durur." belgisi altında Kadınlar Grevi Eylem Komiteleri ve İsviçre Sendikalar Birliği'nin maçoları kızdıracak grevi başlatıldı. İşin zevkli yanı Bern'deki "SOS-Gynarchy" adlı basbayağı maço derneği, "Biyolojik farklılıkları bulunan cinsler arasında ayrımın korunması" için çağrı yaparak, grevci kadın ve erkekleri ülkede "karşıklık ekiciler" olarak resmi makamlara şikayet etti.

Kadınlar Grevi bu iflah olmaz maçoların yanı sıra belkide onlardan daha fazla İsviçre İşveren Dernekleri Birliği'ni kızdırdı. Patronlar, "önce çalışma barışı gelir" diyerek, grevi yasadışı olarak nitelediler ve greve katılanların işlerine derhal son verileceğini açıkladılar. Ne varki grev sonrası bu tehditlerin pek para etmediğini herkes kabul etti. Neydi anlı-şanlı bankacılar ülkesinin soğukkanlı işverenlerini küplere bindiren kadınların istemleri? Karşıt cinsler arası daha eşit bir iş paylaşımı (evde ve işyerlerinde) daha çok kreş, çalışma yaşamında kadınlara daha fazla yer verilmesi, eşit işe eşit ücret, annelik ve doğum haklarının korunması, hastalık kasası kesintilerindee eşitlik vb...

Sayıların gerçeği:

İsviçre'de nüfusunun %50'sini oluşturan kadınların aktif, çalışan nüfus arasındaki oranı %38. İsviçre bu oranın son on yılda değişmediği tek batılı ülke. Örneğin İsveç'te bu oran yirmi yılda

%30'dan, %80'e çıktı. İsviçre'deki üniversite öğrencisi kadınların üçte biri diploma sonrası iş yaşamına katılamıyor.

Yüksek düzey yöneticilerinin sadece %5'i, üniversite de kürsü sahiplerinin %2'si, büyük elçilerin %3'ü kadın. Bekar erkek ve kadınlarda çalışanların oranı %83 birinciler, %81'i ikincilerken, evli kadınların sadece %45'i çalışıyor. Evli erkeklerde ise bu oran %96.6. Diğer yandan kadın ve erkeklerin ücretleri arasındaki fark yaklaşık %30.

Tam da Kadınlar Grevi ertesinde, Batı Avrupa'nın başka bir küçük ülkesinde, Belçika'da, 1830'lardan kalan bir maço kanun daha yırtılıyor, sadece erkeklere verilen tahta geçme hakkı, kadınlara da tanınıyordu. Gerçi günümüzde tahta geçecek durumda çok kadın olmasada önemli olan erkek egemenliğine darbe indirmekse, alın bir darbe de Bilçika Parlamentosundan. Geçenlerde ölen ünlü maço şarkıcı Sacha Guitry'in mezarda kemikleri sızlıyordur eminim. O değil mi "Kadınların erkeklerle eşit olmak istemeleri çok normal, çünkü herkes kendinden üstün olan bir şeyle eşit olmak ister" diyen? Ya De Gaulle'e ne demeli? 1945'te yumurtalığı maço laf: "Bize oniki yılda sadece oniki milyon güzel bebek gerekli." Alın bir de Aziz Saint Paul'den Hristiyan maçoluğu: "Erkekler kadından yaratılmadı ama kadın erkekten yaratıldı, erkek kadın için değil kadın erkek için yaratıldı. İsa tüm insanların şefidir ve erkek de kadının şefidir (sahibidir)." Hey gidi Aziz Paul bugünü görseydin ne yapardın acaba? Ya Hz. Muhammed'in "kadınlar tarlalarınızdır, dilediğiniz gibi giriniz" veya "cehennem halkı gösterildi çoğunluğu kadındı" vb. gibi bir dizi maço ayetine buyurmaz mısınız? Moralimizi hep böylesi maço deyişlerle bozmayalım, biraz da "bizimkilerden" bir iki söz atalım:

"Bize böyle davranmasından anlaşılıyorki Tanrı bir erkektir."

Madam De Tencin, 18 yy. "Ey erkekler kadınların daha mutlu olduklarında, sizlerinde ne kadar mutlu olacağınızı bir bilseniz!" Nelly Roussel, 1920 "Ayakta işemek, ne adaletsizlik!" Suzy Vergez, 1977 "Kadınların dar ağacına çıkma hakkı olduğuna göre, kürsüye çıkma hakları da vardır." Olympe de Gouges, 1790.

"Kadınların erkeklere olan gereksinimi, kırmızı balıkların bir bisiklete olanın ki kadardır." 60'lı yılların sloganı. Kısacası güzel cinsliler, birleşiniz de diyebileceğimiz bir eylem ertesinde kalan en güzel şey, grevin donmuş dimağları uyandırıcı bir işlev görmesi, erkekleri dışlamadan, aksine onların da aktif katılımını sağlayarak yapılmasıydı. İsviçre'deki SBP'li kadınlar greve göçmen kadınları aktif destek vermeye çağıran bir bildiri ile katılırken, bir bölüm "kara kafalı" erkek ise çocuklarının altını beceriksizce ama neşeyle değiştirmeye çalışıyordu. Nasıl olsa grev bir gün, çocuk, mutfak, ev, çamaşır, ütü, yatak yarın yine kadınların olacak. Değil mi maçolar?

***Kaynak: St. Paul corinthien.**

Çetin TORNACI
İbrahim ÖZKURT
Bahtiyar ALANKAYA

PARTİNİN KİMLİĞİ VE SINIFSAL YAPISI-1

Sosyalist Birlik Partisi, adından da anlaşılacağı gibi birleşik bir partidir. Sosyalistleri, daha geniş bir tanımla Marksisleri bir araya getirmeyi amaçlayan bir partidir.

Bazı arkadaşlar "Birlik" kavramını Marksistlerin "dışına taşırıp" Parti'nin her dileyenin üye olabileceği, üyeleri işlevsiz, kendisini "demokrat olarak tanımlayanların da partisi" olması gerektiğini savunuyorlar.

Bu mücadelede onlar, Dünya sosyalist hareketinin kendini sorguladığı ve deyim yerindeyse kendini aşmak için kendini ameliyat masasına yatırdığı bu dönemde, gelişmelerden aşırı ölçüde olumsuz yönde etkilenmişler anlaşılan. O kadar ki; gelişmeleri, Marksizm-Leninizm'den (özellikle Leninzmin'den) kesin bir kopuş, sosyalizmin iflası ve kapitalizme geri dönüş olarak algılıyorlar. Ekim Devrimi'nin, "Marksizm-Leninizm'in" insanlık tarihinde yarattığı büyük dönüşüm, bu dönüşümün kapitalist-emperyalist dünyanın sosyal yapısındaki değişimi ve uluslararası ilişkilerdeki etkileri, ulusal kurtuluş savaşlarına kazandırdığı ivme, (Türkiye Kurtuluş Savaşı en güzel örnek) genel olarak dünyayı derinden etkileyen ve değiştiren kalıcı, geri dönümsüz etkileri, buna paralel oluşan ve yaygınlaşan hümanist toplumcu kültür, kısaca koskoca bir tarihsel deneyim "es" geçiliyor, tümden bir inkarla partinin sınıfsal kimliğini de reddedip, bilerek veya bilmeyerek partiyi soyut bir "demokratlar" ve "sivil toplumcular" kulübüne dönüşebilecek bir çizgiye itmek veya böyle bir çizgide tutmak istiyorlar.

Bu tutum bilimsel, yeni bir temele dayalı, doğru, yeni bir yöntem midir? Özellikle ülkemiz için, başta işçi sınıfı ve emekçi halk olmak üzere, genelde insanlık adına yeni bir çıkış yolu mudur? Mutlu bir gelecek, sınıfsız topluma ulaşmada yeni bir yöntem, yeni bir örgütlenme ve savaşım modeli midir?..

Buna bizim cevabımız "kesinlikle hayır!" olacaktır.

Sınıfsız bir toplumu amaçlayan parti olarak kendimizi tanımlamak, sosyal sınıfların varlığını ve sınıf savaşımını bilimsel olarak kabul etmekten geçer. Bu da partinin kimliğini ve sınıfsal yapısını belirler. Tüm bunları ve amaç maddesini kabullenmek partinin "sınıf partisi" olması gerektiğini kabullenmek demektir.

Bu, partinin kitle partisi olması gerektiğini dışlamaz. İktidar olmayı amaçlayan bir parti olarak, partimiz kitlelerin desteğini almak durumundadır. Bu bağlamda partimiz aynı zamanda bir kitle partisidir.

Doğru bir tanımlama gerekirse, partimiz "sınıf ve kitle partisi"dir demek en doğru tanımlama olur. Biz kendimizi ve partimizi böyle tanımlamaktan ve sınıfsal yapımızı vurgulamaktan korkmamalıyız.

Kimliğini ve sınıfsal yapısını böyle ifade eden bir partiye kendini sadece "demokrat" diye tanımlayan ve ifade eden kişiler de dilerse girip üye olabilirler, her türlü göreve gelebilirler. Kitle partisi olarak bu hak dileyen herkesindir. İşlevli bir üye olmayı kabullenmiş ve partinin amaç maddesine ters düşmemek kaydıyla bu hakkı dileyen herkes kullanabilir. Bu başka bir şeydir; Partiyi "birlik" ve "kitle partisi" olduğu ilkesinden hareketle "demokratların partisi" kimliğine dönüştürmek başka şeydir. Partiyi böyle bir kimlikle ifade etmek ve giderek sınıfsal ve ideolojik temelinden kaydırarak soyut bir "sivil toplum" kavramı zemini üzerine oturtmak, partiyi bir burjuva partisine dönüştürür; devrimci karakterini yitirmesine yol açar; parti giderek işlevini yitirir ve durağan bir parti haline gelir; sonuçta sönümlenme sürecine girer...

Tabii ki bu görüşte olan arkadaşların öznel niyetlerinin bunlar olduğunu söylemek istemiyoruz. Ama hareket "sınıfsal özünden kopartılıp" ideolojik boşlukta, soyut bir "demokratlar" ve "sivil toplum" platformuna oturtuldu mu yalnızca kitle partisi kimliği vurgulandı mı olacağı ve varacağı yer kaçınılmaz olarak budur. Bu nedenle partinin Marksist ve devrimci kimliğini, çok sesliliği, demokratik ve aşağıdan yukarı işleyişini, sınıfsal yapısını net olarak tanımlamak ve açıkça ifade etmek gerekir; bu çok önemlidir.

Zaten partimiz de amaç maddesinde, bunu tartışmaya yer bırakmayacak biçimde ifade etmiş, "sınıfsız bir toplumu" amaçladığını açıkça belirtmiştir. Bu tanımlama partimizi diğer partilerden, "burjuva partilerinden" ayıran önemli bir ayraçtır ve

partinin kimliğinin, sınıfsal yapısının belirgin ifadesidir.

"Sınıfsız" bir toplumu amaçlamak, bunun için örgütlenmek "sınıf" gerçeğini ve sınıflararası çatışmayı kabul etmekten geçer. Bu aynı zamanda bir dünya görüşünün kabulüdür. Bu da Marksizmden başka bir şey değildir.

Sınıfsız bir topluma varma savaşımı bugünlerde kapitalizmi "aşma" biçiminde tanımlansa da, kapitalizmin "nasıl aşılacağı" kapitalizm sonrası toplumsal yapının ve mülkiyet ilişkilerinin nasıl olacağı, sosyalist ülkelerdeki uygulamalar "devletçi sosyalizm"in iflası olarak algılandığında, algılayanlar ve böyle ifade edenler tarafından oldukça net ve açık olarak açıklanmalıdır.

Bizim görüşümüz odur ki, kapitalizm nasıl aşılırsa aşılsın, kapitalizm sonrası oluşacak ekonomik yapının temelini "üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti"nin oluşturacağıdır. Bu sosyalizmin, sınıfsız topluma ulaşmanın ve sınıfsız toplumun tek gerçeğidir. Bu da bizi yine partinin kimliğine ve sınıf yapısına götürüyor.

Tarihte hiçbir sınıf iktidardan ve imtiyazlardan gönül rızasıyla vazgeçmemiştir.Hele hele tarih sahnesinden silinmesi hiçte kolay olmamıştır. Bugün gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkeler olarak tanımlanan ülkelerin hemen hepsi kapitalist mülkiyetin ve üretim biçiminin hakim olduğu ülkelerdir. Bu ülkelerden de Türkiye'den de bildiğimiz gibi feodal yapı varlığını hala sürdürmekte, ekonomik, kültürel ve politik etkinliği devam etmekte ve yer yer bazı ülkelerde kapitalizmin gelişmesine bile set çekmeye çalışmaktadırlar.Burjuva demokratik devrimleri sonrası feodal yapıların nasıl kırıldığı, feodalizmin nasıl alaşağı edildiği, burjuva iktidarlarının nasıl kurulduğu sanırız herkes tarafından gayet iyi bilinmektedir. Bu "kapitalizm" aşılırken de böyle olacaktır. Bizim öznel niyetimiz ne olursa olsun iktidarın sınıfsal yapısının el değişmesi ve toplumsal yapının sosyalist bir yapıya dönüştürülmesinde alacağı şekli, böyle bir iktidarı, toplum düzenini isteyen (ve diyelim ki, bunun için bize tek başına iktidar olacak kadar oy veren) milyonların isteği aksine burjuvazinin ve kapitalist sınıfın tavrı belirleyecektir. Biz bugünden ilan ediyoruz ve diyoruz ki: Başta işçi sınıfının ve emekçi halkın partisi olarak oy'la iktidara gelecek, oy'la iktidardan uzaklaşacağız. Ama biz iktidar olunca nihai hedefi sınıfsız toplum olan dönüşümleri başlatacak, bunun sosyal ve ekonomik temellerini atacağız. Burjuvazi iktidarı gönül rızası ile devredip ekonomik ve sosyal dönüşümleri kabullenecek midir, yoksa her türlü araca başvurup direnecek midir?

İnsanlık tarihinin sınıf savaşımları tarihi olarak algılayan biz Marksistler, tanımını "kapitalizmi aşmak" olarak yumuşatsakta "demokratikleşme ve sınıfsız topluma varma" savaşının (hele Türkiye gibi bir ülkede) tekdüze kolay bir uğraş olamayacağı, aksine, bugüne kadar olan yaklaşık yetmiş yıllık deneyimlerin gösterildiği gibi zorluklarla dolu olacağı görüşündeyiz.

Söylenenin aksine Türkiye'de demokratikleşme yolundaki kazanımlar, işçi sınıfı ve emekçi halkın elde ettiği ekonomik haklar, burjuvazi tarafından tepeden, lutuf gibi verilmemiş, başta komünistlerin, demokratların, işçi sınıfının, emekçi halkın ve köylülerin, milyonlarca insanın özverili savaşımı sonucu ve binlerce insanın hapislerde çürümesi, türlü işkence, cefa, eziyet ve ölümü karşılığı elde edilmiştir. Bundan sonra da farklı olmayacak, belki biraz biçim değiştirecek, ancak özverili, örgütlü bir sınıf savaşımını gerektirecektir. Kapitalizmin evcilleştiğini ve insancıllaştığını sanarak bu savaşımı sınıfsal ekseninden ve ideolojik temelinden kaydırıp soyut bir demokrasi ve sivil toplum uğraşına indirgemek hareketi zaafa uğratır ve teslimiyet anlamına gelir.

Tekrar etmek gerekirse;

Sınıfsız bir toplumu amaçlamak, bilimsel anlamda sınıflar gerçeğini kabul etmekten geçer. Bu da bir dünya görüşü olarak Marksizmin kabulunu zorunlu kılar. Bu savaşıma işlevli olarak katılan birey kendini nasıl ifade ederse etsin, son tahlilde varacağı yer Marksizmdir.

Demokratikleşme ve sınıfsız bir topluma varma savaşımında partileşme ve örgütlenme gerçeği pratikte iktidarı hedefler ve iktidardaki hakim sınıfla çatışır. Bilimdeki gelişmeler diyalektik ve tarihsel materyalizmi mahkum eden ve tarihsel diyalektik materyalizmin politik mücadele yöntemini ve bir yaşam biçimi olarak Marksizmi geçersiz kılacak yeni bilimsel bir yöntem ve yeni bir ideoloji doğana kadar bu böyle sürüp gidecektir.

Çünkü, insanlığın bu muhteşem ve saygın amaca, kaçınılmaz kaderine yürüyüşü, kapitalizm ve sömürü varoldukça sınıf savaşımı, her türlü sömürü ve sınıflar ortadan kalkana ve bu amaç gerçek yaşama geçene, geri dönülmez bir yaşam biçimi toplum düzeni olana dek kesintisiz olarak devam edecektir. Hiçbir güç bu gidişi engellemeye muktedir değildir.

Konuya yakınlığı nede-

niyle değinmeden edemeyeceğiz. Başta Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerde yaşanan, kimilerine göre Leninizm'in, kimilerine göre, "devletçi sosyalizmin", kimilerine göre de sosyalizmin iflası ve ölümü (!) olan gelişmeler, bize göre rüştünü ispatlayan sosyalizmin toplumsal gelişimin doğal sonucu olan demokratikleşme ve yenilenme ve bir üst evreye sıçramaya dönük gelişmelerdir. Bu durum iki akım tarafından zorlanmakta ve çekiştirilmektedir. Şüphesiz ki bu çekiştirme iki akımla sınırlı değildir. Genelde kalın hatlarıyla bu iki akım tarafından biçimlendirmek istenmektedir.

Bir tarafını, karşı devrim içerikli (ne yazık ki menşeviklerinde yeraldığı), bütün emperyalist kampın tüm gücü ile desteklediği kapitalizmi geri getirmeye çalışan "kapitalist restorasyoncular" oluşturuyor.

Diğer tarafta, içinde çeşitli akımları barındırmasına karşın, özünde sosyalizmin kendisini aşma, geçmişle hesaplaşma, olası hata ve yanlışlardan ve eskimişlerden sıyrılma ve hedefi sınıfsız toplum olan, -geç kalınmış- demokratik bir süreci başlatarak, bireyi ön plana çıkaran, demokratik, sosyalist bir toplumu yeniden biçimlendirerek kurmak isteyen çağcıl Marksist-Leninist hareket...

Kimilerine göre artık "işlevini yitirmiş" olan işççi sınıfının tavrı ve kararlılığı bu son hesaplaşmanın kaderini tayin edecektir. Unutmayalım ki yenile yenile yenmesini öğreneceğiz.Bugün kaybetsek de gelecek bizim, sınıfsız toplumundur. İnsanlığın ğerçeği budur.

Yazının konusuna döner ve toparlarsak:

Sınıfsız bir toplumu amaçladığını tüzüğünün amaç maddesi yapmış bir parti sınıf ve kitle partisi olduğunu tartışmasız ilan etmelidir. Bu da karşıt sınıfların varlığından hareketle bu çatışmada taraf olmak demektir. Böyle bir partinin yeri açıktır. İşçi sınıfının, emekçi halkın ve onların doğal müttefiklerinin yeridir.

Yeni bir anlayışla oluşturmaya çalıştığımız çoksesliliğin demokratik güvencesinde, partinin açıklanan güncel ve uzun vadeli amaç ve hedefleri için dileyen herkes partiye üye olabilir, her türlü göreve talip olup kendini özgürce ifade edebilir.

Artık anladık ki mutlak doğru yoktur; her şey sorgulanmalıdır. Demokratikleşmenin, sınıfsız topluma varmanın ve üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin tek bir biçimi, yöntemi ve modeli yoktur. Bu ülkeden ülkeye farklı olabileceği gibi aynı ülkedeki Marksistler de farklı yorumlar ve farklı yaklaşımlar içinde olabileceklerdir. Bu farklılık kendini aynı parti içinde ifade edebileceği gibi, ayrı örgütlenmeler de gerektirebilir. Bunun için çoksesliliğin yanında, çok partili bir sosyalizmi de savunuyoruz.

Birey özgür bir biçimde kendini ifade ederken, bu amaçlar için Marksizm'in yetersizliklerini, yanlışlıklarını, bilimdışılıklarını ve dolayısıyla Marksizm'in artık bu savaşımda "bir engel olduğunu" savunup yeni bir felsefe, yeni bir ideoloji ve yeni yöntemler üretip geliştirebilir, sınıfsız topluma giden yolun engellerini yıkıp Ekim Devrimi gibi insanlığın önünü açacak bulguları olduğunu idda edebilirler. Bu savdeki arkadaşların bilimsel çalışmaları bize ancak kıvanç verir.

Bu bağlamda daha yakın hedefler ve bugünün güncel demokratikleşme savaşımında, kendini sadece "demokrat" olarak tanımlayan ve böyle ifade edenler de dilediğinde partimize katılabilirler. Ancak bunlar Marksist olmadıkları, sınıf savaşımına inanmadıkları ve toplumsal yapıyı ve mülkiyet ilişkilerini değiştirmede köktenci olmadığı için "burjuva demokratları" diyebileceğimiz bu kimseler çoksesliliğin gereği demokratik haklarını kullanırken, en özgür bir biçimde kendilerini ifade ederlerken, görevlere talip olup yetki kullanırken, partinin amaç maddesinde ifadesini bulan insanlığın sınıfsız topluma yürüyüşüne bu büyük serüvendeki büyük amacına ters düşemez ve partiyi bu amaçtan saptırma eylemi içine giremez.

Bunların yerinin bizim partimiz olmadığını ilkesel olarak açıkça ifade etmekten kaçınmamalıyız. Partimizin kimliği ve sınıfsal yapısı gereği bu böyle olmalıdır.

Not: Bu yazı Yalova toplantısından önce kaleme alınmıştır.

SİNAN ÖNELCE

HER ŞEYDEN ÖNCE ÖZGÜRLEŞME...

Bir gün kantinde oturmuş etrafı seyrediyordum. Kantinin bir ucunda "devrimciler", diğer yanında ise "apolitikler" vardı. Düşünmek için pekte uygun bir ortam olmamasına karşın elimde olmadan (!) düşünmeye, aralarındaki farkları bulmaya çalıştım. Fakat düşündükçe görünürde hiç de aynı olmayan bu insanların nekadar da birbirlerine benzediklerini farkettim. İki grup da kendi içine hapsolmuş ve silikleşmişti. Toplum ya da devlet istediği gibi insanlara yön verebiliyor ve kalıplar içerisine oturtabiliyordu. İnsanlar birey olmaktan çıkarılıp, güdülebilecek sürüler haline getiriliyor. Bunu yaparken yöntemler ve kalıplar farklı olsa da sonuç aynı: bireysel karar verme yetisinden yoksun, tek amaç doğrultusunda ilerleyen ve düşündürülen şeyleri yapmaktan zevk duyan insan sürüleri.

Toplumlar ya da gruplar bireylerden oluşur ve sağlıklı olabilmesi için de bireylerin gelişimlerini tamamlamış olmaları gereklidir. Bizim önümüzde duran sorunlardan biri de budur. Bireylerin kendilerini geliştirmemeleri. Ne yazık ki, bu sorun şimdiye kadar, sol hareketler içinde dahi çözülememiştir. Her topluluk (grup) sayısını artırabilmek için her türlü bireyi içine sindirebilmiştir. Bu birey için de geçerlidir; adını duyduğu, bir akrabasının içinde yer aldığı, ya da bir arkadaşının "kafa koluyla" kendisini bir anda bir topluluğun, yapının içerisinde bulur. Bundan sonra gelişebilmesi ancak bu topluluğun (grubun, örgütün, partinin) öngördüğü sınırlar içerisinde gerçekleşir. O kendisini özgür hissetse de artık kendinden uzaklaşmış ve yabancılaşmıştır.

Burada grupların, örgütlerin ya da partilerin gereksizliğinden sözetmiyorum. Sağlıklı bireylerin oluşturduğu her yapı önemlidir ve gelişmeye, başarıya açıktır. Fakat bugüne kadar varolan yapılarda hakim olan düşünce kendi hakimiyetini koruyabilmek için hakim olduğu topluluğun tabularına ve değişmez değer yargılarına sırtını dayamış ve onları yaymaya ve korumaya çalışmıştır. Karşı koyanlar ise dışlanmış veya cezalandırılmıştır. Bunun sadece sağ bir yapı içerisinde olabileceği düşüncesi de yanlıştır. Sol'un da tabuları ve değişmez değer yergıları vardır. Bunların doğruluğundan dolayı var oldukları söylemek ise sadece kendimizi kandırmaktır. Bunların yanlışlığını söyleyenler sol tarafından dışlanmış ve düşünceleri önemsenmemiştir. Sonuçta gelinen noktada sol grupların değerini bireyler değil sayılar belirler olmuştur. Bu nedenle bireylerin gelişmesi ve özgürleşmesi engellenmiş ve onların körükörüne bağlılıkları istenmiştir. Sonuçta o yapıların hiçbirisi başarılı olmamış ve marjinalleşmiştir.

Sonuçta bireyin gelişebilmesi; çerçevesindeki tabuları yıkmaktan yani özgürleşmeden geçer. Kısacası "HER ŞEYDEN ÖNCE ÖZGÜRLEŞME"

KÜRT HALKININ BAŞI SAĞOLSUN

Karanlık güçler tarafından Diyarbakır'daki evinden alınan ve daha sonra işkence yapılarak öldürülen Halkın Emek Partisi (HEP) Diyarbakır İl Başkanı VEDAT AYDIN'ı ve 11.7.1991 günü Diyarbakır'da yapılan cenaze töreninde ve sonrasında devlet güvenlik güçleri tarafından açılan yaylım ateşi sonucu şehit düşen KARDEŞLERİMİZİ saygı ile anıyor, yaralı kardeşlerimize acil şifalar diliyoruz.

KÜRT HALKINA karşı yürütülen baskılar, işkenceler ve katliamlar, KÜRT HALKININ hak ve özgürlük mücadelesini engelleyemeyecektir.

DİYARBAKIR'DA KÜRT HALKINA sıkılan kurşunları lanetliyor, kamuoyunu, tüm siyasi partileri, demokratik kitle örgütlerini, insan hakları savunucularını duyarlı olmaya davet ediyoruz.

KÜRT HAK VE ÖZGÜRLÜKLER GİRİŞİM KOMİTESİ

SITKI COŞKUN

SENDİKAL HAREKETİN YENİDEN YAPILANMASI-1

Çoğu kişinin mutabık olduğu sendikal hareketimizin krizinde belirleyici nedenlerinin başta geleni dünyada, ülkede, işçi sınıfında ve bizzat sendikalı işçilerdeki zincirleme ve kapsamlı değişikliklere karşın, sendikaların anlayış, yapı, örgütlenme, eğitim vb. tüm temel alanlarda kendini yenileme işinde ağır ölçülerde geri kalmış olmasıdır. Bu nedenledir ki, sendikal hareketimizin krizden çıkışı bence bütünsel bir yeniden yapılanma süreci ile olanıklıdır.

Buradan kalkarak ben, Türkiye işçi sınıfının bugünkü durumu ve gelişme eğilimlerinden hareketle sendikal hareketimizin krizini, tezahürlerini, çıkış yollarını, özellikle de sendikal birlik, sendikal demokrasi ve bu bağlamda Türk-İş ve DİSK sorununu bir bütün halinde sendikal hareketimizin dışa ve içe dönük olarak yeniden yapılanmasının sorunlarını ve doğrultularını ele almağa çalışacağım.

İŞÇİ SINIFI EN HIZLI, EN DİNAMİK GELİŞEN SOSYAL GÜÇTÜR

Son 25 yılda Türkiye işçi sınıfının nicel ve nitel gelişmesi nedir? Bu sorunun yanıtı sendikal harekitin durumu ve perspektiflerinin de yanıtının temelinin oluşturmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı son 25 yılda ülkede en hızlı ve dinamik bir biçimde gelişen başlıca sosyal güçtür. 1965 yılında 3 milyon ücretli sayısı 1985'te 8 milyona yükselmiştir. Bu % 263'lük bir artıştır. Faal nüfus içindeki pay ise % 22,4'ten % 37'ye yükselmiştir. Bu diğer faal nüfus gruplarıyla kıyaslandığında, mesela aynı dönemde kendi hesabına çalışanların faal nüfus içindeki payının yalnızca % 35 oranında artmış olduğu görülür. 8 milyon ücretli emeğin görünür, çıplak rakamı olarak ele alınmalıdır. Petrol-İş 1989 yıllığına göre işsiz işçiler ve diğer faal nüfus kategorileri içinde değerlendirilmiş olanlar da hesaba katıldığında, bu rakamı 12 milyon olarak hesaplıyor. Bu durumda Türkiye'de mal ve hizmet üreten nüfusun yaklaşık yarısının ücretli olduğu görülür.

Ücretli emeğin faal nüfus içindeki bu artışının yanısıra, milli gelir içinde sanayi ve hizmetler sektörünün payının artışı, tarımda ücretli emek kullanımının yükselişi, ihracat içinde sanayi ürünlerinin payının gelişimi gibi göstergeler de, işçilerin ülkemizin ekonomik yaşamındaki rollerinin son yıllarda köklü bir biçimde arttığını gösteriyor.

Olgu olarak işçiler henüz ağırlıklı bir biçimde geleneksel üretim araçları, organizasyon ve teknoloji ile çalışıyorlar. Sektörel açıdan da yapıca ağırlıklı olarak geleneksel çizgiler sürmektedir. Bununla beraber eğilim açısından, gelişmiş sanayi ülkelerinden niteliksel olarak farklı bir biçimde olsa da hizmet sektörü ileriye doğru çıkıyor. İşçilerin eğitim ve entellektüel düzeyi çok az ve düşük bir hızla da olsa kıpırdıyor. Çağdaş teknolojinin unsurları zayıf ve çok sınırlı da olsa kimi az sayıdaki sektöre (bazılarına daha yoğun) giriyor.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Türkiye işçi sınıfının esas olarak geleneksel yapısı sürerken değişim eğiliminin ilk ipuçlarının sinyalleri de kendini veriyor. Değerlendirmemde olgu ile eğilimin diyalektiğini gözden kaçırmamaya özen göstereceğim.

SENDİKAL HAREKETİN ÖRGÜTSEL PERSPEKTİFLERİ

8 milyonluk ücretli emeğin yaklaşık 1,8 milyonu sendikalarda örgütlüdür. 6 milyon kadarı ise sendikasızdır. Sendikasız işçilerin 1,5 milyonun resmi statüsü memur, 280 bini ise sözleşmeli personel olmak üzere yaklaşık 1,8 milyonu sendikalaşması yasak olan kamu çalışanlarıdır. Yaklaşık 5 milyon işçi ise sendikalaşması engellenmiş ya da sendikalaşamamış olan ücretlilerdir.

Son 10 yıldır sendikalaşma oranı çok fazla gerilemiyor. Ama artmıyor da. 1970'lerin sonunda yaklaşık 4-5 milyon işçiye karşın 1.5 milyon sendikalı, bugün ise 8 milyon işçiye 1,8 milyon sendikalının varlığını kabaca bunu doğruluyor diye düşünüyorum.

Rejim ve tekelci burjuvazi, sendikalaşma oranının düşüklüğünü ve sendikasız bırakmayı, bir bütün halinde işçilerin genel ücret ve hak düzeyini düşük tutmanın aracı olarak kullanmışlardır. (Bu arada herşeyi olağanüstü pahalılaştıran 12 Eylül sendikal örgütlenmeyi ise ekstradan pahalı hale getirmiştir.) Sendikal hareket ise buna karşı örgütlenmesini genişletmenin, sendikalaşma oranını yükseltmenin gereklerini hak ettiği önemle ele almamıştır.

İşçi sınıfının artan sayısı ve sorunları karşısında sendikalaşma oranının artmayışı, Türkiye sendikal hareketinin tıkanma noktalarının başında

geliyor. Büyümeyen sendikal hareket örgütsüz işçilere ulaşamadığı gibi kendi üyelerinin haklarını savunmakta da sendikasız işçi kitlesinin oluşturduğu basınç nedeniyle ayrıca zorlanmaktadır.

Bu durum sendikal hareketin Yeniden Yapılanmasında örgütsel olarak ana doğrultusunu, sendikalaşma oranını yükseltmek için dışa dönük bir örgütlenme girişimini başa almak olarak belirliyor.

Sendikalar böylesi bir girişimi kamu çalışanlarının sendikalaşma mücadelesini aktif bir biçimde destekleyerek geliştirebilirler. Son yıllarda sendikal açıdan yoğun bir biçimde hareketlenen bu kesimin, 1960'li ve 70'li yıllarda iki önemli sendikalaşma deneyimi vardır ve sendikalaşma yetenekleri ciddi bir biçimde güçlüdür. Sürmekte olan memurların sendikalaşma mücadelesi buna elverişli bir zemin sunmaktadır.

Kamu çalışanlarının sendikal haklarını kazanıp sendikalaşabilmeleri sendikalaşma oranının hızla tırmanmasının başlangıcı, eşik atlama noktası olabilir. Sendikal hareket için bu eşik atlama, hem % 50'den az olmayan bir sayısal artışı getirebilir. Ki böylesi bir artış sendikal hareketin bütünü açısından nitel bakımdan yeni bir durumdur.

Hem de memur sendikalaşmasının gerçekleşmesi devletin demokratikleşmesinde de önemli bir gelişme sağlar. Böylece bunları sağlayabilen bir eşik atlamayı sendikal hareketimiz başarırsa, esas 5 milyonluk büyük sendikasız kitleyi daha başarılı bir biçimde örgütlemeye yönelebilir.

Böylesi bir dışa dönük örgütlenme doğrultusu sendikalaşma oranı yetersizliğini aşmak açısından nesnel olarak sendikal hareketin bütün bileşenlerinin çıkarlarına uygun olabilir. Ve böylesi bir ortak yönelim sendikal hareketimizin bileşenlerinin birbirleriyle ilişkilerini ana amaca, işçilerin çıkarlarını burjuvaziye ve devlete karşı savunma amacına uygun bir biçimde geliştirmelerine de yardımcı olur. Ve böylesi bir örgütlenme yönelimi, sendikal hareketimizin dışa dönük Yeniden Yapılanmasının gerçekleştirilmesine başlamak olur.

SENDİKAL HAREKETİMİZİN PANORAMASI

Sendikal hareketimizin yeniden yapılanmasının çıkış noktası ve çözmek durumunda olduğu sorunları, onun dış durumunun yanısıra iç durumunu da etkiler. Varolan sendikal örgütlerin konumu, ilişkileri ve ilişkilerin olası gelişim doğrultusu açısından sendikal hareketimizin panoraması nasıldır?

1,8 milyonluk sendikalı işçinin 1-1,5 milyonluk Türk-İş, 250 bini bağımsız sendikalar, geri kalanının Hak-İş ve az bir kısmı da MİSK'de örgütlüdür. Bu tablodan yeniden yapılanma açısından hangi sonuçları çıkarabiliriz? Bu tablo sendikal hareketi fizik olarak tam tablosu ile vermiyor. Kapalı olduğu için DİSK örgüt olarak bu tabloda yok. Ama tablo sendikal hareketin bölünmüşlüğünün sürdüğünü ve sendikal hareketin içe dönük yeniden yapılanması hedefinin sendikal hareketin birliği olması gerektiğine işaret etmektedir.

Bu tablo düşük sendikalaşma oranına karşın, işçilerin 12 Eylül koşullarında Türk-İş'te önemli bir yoğunlaşma göstererek sendikal birlik açısından 1980 öncesinden farklı, belirli bir pozisyona geldiklerini gösteriyor. 12 Eylül yönetimlerinin Türk İş'e doğru bastıran tutumuna rağmen sendikalı işçilerin küçümsenmeyecek bir miktarının halen Türk-İş dışında ve öncelikle bağımsız sendikalarda kalmış olduğunu da gösteriyor.

Bu durumun nedeni bağımsız sendikaların, Hak-İş'in daha iyi sendikacılık yapıyor olmaları değildir. Bundan daha çok, işçilerin 12 Eylül dayatmalarına; Türk İş Konfederal yönetimlerine, 12 Eylül dönemi politikaları da içinde, sendikal tutumlarına tepki ya da mesafelerini yansıtıyor. Ve olası bir sendikal Yeniden Yapılanmada -çapının büyüklüğü tartışılabilir- varolanlar dışında başka sendikal örgütler ve çeşitlilik arayışının potansiyellerine işaret ediyor.

Bu panorama gösteriyor ki, sendikal hareketimizin iç yapılanmasında sendikal birlik açısından kendi özgür gelişimi ile bir iç denge noktasına geldiğini söylemek için henüz erkendir.

YENİDEN YAPILANMA-SENDİKAL BİRLİK-SENDİKAL DEMOKRASİ

Yeniden Yapılanmanın düşünsel ve pratik gerekleri, sendikal birlik sorununun anlayış ve uygulama olarak süratle geliştirilmesini gerektiriyor. Çünkü yeniden yapılanmanın içe dönük cephesinin kilit sorunu sendikal birliğin yol, yöntem ve gerçekleşme biçimleridir. Sendikal hareketimizin henüz süren parçalı durumu parçaların ilişkilerindeki sorunlar sendikal birliği ele almayı gerektiriyor.

Aynı gereksinim sendikal demokrasi için de söz konusudur. Sendikal hareketin burjuvaziye ve onun devletine karşı etkili olabilmesi; hem sendikaların kendi üyelerinin, hem de tüm sendikalı işçilerin düşünsel ve fizik enerjilerinin harekete geçirilebilmesi ve katkılarının artırılabilmesinin sağlanmasını gerektiriyor.

Öte yandan işçilerin iç çeşitlenmesi artıyor. Kişisel ve grupsal mesleki çeşitlilik artıyor. Bunların herbirinin kendine özgü çıkarları da önem kazanıyor. Şimdi işçi sınıfının alt dallarının ve tek tek her işçinin grupsal ve kişisel çıkarlarının savunulmasına daha

çok özen gösterilmesi gerekiyor. Sınıfın içinde grupların ve bireyin önemi kollektifin içinde ve kollektif açısından bireylerin öneminin arttığı gibi önem kazanıyor. Bütün bunların hepsi birlikte, sendikal yaşamın her alanında, sendikaların iç yaşamında ve sendikaların birbiriyle ilişkilerinde sendikal demokrasinin önemini artırıyor.

Özetle, sendikal hareketin Yeniden Yapılanması sendikal birlik ve sendikal demokrasinin, hem düşünsel olarak hem de somut olarak sendikal hareketimizin yapısı ve eyleminin içinde geliştirilmesini gerektiriyor.

SENDİKAL BİRLİK

Sendikal birlik, burjuvaziye ve devlete karşı işçilerin çıkarlarını savunmak ve geliştirmek için sendikal hareketin, işçilerin elde etmesi gereken örgütsel amaçlardan ya da daha doğrusu önemli araçlardan başta gelen biçimidir. Çünkü, sendikalar açısından esas amaç işçilerin çıkarını gerçekleştirmek, sendikal etkinliktir. Bu bağlamda sendikal birlik esas olarak bir araçtır. Bu aracı elde etmek çok önemli olduğu için onu örgütsel amaçlardan biri olarak da nitelemek yanlış olmaz.

Sendikal birlik açısından işçiler hep tek örgütte birleşmeyi özlemişlerdir. Ancak yaşamın içinde bu her zaman, hatta çoğunca bu biçimde gerçekleşmemiştir. Günümüzde uluslararası sendikal harekette de ulusal düzeylerde de sendikal, politik ve dinsel ve benzeri nedenlerle birden fazla sendikal örgütün varlığı sözkonusu olmaktadır. Dünya çapında UHSK, DEK, DSF; kıtalar çapında ASK örneği ayrı konfederasyon ve federasyonlar bugün belli bir istikrar kazanmış olarak varlıklarını sürdürüyorlar.

Bu durum sendikal birlik sorununu birden fazla sendikal örgütün varolduğu ve varlığının devam edebileceği koşullarda ele almayı ve tek örgütte birliğin güzel günlerini beklemeden, bugünden sendikal birliğin somut biçimlerini bularak yol alabilmeyi ve sendikal harekete daha bütünsel ve sendikal birliğe daha geniş yaklaşmamızı gerektiriyor.

Bu açıdan, birinci olarak sendikaların görev ve sorumlulukları yalnızca kendi üyeleriyle sınırlı değildir. Sendikalar, sendikalı ve sendikasız tüm işçilere karşı sorumludurlar. Buradan kalkarak ifade edebiliriz ki, sendikal hareket işçi sınıfının bütünsel çıkarlarını savunmakla yükümlüdür. İkinci olarak, tam da bu nedenle, kaç tane sendikadan oluşursa oluşsun, sendikal hareketin bütünsel bir varlık olarak da ele alınması gerekir.

Bu bağlamda sendikal birlik, bu bütünsel hareketin tek örgütte elde edilmesi ya da tamamlanması istenen ama hemen yürürlüğe girebilecek biçim ve başlangıçlarının da bugünden bulunup uygulanması gereken ilişki, varoluş biçimleri olabilmelidir. Sendikal birliğin birden fazla sendikanın varolduğu koşullarda elde edilebilecek biçimlerinden biri de devlete ve burjuvaziye karşı sendikaların, sendikal hareketin birliğidir. Sendikaların aralarındaki iş ve eylem birliğini olanaklı her alan ve biçimde sağlamaktır. Bu açıdan 1975-80 döneminde DİSK'in Türk İş'e eylem birliği önerileri ve bu dönemde bir dizi işkolunda gerçekleşen sendikal eylem birlikleri deneyimleri önemlidir.

Sendikaların sınıfsal karakteri, sonuçta aynı sınıfın çıkarlarını savunuyor olmaları onların aynı yapıda olmasa da bugünden birliğini olanaklı kılabilir.

Kısaca sendikal birlik sendikal hareket çapında sendikaların birliği olarak somutlanabilir ya da başlayabilir. Bu nedenle sendikaların birliği sendikal birliğin alternatifi değildir.

SENDİKAL BİRLİK VE DİSK

Sendikal harekette birliğin ilerleyişinin yolu, açık ki, her zaman olması gerektiği gibi değildir. Kimi zaman ayrılık ya da parçanın, hatta azınlığın eylemi sendikal hareketin bütünsel olarak etkinliğini yükselterek tüm sendikal harekete sınıfın bütününe yarar sağlayabilir. Sonuçta sendikal birliğe de hizmet edebilir. Herhalde bizim sendikal hareketimizin tarihi DİSK örneğinde buna şahittir.

DİSK kurulurken Türk İş'teki sendikal "birliği" "parçaladığı" doğrudur. Sonraki süreçte ise DİSK'in elde ettiği sonuçlar, tüm sendikalı işçilerin toplu sözleşmelerde elde ettiği hakların düzeyini bir bütün halinde yükselterek, ileriye doğru çeken lokomotif olmuştur. DİSK'in oluşturduğu olumlu değerler Türk İş'in de değişmesi ve ilerlemesinde sürükleyici unsurlardan biri olabilmiştir. DİSK'in tabanını oluşturan özel sektör işçilerinin mücadele ve deneyimi, sınıfın diğer önemli kesimi olarak kamu sektörü işçilerinin de esin kaynağı ve deneysel dayanağı olmuştur. Böylece kamu işçileri, özel sektör işçilerinin daha uzun yıllar harcayarak elde ettiği birçok olumlu kazanım ve nitelikleri daha kısa sürede edinebilmişlerdir. Böylece sendikal hareketin özel ve kamu sektörleri arasındaki farklılıkları azalmış ve gerçek bir sendikal birliğin zemini daha olumlu tarzda olgunlaşmıştır. Gerçek somut ve tarihseldir. Geçen sayıda Yıldırım Koç'un yazdığı gibi DİSK'in kurulup yaşayıpgelişmiş olması ve başarısı onun kuruluşunun doğruluğunun kanıtıdır. Ben buna şunu ekleyeceğim; tarihi tekrarlayarak bugünün sorunlarına geçerli çözüm yolu bulmanın da çok akılcı olmayacağını ve eskiden Roma'ya çıkmış olan yolun bugün çıkmama olasılığının ihmal edilmeyecek kadar çok olduğunu dikkate

almalıyız.

SENDİKAL BİRLİK VE TÜRK-İŞ

Bir aracın başarısının ölçütü onun bağlı olduğu amacı gerçekleştirme düzeyidir. Bu bağlamda sendikal birlik açısından varolan durumun başarı ya da yeterliliğinin ölçütü de sendikal etkinliktir. Bu açıdan elde edilen sonuçtur.

12 Eylül sonrası konfederal çapta Türk-İş'te oluşan sendikal birliğin henüz sendikal etkinlik açısından gerekli sonucu sağlayamadığı açıktır. Neden? Tüm işçilerin çıkarına uygun olması gereken tek konfederasyonda birlik gönüllülük temelinde olmasa da önemli ölçüde yol almışken neden yeterli sonuç yoktur?

Elbetteki 12 Eylül faşizminin, yerli ve yabancı tekellerin işçi-sendika düşmanı politikaları temel etmendir. Bu bir yana ama herhalde sendikalı işçilerin çoğunluğunun Türk-İş'te toplanmasının işçilerin özgür iradelerine dayanarak, gönüllülük temelinde sendikalar arası demokratik bir işleyiş ve tercih ile gerçekleşmemiş olması, bu sendikal birliğin gerçek bir sendikal birliğe yükselememesindeki başlıca sendika içi etmendir.

Çünkü gerçek sendikal birlik 12 Eylül döneminde olduğu gibi devletin ve kapitalistlerin baskısıyla değil sendikal demokrasi aracılığıyla gerçekleşip gelişebilir.

SENDİKAL DEMOKRASİ

Tek örgütte sendikal birliğin sağlanmasında sendika içi demokrasinin varlığı belirleyici önemdedir. Birden fazla sendikanın varolduğu koşullarda ise sendikaların birliğini sağlamak için de sendikalar arası demokrasi, sendikal demokrasinin ifadesi olabilir.

Sendikalar arası ilişkiyi; devletin ve patronların sendikalararası ilişki ve sorunlara her tür müdahalesini dışlayan, işçilerin özgür irade ve seçimine dayalı demokratik bir ilişki belirlemelidir. Bunun başlıca aracı ise sendikaların kendi aralarındaki mutabakatlar çerçevesinde, işçilerin oyuna-referanduma başvurulması ve böylece kararları işçilerin vermesidir.

Sendikaların üyelerinin birliğini, onların arasındaki sendika içi demokrasi; sendikal hareketin üyesi olan sendikaların birliğini de sendikalar arası demokrasi gerçekleştirip koruyabilir. Bu nedenle ve sendikalar hep birlikte tüm işçilerin çıkarını savunmakla yükümlü oldukları için sendikaların birliğini sağlayacak olan sendikalar arası demokrasinin yokluğu durumunda hem tek tek sendikaların, hem de bir bütün olarak sendikal hareketin etkinliği yeterli düzeye gelemez. Aynı nedenle devletin ve patronların baskısı ile oluşturulmuş korperatif mantıklı "sendikal birlik"te, ne gerçek sendikal birlik olur, ne de sendikal etkinliği sağlamakta yeterli olabilir. 12 Eylül sonrası Türk-İş'te gerçekleştirilen birliğe rağmen sendikal etkinliğin yeterince yol alamamasının da, sendikal birliğin gerçek gönüllü birliğe yükselememesinin de temel nedeni bu noktadadır.

DİSK, TÜRK-İŞ VE SENDİKAL BİRLİĞİN OLASI SOMUT YOLLARI İÇİN SESLİ DÜŞÜNCELER

Birçok arkadaşın yazdığı gibi, DİSK'in tüm hak ve özgürlükleri iade edilerek açılmasıyla, DİSK ve Türk-İş içinde ve aralarında demokratik mekanizmaların işlemesinin sonucunda gelişmenin nasıl gideceğine işçiler karar vermelidir.

DİSK ve Türk-İş kongreleri aralarında platformlar yaratarak, bu sürece Hak-İş ve bağımsız sendikaların da katılmasını sağlayarak ve son sözü tabanda doğrudan sendika üyesi düz işçilerin söylemesini sağlayarak, sendikal birlik ve mücadelenin bugünkü sorunlarını ve çözüm yollarını bu biçimde aydınlatmayı neden denemesinler?

Bu amaçla 1992 sendika kongreleri süreci işçi sendika hareketimizin bütünsel sorunlarını birlikte çözme mantığı ile ele alınabilir. Birleşik ya da en azından ilişkili paralel süreçler olarak bugünden örgütlenebilir. Tüm sendika kongreleri ortak kararlaştırılmış gündemlerle toplanabilir. Ortak sonuçlandırma için tek tek kongreleri izleyerek hepsinin kongre delegelirinin eşit haklı olarak biraraya geleceği bir sendikal hareket platformu oluşturulabilir. Ve en sonunda oluşan alternatifler tüm sendikalı işyerlerinde işçilerin oyuna başvurularak da sonuçlandırılabilir. Cümlelerin bitiş kesinlikleri bir yana, sendikal hareketimizin konfederal örgütleri ve bağımsız sendikaları böyle tasarımı neden uygulayamasınlar.

Böyle bir sürecin sağlayabileceği ilk şey sendikal arası ilişkileri olumsuz rekabetin değil devlete ve kapitalistlere karşı işbirliği ilişkilerinin, sınıf dayanışmasının belirleyebilme imkanının artması olur.

PARTİLER SENDİKALAR ve SENDİKAL BİRLİK İÇİN POLİTİKALAR

Hangi biçim altında olursa olsun sendikal birliğin sağlanmasının yaşamsallığına ve önemine işaretle, bu gereksinimi kapsamlı olarak öne çıkarmak ve bu yolla tüm sendikal hareketi sendikal birliğe esinlendirmek içinde daha etkili bir politika olabilir.

Böylece sendikal birliği sağlayabilecek her alternatife, her biçime açık olmak ve sendikal hareketin şu ya da bu örgütün çıplak bir biçimde öne-

rerek ya da reddederek sendikal hareketin iç sorununda kaba bir biçimde taraf olmak yerine, sendikal birliğe vurguyu toplamak daha sağlıklı bir yol olur. Bu yol politik partilerle sendikal hareketin yardımlaşma ve işbirliğine bugünkü koşullarda daha hizmet edici olabilir.

Bu yaklaşım politik partiler de içinde sivil toplum örgüt ve güçlerinin gereğinde birbirleriyle ilişkin somut ve açık öneri ve taleplerle konuşup tartışamayacakları anlamına gelmez. Kimsenin kapalı av alanı yoktur. Olmamalıdır. Herkes elbetteki Türk-İş'in, DİSK'in ve diğerlerinin de sendikal birlik açısından sahip oldukları avantaj ve dezavantajlar üzerine düşünüp, konuşup, öneriler yapacaktır. Sorun bunlar yapılırken sendikaların karar vericilik fonksiyonlarının, örgütsel bağımsızlıklarının zedelenmemesidir.

Bu açıdan sendikal birliğe ilişkin politik yaklaşımlar üretilirken sorun, sendikal birliği sağlayacak her alternatifi kendi önerimizin yanısıra ve gereğinde önerimizi çekerek görmeye benimsemeye ve desteklemeye açık olabilmektir.

Yukarda ifadelendirmeye çalıştığım yaklaşım noktaları bizim DİSK'in açılmasıyla rekabetin öne çıkıp sendikal hareketin yeniden bölüneceği çok sayıda yetişmiş öncü işçinin işyerlerinden atılabileceği kaygılarına karşı rahat yaklaşımımıza yardımcı olabilir. Bunun yanısıra Türk-İş yönetiminin "malı" götüreceği, mücadeleci ve etkin olmayan bir birliğe sendikal birlik namusu belası işçi hareketinin boyun eğmek zorunda kalabileceği, DİSK'in olumlu birikim ve olanaklarının da gümbürtüye gideceği kaygıları karşısında da bunları daha soğukkanlı ele alma imkanını verebilir.

Böylece birbirlerine cepheden zıt alternatiflerle değil, tek gerçek alternatif olarak sendikal birliğin sağlanmasının üzerine tartışıyor olmanın rahatlığı ile sorun ele alınabilir.

Yoksa böylesi bir tartışma sendikal hareketimizin iki önemli olanağını karşı karşıya koyup vuruşturmak olur. Sendikal birlik için mutlaka ilişkilendirilmesi gereken iki önemli olanağın ikisini de yıpratır. Bunun sendikal birlik adına yapılıyor olması ise verdiği zararı azaltmaz.

İçinde bulunduğumuz dönemde sendikal birlik sağlanamaz DİSK de, Türk-İş'de, diğer sendikalar da kendi yoluna giderse bu sendikal birliğin sonu olur mu? Bence olmayabilir. Çünkü sendikal birlik sendikal hareketin sürekli gündem maddesi olmak durumundadır. Kazanılmadığı zaman bir yana, kazanıldığı zaman da her adımda bir kere daha kazanılması zorunlu olduğu için sendikal birlik gündemden inemez.

Böylesi bir durumda kalınırsa, sendikaların birliğinin uygun biçimleri üzerinden sendikal birlik rotasının korumanın yolları bulunabilir. Mesela sesli bir düşünceyle neden 1,8 milyonunu sendikasız kamu çalışanlarının oluşturduğu milyonlarca sendikasız işçinin varolduğu bir durumda DİSK ve Türk-İş özgün bir işbölümü ve işbirliği gerçekleştiremesinler?

DAHA ÇOK ÜCRET İÇİN DAHA ÇOK POLİTİKA

Ücretlerin gayri safi milli hasıla içindeki payı 1979'da %37.73 iken 1988'de % 14'e gerilemiştir. Aynı dönemde sermaye gelirlerinin payı ise % 43.88'den % 69.80'e yükselmiştir. Bu durum işçilerin ekonomik olarak çok ağır bir biçimde geriletildiği, derin bir krize yuvarlandığını gösteriyor. Bu durum sendikal hareketin tıkanıklarıyla da bağlıdır. Çünkü bu noktada artık sorun köklü bir biçimde politikayla ilişkilenmektedir. Oysa, sendikal hareket bir yandan bu konuda yasal yasaklamalar altındadır. Öte yandan ana konfederal örgüt olarak Türk-İş'in üzerinde partilerüstü sendikacılığın etkileri halen sürüyor.

Bu durum sendikaların dünden daha yoğun kapsamlı ve sistemli olarak politika ile uğraşmalarını gerektiriyor. Politik partilerle diğer sivil toplum örgüt ve güçleriyle aktif ve çok yönlü ve her düzeyde işbirliği yapmalarını, yerel ve merkezi iktidar organlarına başkalarıyla birlikte ve doğrudan katılarak ve sınır tanımadan politika yapmalarını zorunlu kılıyor.

Sivil toplum politikleşen toplum demektir. Merkezi devletir istimlak edilen yetkilerinin yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine, yurttaş işçi-emekçi insiyatiflerine vb. devredilmesi demektir. Yani çok sayıda ve önemde politik faaliyetin ve kararın sivil toplum örgütlerince ve bu arada onun en önemlilerinden biri olarak sendikalarca da gerçekleştirilmesinin kurumlaşması demektir. Bu da, fonksiyonel farklılıkları devam etmekle birlikte politik partiler de içinde sivil toplum örgütleri arasındaki her tür engel, suni ayırım ve "tesettürün" ortadan kaldırılmasını ve her bakımdan çok yönlü ilişkilerin kurulmasını gerektirir.